

Programmabegroting 2013-2016

November 2012

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3	
Leeswijzer	5	
Hoofdstuk 1	Inleiding	7
1.1	Aanbieding	9
1.2	Raadsbesluiten met consequenties voor het meerjarenperspectief	10
1.3	Mutaties n.a.v. circulaires gemeentefonds	11
1.4	Overige financiële wijzigingen door het opstellen van de begroting	15
1.5	Begrotingssaldo 2013-2016.....	18
1.6	Begrotingsrichtlijnen 2013	19
Hoofdstuk 2	Programma's	21
Programma 1	Bestuur	23
Programma 2	Openbare orde en veiligheid	33
Programma 3	Beheer openbare ruimte.....	39
Programma 4	Economische zaken	45
Programma 5	Onderwijs.....	49
Programma 6	Cultuur, sport en recreatie	55
Programma 7	Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	63
Programma 8	Volksgesondheid en milieu.....	71
Programma 9	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting.....	77
Hoofdstuk 3	Paragrafen	85
Paragraaf	Bedrijfsvoering	87
Paragraaf	Financiering	91
Paragraaf	Grondbeleid	93
Paragraaf	Lokale heffingen	95
Paragraaf	Onderhoud kapitaalgoederen	99
Paragraaf	Verbonden partijen	107
Paragraaf	Weerstandsvermogen	111
Paragraaf	Klimaat en duurzaamheid.....	119
Paragraaf	Programma Dienstverlening	123
Hoofdstuk 4	Bijlagen	127
1.	Kerngegevens.....	129
2.	Overzicht lasten en baten 2013 tot en met 2016.....	131
3.	Overzicht van de geraamde incidentele bedragen.....	133
4.	Meerjarig overzicht reserves en voorzieningen	137
5.	EMU-saldo	141

Leeswijzer

In deze leeswijzer beschrijven wij voor u de opbouw van de programmabegroting 2013-2016.

Hoofdstuk 1 is de **inleiding** van de programmabegroting met daarin:

- De aanbieding
- Raadsbesluiten met financiële consequenties voor het meerjarenperspectief
- De mutaties in de algemene uitkering gemeentefonds naar aanleiding van de juni- en de septembercirculaire
- De verklaring van overige financiële wijzigingen door het opstellen van de begroting
- Het definitieve begrotingssaldo 2013-2016
- De begrotingsrichtlijnen 2013

In **hoofdstuk 2** zijn de **programma's** beschreven. De programmabegroting bestaat net als voorgaande jaren uit negen programma's te weten:

Programma 1	Bestuur
Programma 2	Openbare orde en veiligheid
Programma 3	Beheer openbare ruimte
Programma 4	Economische zaken
Programma 5	Onderwijs
Programma 6	Cultuur, sport en recreatie
Programma 7	Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening
Programma 8	Volksgezondheid en milieu
Programma 9	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Bij elk programma wordt eerst kort omschreven wat het programma omvat en welke producten onderdeel uitmaken van het programma met de daarvoor verantwoordelijke portefeuillehouder en de uitvoerende afdeling. Vervolgens worden eventuele ontwikkelingen toegelicht en wordt per programma aangegeven **wat we binnen dat programma de komende jaren willen bereiken**. Dit laatste betreft de eerste W-vraag. Daarna volgt de tweede W-vraag: "**Wat gaan we ervoor doen?**". De tweede W-vraag richt zich vooral op het komende begrotingsjaar (2013) wat we dan gaan doen.

- Eerst wordt een opsomming gegeven van het bestaand beleid (beleidsplannen en verordeningen) en de bestaande taken voor dit programma.
- Vervolgens wordt per doelstelling wat we willen bereiken (1^e W-vraag) aangegeven welke prestaties we daarvoor gaan doen in 2013. In komende begrotingen zullen we dit SMART'er gaan formuleren.
- Tot slot wordt een overzicht gegeven van de investeringen binnen dit programma.

Bij de derde W-vraag "**Wat mag het kosten?**" zijn de lasten en baten per product weergegeven en de reservemutaties. Ook worden de grootste verschillen tussen het begrotingsjaar 2013 ten opzichte van 2012 per product toegelicht. We zullen met onze accountant bespreken hoe we dit in de toekomst nog duidelijker kunnen weergegeven.

Hoofdstuk 3 bevat de **paragrafen** waarvan de eerste zes zijn voorgeschreven in het 'Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies' (BBV) en de laatste twee onze eigen keuze te weten:

Paragraaf	Bedrijfsvoering
Paragraaf	Financiering
Paragraaf	Grondbeleid
Paragraaf	Lokale heffingen
Paragraaf	Onderhoud kapitaalgoederen
Paragraaf	Verbonden partijen
Paragraaf	Weerstandsvermogen
Paragraaf	Klimaat en duurzaamheid
Paragraaf	Programma dienstverlening (nieuw met ingang van deze programmabegroting)

Hoofdstuk 4 bevat een aantal (vooral cijfermatige) **bijlagen**.

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanbieding

Hierbij bieden wij u de programmabegroting 2013–2016 aan. Het is de derde programmabegroting in de raadsperiode 2010-2014. Het raadsdocument 2010-2014 “Samen kiezen, samen doen!” (april 2010) ligt aan de basis van deze begroting. De afgelopen tijd zijn we volop aan de slag gegaan om de ambities uit het raadsdocument te vertalen in plannen, prestaties en acties. In hoofdstuk 2 wordt per programma beschreven wat we willen bereiken, wat we ervoor gaan doen en wat het mag kosten. Bij de jaarlijkse begrotingsvergaderingen vindt een actualisatie plaats. Door middel van de voorjaarsnota, najaarsnota en jaarrekening wordt u geïnformeerd over de uitvoering.

Naar aanleiding van opmerkingen van onze accountant, uw raad, de uitkomsten van het onderzoek naar doorontwikkeling planning en control en het financieel toezicht van de provincie hebben we de volgende vernieuwingen/verbeteringen doorgevoerd in deze programmabegroting:

1. Er is een uitgebreidere inleiding geschreven, met daarin de aanbieding van het college met de belangrijkste punten, maar ook met meer uitleg over de algemene uitkering.
2. Er is een leeswijzer toegevoegd waarin uitgelegd wordt hoe de programmabegroting is opgebouwd.
3. Bij de 3^e W vraag “wat mag het kosten” zijn de financiële verschillen meer toegelicht. In de praktijk viel het best nog tegen om dit duidelijk op te stellen. We zullen met onze accountant overleggen hoe we de analyse op de financiële verschillen voortaan kunnen vereenvoudigen en verduidelijken.
4. Verder biedt het college uw raad voortaan standaard een technisch beraad aan, enkele weken voorafgaand aan de behandeling van een planning en control product in de raad. Hierin zal de wethouder financiën met ambtelijke ondersteuning een mondelinge toelichting geven op de stukken. Ook kunnen dan financieel technische vragen door de fracties worden gesteld, over bijvoorbeeld de financiële afwijkingen of het begrotingssaldo. De beantwoording van beleidsmatige vragen over bijvoorbeeld de doelstellingen en prestaties blijft via de griffie en het RIS lopen.
5. De risico's in de paragraaf weerstandsvermogen zijn meer uitgewerkt. De verdere kwantificering van de risico's zal, conform het plan van aanpak planning en control, bij de uitwerking van risicomanagement in 2013 plaatsvinden.
6. Voor het programma dienstverlening is met ingang van deze begroting een aparte paragraaf opgenomen, met daarin een concrete beschrijving van de 7 projecten om onze dienstverlening de komende jaren verder te verbeteren.
7. Bij de bijlagen zijn de reserves en voorzieningen meerjarig opgenomen; is het inzicht in de incidentele baten en lasten verbeterd en wordt het EMU saldo voortaan in zowel de begroting als jaarrekening meegenomen.

De programmabegroting 2013-2016 is financieel gezien vooral opgebouwd rond de kaderstelling van uw raad bij de voorjaarsnota 2012. Samen met actuele ontwikkelingen daarna, is het college er in geslaagd om u een sluitende meerjarenbegroting aan te bieden. Wel hebben we hiervoor het restant van de stelpost gevolgen bestuursakkoord van € 150.000 moeten laten vrijvallen. Het provinciaal toezicht verplicht ons een sluitende meerjarenbegroting aan te bieden en hieraan voldoen we met de voorliggende begroting.

Bij het opbouwen van de programmabegroting hanteren wij een conservatieve lijn. Voor de algemene uitkering hebben we bijvoorbeeld de voorzichtige koers bij de junicirculaire, om de nadelen in het accres voor 2012 en 2013 wel mee te nemen maar voor 2014 en verdere jaren de positieve accessen (die boterzacht zijn, door nieuwe rijksbezuinigingen) niet mee te nemen in het meerjarenperspectief. Naar alle waarschijnlijkheid zullen we daarover meer vernemen bij de meicirculaire (mei 2013).

1.2 Raadsbesluiten met consequenties voor het meerjarenperspectief

De programmabegroting 2013-2016 is financieel gezien vooral opgebouwd vanuit het meerjarenperspectief van de voorjaarsnota. Op 21 juni 2012 heeft uw raad ingestemd met de voorjaarsnota 2012, inclusief een aantal amendementen. Verder heeft uw raad op 24 september 2012 ingestemd met het plan van aanpak planning en control. In onderstaande tabel zijn de financiële consequenties van beide raadsbesluiten verwerkt met de gevolgen daarvan voor het meerjarenperspectief 2013-2016.

<i>(bedragen in euro's; - = nadeel)</i>	2013	2014	2015	2016
Meerjarenperspectief inclusief Voorjaarsnota	67.700	348.400	22.200	87.700
<i>Raad juni (amendementen voorjaarsnota):</i>				
Bijdrage werkgroepen mantelzorg	-7.500			
Vrijwilligersbeleid - Steunpunt vrijwilligerswerk	-12.300	-12.300	-12.300	-12.300
Alleen nadelig accres junicirculaire meenemen	-559.000	-559.000	-559.000	-559.000
Dekking :				
1. Stelpost inflatie laten vrijvallen	75.000	150.000	225.000	225.000
2. Aframing stelpost gevolgen bestuursakkoord	250.000	350.000	350.000	350.000
Totaal amendementen voorjaarsnota	-253.800	-71.300	3.700	3.700
<i>Raad september:</i>				
Vaststelling plan van aanpak planning en control				
Formatieuitbreiding	-36.000	-36.000	-36.000	-36.000
ICT investeringen	-12.500	-12.500	-12.500	-12.500
Externe inhuur	-112.000	-60.000	-6.000	-30.000
> dekking algemene reserve vrij besteedbaar	112.000	60.000	6.000	30.000
Meerjarenperspectief na eerdere raadsbesluiten	-234.600	228.600	-22.600	42.900

1.3 Mutaties n.a.v. circulaire gemeentefonds

A. Overige financiële mutaties junicirculaire

De junicirculaire algemene uitkering gemeentefonds is 13 juni 2012 openbaar gemaakt. In de raadsvergadering van 21 juni jl. is een amendement aangenomen over de denkrichting met betrekking tot de accresraming 2012-2016. Deze denkrichting is verwerkt in de programmabegroting 2013-2016.

De overige financiële gevolgen van de junicirculaire zijn voor ons meerjarenperspectief ook negatief. Hieronder worden alle financiële mutaties en ontwikkelingen weergegeven en kort toegelicht.

<i>(bedragen in euro's; - = nadeel)</i>	2013	2014	2015	2016
1. Afwijking accres	-12.000			
2. Meerjarige ontwikkeling uitkeringsfactor	-28.000	-214.000	-210.000	100.000
3. Uitvoeringskosten inburgering	-7.000	-7.000	-7.000	-7.000
4. mGBA	-18.000			
5. Hoeveelheidsverschillen/kleinere mutaties	-22.000	40.000	41.000	60.000
Integratie- en decentralisatie-uitkeringen:				
6a. WMO	52.000	52.000	52.000	52.000
6b. Centra Jeugd en Gezin	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
6b. Verlagen stelpost Centrum Jeugd en Gezin (CJG)	3.000	3.000	3.000	3.000
Totaal overige mutaties junicirculaire	-35.000	-129.000	-124.000	205.000

Toelichting mutaties:

1. De accresramingen 2012-2016 zijn begin juni gepubliceerd. Deze komen grotendeels (2 kleine correcties zijn in 2012 en 2013 verwerkt) overeen zoals nu in de junicirculaire is verwerkt en zoals verwoord in de brief van 12 juni met de laatste informatie voor de voorjaarsnota 2012. Het komt er op neer dat we het nadelig accres 2012/2013 structureel in de begroting hebben verwerkt en het voordelig accres vanaf 2014 niet hebben geraamd omdat deze cijfers zeer twijfelachtig zijn.
2. De ontwikkeling uitkeringsbasis fluctueert. Met de term ontwikkeling uitkeringsbasis wordt bedoeld dat de aantallen inwoners, woonruimten, bijstandsontvangers enz. (Q) stijgen op nationaal niveau (maatstaven). Bij verdeling van dezelfde geldhoeveelheid moet bij stijging van de Q de uitkeringsfactor (P) dalen.
3. Op dit moment wordt gewerkt aan een wijziging van het inburgeringsstelsel. Hiervoor is vanaf 2013 een bedrag voor uitvoeringskosten inburgering uit het gemeentefonds gehaald.
4. Uit het gemeentefonds wordt eenmalig € 18.000 in 2013 geput ten gunste van het KING/VNG dat gemeenten kan ondersteunen bij het moderniseren van de Gemeentelijke Basis Administratie (mGBA).
5. Voor het uitkeringsjaar 2012 wordt de waarde op peildatum 1 januari 2011 gehanteerd. Voor uitkeringsjaar 2013 wordt de waarde op peildatum 1 januari 2012 gehanteerd. Voor 2013 is het rekkentarieff aangepast voor het nieuwe tijdvak WOZ-waardering. Dit heeft effect op de waarde ontwikkelingen vanaf 2013. Daarnaast zijn aanpassingen aangebracht aan verschillende maatstaven.
6. Voor de integratie-uitkering WMO en De Brede-Doeluitkering CJG zijn de landelijke maatstaven en het verdeelmodel geactualiseerd. Voor de WMO betreft dit een voordeel en voor CJG een klein nadeel (wat overigens neutraal doorwerkt in de begroting).

B. Inkomsten algemene uitkering voorgaande jaren verhogen

Bij de junicirculaire zijn een aantal verdeelmaatstaven binnen de algemene uitkering over 2011 definitief vastgesteld door het CBS, wat leidt tot een nabetaling van € 132.000. Dit voordeel is ontstaan doordat de werkelijke aantallen afweken van de geraamde gegevens over 2011. Het past binnen onze visie om behoudend te ramen en zodoende financiële risico's in te dammen.

Bij de bezuinigingsronde in de programmabegroting 2011-2014 hebben we onderzocht hoe groot de gemiddelde nabetaling was in de voorgaande 5 jaarrekeningen. Er is toen besloten om structureel hiervoor een inkomst te ramen van € 55.000. Gelet op de hoge meevallers uit voorgaande jaren achten we het reëel om deze post nu op te hogen met € 20.000 tot € 75.000. Dit leidt tot structureel meer ruimte van € 20.000 vanaf de begroting 2013.

C. Overige ontwikkelingen uit de junicirculaire

- **Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof)**

De Wet Hof is een Nederlandse uitwerking van Europese afspraken op het gebied van overheidsfinanciën. De Wet Hof bevat regels over de bijdrage die de decentrale overheden moeten leveren om de houdbare overheidsfinanciën te bereiken en vast te houden. Volgens die afspraken dient Nederland het financieringstekort te beperken tot 3 procent van het bruto binnenlands product. Waarschijnlijk wordt de Wet HOF per 1 januari 2014 van kracht. Maar al in 2013 wordt er mee proefgedraaid. Dit heeft verstrekende gevolgen voor de medeoverheden, want de beheersing van het EMU-saldo geldt als een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Het betekent een beperking van de begrotingsvrijheid van decentrale overheden. En erger nog, wie de EMU-tekortnorm overschrijdt, riskeert een boete. Het wetsvoorstel dat dit alles moet gaan regelen, ligt al maanden voor advies bij de Raad van State. Hoe dit allemaal voor Dalfsen gaat uitpakken is nu nog onbekend.

Totdat de Wet Hof in werking treedt, gelden de bestuursafspraken. Dit betekent voor de gemeenten dat in 2013 een EMU-tekortnorm van 0,38% geldt. Dit percentage maakt onderdeel van de landelijke macronorm van 3% van het Bruto Binnenlands Product. Ieder kwartaal levert de gemeente bij het CBS gegevens aan en wordt in landelijk perspectief gezien of binnen de EMU-norm gebleven wordt. Het CBS heeft dan aan het einde van het betreffende jaar een landelijk beeld van het EMU-saldo.

Bij de septembercirculaire 2012 zijn voor de gemeenten individuele referentiewaarden geïntroduceerd. De basis voor het bedrag van de referentiewaarde is de verhouding tussen het begrotingstotaal van de gemeente Dalfsen en het geraamde Bruto Binnenlands Product van Nederland.

Het maximale tekort (EMU-saldo) voor de gemeente Dalfsen is vastgesteld op een bedrag van € 2.076.000. In bijlage 5 treft u de berekening van het werkelijke EMU-saldo van de gemeente Dalfsen aan. Hierbij is er geen sprake van een tekort, maar juist van overschotbedragen van € 4,1 miljoen in 2013 en € 3,1 miljoen in 2014. In tegenstelling tot de trend bij veel gemeenten in Nederland, heeft in Dalfsen juist de post baten bouwgrondexploitatie een fors positieve bijdrage aan het EMU-saldo.

Wanneer landelijk gezien blijkt dat de grens van het EMU-tekort overschreden wordt, dan kan dit leiden tot aanvullende beheersmaatregelen vanuit het Rijk. Op dit moment is nog niet bekend hoe deze mogelijke maatregelen er uit zullen komen te zien. We blijven ook op dit punt de landelijke ontwikkelingen volgen en zullen uw raad informeren zodra er meer bekend is.

- **Mutatie in integratie- en decentralisatie uitkeringen**

De decentralisatie van de AWBZ begeleiding naar WMO is geparkeerd. De verwachting is dat van uitstel nog geen afstel komt. De parkeerstand geldt ook voor de Wet Werken naar Vermogen. Decentralisatie van de Jeugdzorg gaat volgens de huidige plannen nog gewoon door.

- **Verdeelonderzoeken gemeentefondsclusters**

De invoering van de herverdeling van het gemeentefonds zal naar verwachting per 2014 plaatsvinden.

- **Schatkistbankieren Nadeel 2013 € 42.000 (I), 2014 € 56.000 en vanaf 2015 € 50.000 (S)**

In het landelijke Begrotingsakkoord 2013 is afgesproken dat de decentrale overheden in 2013 verplicht gaan schatkistbankieren zonder leenfaciliteit. Dit betekent dat gemeenten, provincies en waterschappen vanaf volgend jaar verplicht hun tegoeden bij het Rijk moeten onderbrengen. Het Rijk ziet veel voordelen in het schatkistbankieren: de tegoeden van de lagere overheden komen op de staatsbalans te staan en mogen van Europa van de staatsschuld worden afgetrokken. Voor de gemeenten is het nadelig, enerzijds omdat gemeenten zelf willen bepalen wat ze met hun geld doen en waar ze dat stallen. Anderzijds is het ook nog eens nadelig in financiële zin, omdat het Rijk een lagere rente zal betalen dan er op de vrije markt te halen is. Aangezien wij gemiddeld zo'n € 3 miljoen per jaar op de spaarrekening hebben staan, hebben wij als gemeente nadeel van deze maatregel en kost dit de gemeente gemiddeld circa € 50.000 per jaar. Aangezien het schatkistbankieren eind 2013 moet zijn ingevoerd is het nadeel voor 2013 lager.

D. Uitkomsten septembercirculaire

De septembercirculaire gemeentefonds 2012 is direct na de Miljoenennota op 18 september jl. openbaar gemaakt. Voor Dalfsen zijn de financiële gevolgen voor de jaren 2010 tot en met 2014 licht positief maar voor 2015 en 2016 negatief. Zoals al eerder toegelicht komt dit grotendeels omdat de positieve accessen vanaf 2014 niet zijn verwerkt in voorliggende begroting omdat ze zeer onzeker zijn.

In onderstaande tabel zijn alle wijzigingen voor de jaren 2013-2016 weergegeven. De consequenties voor boekjaar 2012 zijn meegenomen in de Najaarsnota.

<i>(bedragen in euro's; - = nadeel)</i>	2013	2014	2015	2016
1. Accres	-13.000	128.000	84.000	156.000
- niet ramen van accres		-128.000	-84.000	-156.000
2. Ontwikkeling uitkeringsfactor		14.000	-42.000	-100.000
3. Correctie BTW verhoging	-85.000	-85.000	-85.000	-85.000
4. Kinderopvangtoeslag voor doelgroepouders	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
- Vervallen kinderopvangtoeslag (progr. 7)	25.000	25.000	25.000	25.000
Mutatie integratie- en decentralisatie uitkeringen:				
5. Invoeringskosten decentralisatie jeugdzorg	32.000			
- Uitgaven decentralisatie jeugdzorg	-32.000			
6. WMO	90.000	90.000	90.000	90.000
7. Centra voor jeugd en gezin	28.000	28.000	28.000	28.000
Totaal mutaties septembercirculaire	10.000	37.000	-19.000	-77.000

Toelichting mutaties septembercirculaire 2012:

1. De accresraming 2012-2017 is aangepast in verband lagere- en hogere dividendontvangsten van De Nederlandse Bank in 2012 en 2013. Het hoge accres in 2014 heeft te maken met een aantal pieken in infrastructurele projecten. Eventuele maatregelen van een volgend kabinet voor de jaren 2014 en verder hebben ongetwijfeld gevolgen op de ontwikkeling van het accres vandaar dat we dit niet ramen.
2. De ontwikkeling van de uitkeringsfactor fluctueert. Reden hiervan is dat in verschillende circulaire's uitgegaan wordt van aantallen van bijvoorbeeld bijstandsontvangers. Een wijziging van 1

uitkeringspunt betekent voor Dalfsen een mutatie van ongeveer € 14.000. Ook zijn er een aantal kleine correcties ingevoerd.

3. In 2013 is sprake van een correctie op het gemeentefonds in verband met de btw-verhoging. Gemeenten kunnen gebruiken blijven maken van het BTW-compensatiefonds en worden op deze manier gecompenseerd voor de hogere btw-uitgaven. De btw-verhoging leidt ook tot hogere rijksuitgaven en vervolgens tot een hoger accres. Om te voorkomen dat gemeenten dubbel gecompenseerd worden is dit in deze circulaire verwerkt en heeft het een structurele doorwerking.
4. De kinderopvangtoeslag voor doelgroepouders wordt vanaf 2013 structureel uit het gemeentefonds genomen. De rol van de gemeenten komt te vervallen doordat de belastingdienst voortaan de toeslag aan de doelgroepouders uitkeert.
5. Voor 2013 is ook een budget beschikbaar voor de invoering van de decentralisatie Jeugdzorg.
6. Binnen de integratie uitkering WMO zijn de maatstaven geactualiseerd. Dit geeft voor Dalfsen een positief effect.
7. Er worden structureel middelen toegevoegd aan de decentralisatie uitkering Centra voor Jeugd en Gezin ter bevordering van een gezonde leefstijl van de jeugd. Onderdeel hiervan is een extra contactmoment van de jeugdgezondheidszorg met individuele jongeren in de leeftijd van het voortgezet en middelbaar onderwijs.

In onderstaande tabel zijn alle mutaties opgenomen naar aanleiding van de circulaire gemeentefonds.

<i>(bedragen in euro's; - = nadeel)</i>	2013	2014	2015	2016
Meerjarenperspectief na eerdere raadsbesluiten	-234.600	228.600	-22.600	42.900
<i>Mutaties n.a.v. circulaire gemeentefonds:</i>				
A. Overige financiële mutaties juncirculaire	-35.000	-129.000	-124.000	205.000
B. Inkomsten voorgaande jaren verhogen	20.000	20.000	20.000	20.000
C. Nadeel schatkistbankieren	-42.000	-56.000	-50.000	-50.000
D. Gevolgen septembercirculaire	10.000	37.000	-19.000	-77.000
Meerjarenperspectief inclusief circulaire	-281.600	100.600	-195.600	140.900

Op basis van de septembercirculaire 2012 komt de omvang van de algemene uitkering gemeentefonds in totaal voor onze gemeente neer op:

2013	€ 20.205.000
2014	€ 20.432.000
2015	€ 19.997.000
2016	€ 20.381.000

Dat de gemeentefondsuitkering in 2015 lager is dan in 2014 heeft voornamelijk de volgende twee oorzaken:

1. Nationaal Uitvoeringsprogramma (NUP). Voor compensatie over de jaren 2011 tot en met 2014 wordt in 2015 in één keer € 200.000 ingehouden (kasschuifmethode).
2. Vermindering aantal politieke ambtsdragers. In december 2010 heeft een uit name gemeentefonds plaatsgevonden in verband met het streven van het demissionair kabinet Rutte om te komen tot een kleinere overheid. Nadelig effect € 175.000.

1.4 Overige financiële wijzigingen door het opstellen van de begroting

In deze paragraaf worden alle overige wijzigingen toegelicht die zijn verwerkt in de begroting. De paragraaf wordt afgesloten met een tabel met waarin alle financiële consequenties en het uiteindelijke begrotingssaldo 2013-2016 zijn opgenomen.

Lagere opbrengst bouwleges

Nadeel vanaf 2013 € 250.000 (S)

Zowel in de programmabegroting 2012-2015 als in de najaarsnota 2011 is aangegeven dat de legesinkomsten structureel zullen dalen. Als redenen voor deze daling zijn aan te dragen:

- De economische crisis, waardoor minder wordt gebouwd.
- De verruiming van vergunningvrije bouwwerken onder de Wabo.
Het aantal aanvragen om omgevingsvergunning "bouw" is fors minder in vergelijking tot voorgaande jaren. Lag het aantal aanvragen in 2010 nog op 450, in 2011 waren het er maar 364.
- De relatief kleine omvang van de bouwwerken waarvoor vergunning wordt gevraagd, denk aan woninguitbreidingen, carports, dakkapellen.
- De bouwprojecten worden tegen lagere aanneemkosten gerealiseerd.

De verwachting is uitgesproken dat het met de huidige inzichten niet reëel is te veronderstellen dat de legesopbrengsten nog sterk zullen stijgen en is aangegeven dat de crisis in 2012 naar verwachting nog zwaarder zal worden gevoeld.

Voor de begroting 2013 lijkt het ons reëel aansluiting te zoeken bij de opbrengsten bouwleges 2011 en 2012, zoals die in de Najaarsnota zijn weergegeven. Gelet op het woningbouwprogramma (doorschuiving van aanvragen omgevingsvergunning 'bouw' 2012 naar 2013) ramen wij de legesopbrengsten 2013 op € 550.000. Dit betekent dat de opbrengst bouwleges moet worden verlaagd met € 250.000 structureel.

Bij de behandeling van de Winternota hebben wij u toegezegd om in de tweede helft van dit jaar een meerjarenoverzicht gereed te hebben van de ontwikkeling van het aantal bouwaanvragen en de te ontvangen bouwleges in relatie met de kosten van de behandeling van de aanvragen. Dit overzicht ontvangt u nog voor de behandeling van de begroting.

Lagere kosten door uitstel van de WWnV

Voordeel Wezo € 10.000 (I)

Voordeel Larcom € 24.000 (I)

Voordeel lagere personeelskosten € 120.000 (I)

Door het uitstel van de Wet Werken naar Vermogen (WWnV) gaan de bezuinigingen op de WSW voor 2013 niet door. Voor de jaren erna is op dit moment de veronderstelling dat de bezuinigingen ook niet doorgaan. Maar dit kan bij een nieuw kabinet anders worden. Naar aanleiding van de nieuwe cijfers heeft Wezo een prognose gemaakt van het verlies over 2013. Het verlies is bijna € 2 miljoen. Voor Dalfsen betekent dit circa € 100.000. Ten opzichte van het begrotingsbedrag van 2013 betekent dit een voordeel van € 10.000 incidenteel.

Larcom hanteert een andere berekening voor de gemeentelijke bijdrage. De verwachting is dat het tekort voor 2013 neerkomt op € 120.000. Dit betekent een voordeel ten opzichte van het begrotingsbedrag van 2013 van € 24.000 incidenteel.

Tenslotte kan de formatie-uitbreiding voor 2013, zoals toegekend bij de voorjaarsnota 2012, met driekwart worden verminderd. Dit betekent een incidenteel voordeel van € 120.000.

Lagere uitgaven Wmo - zorg in natura

Voordeel vanaf 2013 € 100.000 (S)

In 2011 is de meerjarenbegroting aangepast op basis van de verwachte kostenontwikkeling voor de Wmo. Destijds is de verwachting van 2010 de grondslag geweest voor de hogere budgetten. De aannames voor zorg in natura in 2010 waren ongeveer € 100.000 te hoog, waardoor er een structureel voordeel ontstaat. Dat is in 2010, 2011 en nu weer het geval. De verwachting was dat dit voordeel zou worden ingelopen door de vraag die groter was dan verwacht en ook de kostenstijging die hoger was dan verwacht, dat is niet gebeurd en is gezien de verdere ontwikkelingen ook niet meer te verwachten. Vandaar dat de kosten vanaf 2013 met € 100.000 worden verlaagd.

Lagere uitgaven Wmo - woonvoorzieningen**Voordeel vanaf 2013 € 50.000 (S)**

Ook het budget voor de woonvoorzieningen is vanaf de begroting 2011 structureel verhoogd. De uitgaven voor woonvoorzieningen zijn de afgelopen jaren erg wisselend geweest. Dit heeft vooral te maken met enkele grote woningaanpassingen die het ene jaar wel en het andere jaar niet voorkomen. In 2009 en 2010 zijn er een paar grote woningaanpassingen geweest waardoor de kosten in die jaren enorm hoog lagen. In 2011 en 2012 zijn er weinig grote woningaanpassingen geweest waardoor er veel minder is uitgegeven. Daarnaast worden een aantal woningvoorzieningen zoals eenvoudige wandbeugels en verhoogde toiletputten vanaf juli 2011 niet meer vergoed vanuit de Wmo, omdat deze voorzieningen algemeen gebruikelijk worden geacht. Verder wordt er een eigen bijdrage gevraagd bij het plaatsen van een traplift.

Het lijkt reëel om het budget nu aan te passen zodat er jaarlijks zo'n € 300.000 in de begroting opgenomen wordt voor woonvoorzieningen. Het incidentele voordeel 2012 is opgenomen in de najaarsnota, de begroting kan structureel vanaf 2013 met € 50.000 worden verlaagd.

Lagere uitgaven Wmo - PGB**Voordeel vanaf 2013 € 20.000 (S)**

Voor het persoonsgebondenbudget (PGB) zijn de uitgaven de afgelopen jaren erg gedaald. Steeds minder mensen maken hier gebruik van. Dit heeft vooral te maken met de gewijzigde vorm van aanbesteding in de gemeente Dalfsen en met het ingevoerde "PGB-plus". Met de mogelijkheid voor een PGB-plus, waarbij een serviceorganisatie zorg draagt voor bemiddeling en betaling van het PGB, vergelijkbaar met de vroegere alfahulp constructie, kiezen steeds minder mensen voor het relatief ingewikkelde PGB. Er is geen aanleiding om aan te nemen dat er de komende jaren weer een toename van PGB's zal zijn. Voor de begroting betekent dit een voordeel vanaf 2013 van € 20.000 structureel.

Correctie verkiezingen**Nadeel 2014 € 25.000 (I) en Voordeel 2015 € 25.000 (I)**

In de voorjaarsnota 2012 was al de mutatie opgenomen dat er in 2012 vervroegde verkiezingen zijn door de val van het kabinet Rutte. Ook is de raming in 2014 toen vervallen, verzuimd was dat er dan verkiezingen zijn voor het Europees Parlement. De bijraming van € 25.000 voor 2014 vindt nu plaats. Het bedrag is opgebouwd uit o.a. drukwerk, portokosten, vergoeding stembureauleden, huur stemlokalen en kosten catering. Voor 2015 is er dan wel weer een voordeel van € 25.000.

OZB verhoging naar rijksnorm**Voordeel 2015 € 60.000 (I) en vanaf 2016 € 100.000 (S)**

In het raadsdocument 2010-2014 "Samen kiezen, samen doen" zijn o.a. de uitgangspunten geformuleerd die in acht genomen moeten worden bij het bezuinigingstraject. Een van deze uitgangspunten was het voornemen om het tarief van de OZB naar de rijksnorm te brengen. Hiervoor zat toen nog ruimte voor Dalfsen van € 600.000 OZB opbrengst. Bij de bezuinigingsvoorstellen in 2011 is besloten om de opbrengst voor de jaren 2011 t/m 2014 te verhogen met in totaal € 450.000. In de programmabegroting 2012-2015 is besloten om de jaarschijf 2015 te voeden met een extra OZB opbrengst van € 75.000. Dit betrof een stijging van 3%. In de programmabegroting 2013-2016 is nu de jaarschijf 2016 toegevoegd waarin voor 2016 de laatste stijging van € 75.000 (3%) is meegenomen. Verder is er sprake van areaaluitbreiding wat een hogere OZB opbrengst geeft voor 2015 en 2016.

Zodoende hebben we na 6 jaar trapsgewijs de extra opbrengst van € 600.000 gerealiseerd. Echter wanneer gekeken wordt naar de ontwikkeling van het rekentarief OZB (rijksnorm) binnen de algemene uitkering dan moeten we concluderen dat ondanks al onze OZB verhogingen de laatste jaren, we nog steeds niet op de rijksnorm zitten. De reden hiervoor is dat het percentage van de aanpassing van het rekentarief hoger is dan het percentage dat wij toepassen voor de correctie van het OZB tarief. In december zullen we bij het voorstel over de vaststelling van de OZB tarieven u hierover nader informeren.

Saldo kostenplaatsen

**Voordeel 2013 € 239.500 (I), 2014 € 178.400 (I)
2015 € 118.200 (I), Nadeel 2016 € 142.400 (I)**

De verschillen op dit onderdeel zijn veroorzaakt door de diverse correcties (o.a. loonkosten en terugdraaien prijscompensatie) die bij de begroting 2012 nog zijn doorgevoerd nadat de tarieven van de kostenplaatsen al gebruikt waren voor de doorbelasting naar de diverse producten.

Deze correcties zijn, zonder de hele doorbelasting te herzien, verwerkt via het saldo kostenplaatsen. Voor de huidige begroting is wel met de juiste tarieven gewerkt.

Aframing stelpost ten gunste van het saldo

Voordeel vanaf 2014 € 150.000 (S)

De laatste jaren is de stelpost gevolgen bestuursakkoord verscheidene malen aangesproken om nieuwe rijksbezuinigingen te kunnen dekken. Na de voorjaarsnota 2012 kende de stelpost nog slechts een ruimte van € 150.000 vanaf 2014. Om het verwachte tekort in 2015 weg te werken en wetende dat het nieuwe kabinet door gaat met bezuinigen is het restant van de stelpost in deze begroting afgeraamd ten gunste van het begrotingssaldo.

Onderwijshuisvesting

Bijzonder onderwijs:

- **Huisvesting de Polhaar Nadeel 2013 € 4.900, 2014 € 12.200, 2015 € 20.700 en 2016 € 5.600 (I)**
Bij beoordeling van aanvraag onderwijshuisvesting de Polhaar is geconstateerd dat, in verband met de bouwkundige staat van het gebouw, in 2013 een ingrijpende renovatie moet plaatsvinden. Rekening houdend met al beschikbaar gestelde kredieten, naar voren halen voorzien onderhoud en overige noodzakelijke kosten heeft dit extra kapitaallasten tot gevolg van € 12.200 in 2014, € 20.700 in 2015 en € 5.600 in 2016. Daarnaast is er voor 2013 eenmalig € 4.900 benodigd voor advieskosten.
- **Huisvesting St. Cyriacus Nadeel 2014 € 21.700 en 2015 € 17.900 (I)**
In verband met aanwezige subsidiemogelijkheden voor verduurzaming schoolgebouw vindt voorzien onderhoud (investeringsbedrag € 200.000) in 2013 plaats. Dit geeft kapitaallasten in 2014 van € 21.700 en 2015 van € 17.900.
- **Openbaar onderwijs:**
- **Huisvesting OBS Heidepark Nadeel 2014 € 4.100, 2015 € 4.000 en 2016 € 3.900 (I)**
Bij uitbreiding van OBS Heidepark vindt ook aanpassing in oudbouwdeel plaats, waarbij tegelijkertijd radiatoren en cv-leidingen worden vervangen. Deze investering in 2013 van € 54.200 stond gepland voor 2016 maar wordt nu naar voren gehaald. Afronding van de totale uitbreiding staat gepland op beging 2013. De investering geeft kapitaallasten van € 4.100 in 2014, € 4.000 in 2015 en € 3.900 in 2016.

1.5 Begrotingssaldo 2013-2016

Inclusief alle overige wijzigingen ontstaat het volgende positieve begrotingssaldo 2013-2016:

<i>(bedragen in euro's; - = nadeel)</i>	2013	2014	2015	2016
Meerjarenperspectief inclusief circulaire	-281.600	100.600	-195.600	140.900
<i>Overige wijzigingen door opstellen begroting:</i>				
Lagere opbrengst bouwleges	-250.000	-250.000	-250.000	-250.000
Lagere kosten door uitstel WWnV	154.000			
Lagere uitgaven WMO - zorg in natura	100.000	100.000	100.000	100.000
Lagere uitgaven WMO - woonvoorzieningen	50.000	50.000	50.000	50.000
Lagere uitgaven WMO - PGB	20.000	20.000	20.000	20.000
Correctie verkiezingen		-25.000	25.000	
OZB verhoging naar rijksnorm en areaaluitbreiding			60.000	100.000
Saldo kostenplaatsen	239.500	178.400	118.200	-142.400
Aframing stelpost ten gunste van het saldo		150.000	150.000	150.000
Onderwijshuisvesting	-4.900	-38.000	-42.600	-9.500
Begrotingssaldo 2013-2016	27.000	286.000	35.000	159.000

1.6 Begrotingsrichtlijnen 2013

Zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2012 houden wij in de begroting 2013-2016 rekening met de volgende richtlijnen:

Tarieven en belastingen

De tariefstijging van de gemeentelijke belastingen en rechten in 2013 en volgende jaren bedraagt net als voorgaande jaren, 1 % met uitzondering van die tarieven die onderdeel uitmaken van het onderzoek kostendekkendheid of waaraan andere besluitvorming ten grondslag ligt.

Hierbij moet gedacht worden aan:

- Afvalstoffenheffing
- Rioolheffing
- Diverse legestarieven, zoals bouwvergunning, kapvergunning, winkeltijdenwet, ruimtelijke ordening
- Onroerende zaakbelasting; hierbij wordt opgemerkt dat in het kader van de bezuinigingen de gemeenteraad van Dalfsen bij de behandeling van de begroting voor 2011 heeft besloten dat het OZB-tarief van de woningen meerjarig meer in de pas moet lopen met het rekestarief van de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Voor 2016 is het OZB tarief nu met 3% verhoogd.

Gevolgen nieuwe Cao gemeenten zijn verwerkt

In de begroting 2013 wordt uitgegaan van een generieke loonstijging van 2%. Voor de sociale lasten is rekening gehouden met een stijging van 1%. Dit is conform de nieuwe Cao gemeenten. De Cao zet in op modernisering van de arbeidsvoorwaarden en geldt voor bijna 180.000 gemeenteambtenaren. Hiermee blijven gemeenten slagvaardig en tegelijkertijd aantrekkelijke werkgevers.

Inflatietoerekening 0%

In de begroting 2013-2016 wordt geen rekening gehouden met inflatietoerekening. Conform de eerdere bezuinigingsafspraken blijven we zitten op de nullijn. Bij de voor- en najaarsnota kunnen budgetten worden bijgeraamd, mits zij voldoen aan de criteria onontkoombaar, onuitstelbaar of onvoorzien. Bij substantieel grote afwijkingen van zowel inkomsten als uitgaven vindt er een correctie van de budgetten plaats, zodat de bedragen in de begroting zoveel mogelijk up to date zijn.

Algemene uitkering

De raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de gegevens vanuit de junicirculaire en de septembercirculaire 2012.

Burgemeester en wethouders van Dalfsen
September 2012

Hoofdstuk 2   Programma's

Programma 1 Bestuur

Hoofdkenmerken

Het programma omvat alle taken van raad en college op het terrein van het openbaar bestuur en de ondersteuning en dienstverlening hierbij door de gemeentelijke organisatie. Tot dit programma behoren ook de algemene dekkingsmiddelen (inkomsten die de gemeente min of meer vrij kan besteden). In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt ingegaan op het gevoerde beleid op het gebied van de ondersteunende taken door de organisatie. De paragrafen Lokale heffingen en Financiering hebben ook een sterke relatie met de producten van dit programma en geven inzicht in het gevoerde beleid op deze terreinen.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Noten	Griffie, Bestuur & Communicatie, Personeel & Organisatie	Bestuursorganen
	Bestuur & Communicatie	Bestuursondersteuning B&W Bestuurlijke Samenwerking
	Publiekszaken	Burgerzaken Gemeentelijke Basis Administratie
	Facilitaire Zaken	Vastgoedinformatie
	Griffie	Bestuursondersteuning raad en rekenkamer(funcitie)
Goldsteen	Financiën & Belastingen	Nutsbedrijven
		Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar
Overige financiële middelen		
Geldleningen en uitzettingen langer/gelijk aan 1 jaar		
Algemene uitkering Gemeentefonds		
Algemene Baten en Lasten		
Uitvoering Wet WOZ		
Baten Onroerende-zaakbelasting gebruikers		
Baten Onroerende-zaakbelasting eigenaren		
Baten baatbelasting		
Baten toeristenbelasting		
Baten hondenbelasting		
Baten precariobelasting		
Lasten heffing en invordering gem. belastingen		
Saldo van kostenplaatsen		
Saldo van de rekening voor bestemming		
Mutaties reserves programma 1		
Saldo van de rekening na bestemming		
Publiekszaken	Baten secretarieleges	

Belangrijke ontwikkelingen

Ontwikkelingen griffie, raad en raadscommissie

De raad is bezig met een professionaliseringsslag waarin men bezig is met een verdere digitalisering en de eigen bestuurscultuur beoordeelt. Hiertoe zijn wijzigingen doorgevoerd om de raad effectiever te laten functioneren en op hoofdlijnen te laten vergaderen.

Steeds meer op een gedigitaliseerde manier werken en communiceren hoort hierbij. Uw raad werkt sinds 2012 met een RIS, waarlangs digitale informatie aan uw raadsleden wordt verstrekt. De benodigde apparatuur is inmiddels ontvangen en hierdoor kan steeds meer papierloos worden gewerkt. Het RIS gaat hier steeds beter op aansluiten. In maart 2010 zijn aanpassingen gedaan ten behoeve van het effectiever functioneren en op hoofdlijnen vergaderen van uw Raad. Deze aanpassingen zijn geëvalueerd waarna er enkele aanbevelingen zijn gedaan. De griffie heeft als speerpunt om een goede logistieke ondersteuning en adviserende functie te vervullen richting uw raad.

Intranet - registratiesystemen

Het huidige intranet dateert uit 2008. Dit interne communicatiemiddel is na 5 jaar aan vervanging toe. Het nieuwe systeem dat in 2013 wordt geïmplementeerd voldoet aan de laatste technische eisen, een frisse vormgeving en maakt het mogelijk medewerkers informatie op maat te bieden. Ook ter ondersteuning van het nieuwe Klant Contact Centrum (KCC) is het intranet een goede basis voor de interne informatievoorziening aangezien er snel up to date informatie beschikbaar is.

Dienstverlening

De verdere uitwerking van dienstverlening is met ingang van deze begroting opgenomen in de paragraaf programma dienstverlening.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

1.1	Digitalisering Vanaf 2013 werkt de raad digitaal en papierloos, ondersteund door een goed raadsinformatiesysteem. Dit papierloos werken zal verder uitgebreid worden naar alle interne en externe stukken voor en door raadsleden.
1.2	Professionalisering De raad zet een volgende stap in verdere professionalisering door onder andere kritische beoordelingen van zijn eigen werkwijze te maken en waar nodig deze werkwijze te veranderen of bij te sturen.
1.3	Communicatievisie <ol style="list-style-type: none"> 1. Relatiemanagement verankeren in de organisatie door omgevingsgerichtheid en persoonlijke communicatiekracht te versterken; 2. Een betere aansluiting van de gemeentelijke communicatie op het mediagebruik van onze doelgroepen 3. Het kwantitatief omschrijven van communicatie en interactie en vervolgens het meten van de effecten hiervan. 4. Betrokkenheid van burgers creëren door bewust te kiezen voor burgerparticipatie in het proces. Deze burgerparticipatie wordt gestimuleerd door frequente overleggen met de plaatselijke belangen en overige belangenverenigingen. 5. Goed geïnformeerde burgers door een weloverwogen inzet van diverse communicatiemiddelen.
1.4	Doorontwikkeling van ons planning en control instrumentarium Naar aanleiding van het Bestuurskrachtonderzoek (BKO) staat planning en control volop in de schijnwerpers. Ook tijdens de raadsbehandeling van de programmabegroting 2012 is hierover een motie aangenomen. De motie draagt ons college op om een forse verbetering aan te brengen in de doorontwikkeling van planning en control. Verbeterpunten zijn het echt SMART maken van doelen en prestaties, dashboards toepassen en een sluitende begrotingscyclus ontwerpen.

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Communicatievisie 2012 - 2016 (januari 2012)
- Bestuursopdracht planning & control (2012)
- Nota waardering en afschrijving vaste activa (2011)
- Procedureboek griffie (2011)
- GBA beheerregeling (2010)
- Treasurystatuut (2010)
- Nota reserves en voorzieningen (2010)
- Coalitieakkoord 2010 – 2014 (2010)
- Raadsprogramma, “samen kiezen, samen doen” 2010 - 2014 (2010)
- Missie en Visie Dalfsen 2020 - Bij Uitstek Dalfsen (2009)
- Instellingsverordening op de raadscommissie (2008)
- Orde gemeenteraad (2008)
- Beleidsplan Interne Communicatie “Samen samenwerken aan succes” (2008)
- Samenwerking met andere gemeenten (DOORSZ) (2006)
- Inspraakverordening (2006)
- Verordening op het burgerinitiatief (2005)
- Verordening op de commissie voor de behandeling van bezwaarschriften (2005)
- Verordening inzake wijze waarop ingezetenen en belanghebbenden bij voorbereiding gemeentelijk beleid worden betrokken (2005)
- Financiële verordening gemeente Dalfsen (2004)
- Controleverordening gemeente Dalfsen (2004)
- Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid (2004)
- Verordening onderzoeksrecht gemeenteraad (2004)
- Instructie griffier (2003)
- Gedragscode integriteit (2003)
- Verordening voorzieningen wethouders, raads- en commissieleden (2002)
- Verordening op de Wet Bescherming Persoonsgegevens (2002)
- Reglement van orde B&W (2001)

Bestaande taken

- Bestuursondersteuning/advisering (processen, secretariael, inhoudelijk, ontwikkeling)
- Regiozaken
- Internationale betrekkingen (partnergemeenten)
- Website en doorontwikkeling digitaal loket
- Interne communicatie (Intranet)
- Communicatieadviesing
- Voorlichting en public relations
- Kabinetzaken (bijv. Koninklijke Onderscheidingen)
- Herdenkingen
- Beheer Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA)
- Opmaken van akten van de burgerlijke stand
- Naturalisaties en naamswijzigingen
- Afgifte van documenten en uittreksels
- Verkiezingen
- Bedrijfsvoering (zgn. PIOFACH-taken: personeel, inkoop, organisatie, financiën, automatisering, communicatie en huisvesting)

Prestaties voor het begrotingsjaar 2013
--

1.1	<p>Digitalisering</p> <p>De projectgroep digitalisering houdt zich bezig met onderzoeken van de mogelijkheden van de iPad en het digitaal werken en vergaderen. Elke fractie heeft hierin één lid die tijdens fractieberaden zijn/haar fractie uitleg geeft over het gebruik van de iPad. Daarnaast testen zij het nieuwe raadsinformatiesysteem en geven waar mogelijk sturing aan de gebruiksvriendelijkheid. In 2013 dient er een goed werkend en gebruiksvriendelijk raadsinformatiesysteem te zijn.</p>
1.2	<p>Professionalisering</p> <p>Vanaf begin 2013 zal er door de griffie meer aandacht besteedt worden aan raadscommunicatie. Het doel hiervan is bekendmaking en profilering van de gemeenteraad onder burgers. Begin 2013 wordt een schrijverstraining gegeven aan het personeel voor het schrijven van college- en raadsvoorstellen.</p>
1.3	<p>Communicatievisie</p> <p>Dalfsen wil de burgers betrekken bij zoveel mogelijk stappen van initiatief tot besluitvorming en in de uitvoering. Dat past bij de gewenste open en transparante bestuurstijl, die Dalfsen voorstaat. In 2013 gaan we een interne opleiding organiseren om de persoonlijke communicatiekracht en omgevingsgerichtzijn en –bewustzijn verder de versterken, waarbij aandacht is voor de verankering van burgerparticipatie in het proces (met actorenanalyse, stakeholdersanalyse, omgevingsanalyse). Ook wordt in 2013 een plan van aanpak geschreven voor de wijze waarop de gemeente Dalfsen de inzet van social media moet organiseren (Twitter, Facebook, Google+, Hyves enzovoort). Daarnaast zetten we in 2013 in op een haalbaarheidsonderzoek voor de website. Is het mogelijk om www.dalfsen.nl voor meerdere doeleinden in te zetten dan alleen voor de gemeente? Denk daarbij aan een portalfunctie.</p>
1.4	<p>Planning en control</p> <p>In 2013 zal samen met de raads werkgroep gewerkt worden aan de volgende verbetermaatregelen uit de bestuursopdracht planning & control:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het herontwerpen van de planning en control cyclus - het organiseren van informatiebijeenkomsten over de werking van P&C (o.a. Smart formuleren, invoering dashboards).

Investeringsplan 2013-2016

Hieronder volgt een opsomming van de investeringen betrekking hebbend op dit programma. Indien van toepassing zijn de bijbehorende kapitaallasten aangegeven. Er is geen sprake van kapitaallasten als de investering gedekt wordt uit een reserve of t.l.v. grondexploitaties wordt gebracht. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het investeringsplan 2013-2016, zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2012.

Nr.	Productnummer Omschrijving	Totaal	Kapitaallasten				Opmerkingen
			2013	2014	2015	2016	
	Programma 1. Bestuur						
	002.00 Bestuursondersteuning BenW						
1	Programma dienstverlening - BGT	40.000					t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar
1	Programma dienstverlening - BGT	15.000					t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar
	002.01 Communicatie en voorlichting						
2	Intranet - registratiesystemen	25.000					t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar
3	Upgrade www.dalfsen.nl	45.000					t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar
	5001010 Gemeentehuis Dalfsen						
4	Geluid- en beeldapparatuur Raadzaal	43.000				10.750	
5	Geluid- en beeldapparatuur Hal/Receptie	11.000				2.750	
6	Geluid- en beeldapparatuur overige ruimten	38.000				9.500	
7	Repro apparatuur	26.000				6.500	
8	Huishoudelijke apparatuur	41.000				10.250	
9	Apparatuur serverruimte	15.000				3.750	
	5002000 Algemene kosten Facilitaire Zaken						
10	Vervanging Scanners Post en Archief en Financiën	10.000		2.500	2.400	2.300	
	5004000 Automatisering						
11	ICT-vervanging	405.000			101.250	97.200	
11	ICT-vervanging AS400	100.000				25.000	
12	ICT-vervanging Microsoft Office	70.000				17.500	
13	ICT-vervanging Midoffice	140.000				35.000	
	5012000 Huisvesting buitendienst+schafwagens						
14	Vervangen schafwagen wijkteam buitengebied	16.000		1.600	1.560	1.520	
15	Vervangen schafwagen wijkteam Nieuwleusen	16.000				1.600	
	5014000 Tractie auto's						
16	Vervangen Ford Transit Conect (85-VHG-2)	25.000				4.375	
	5017000 Tractie tractoren						
17	Vervangen Ducker klepelmaaier buitengebied	13.500		2.363	2.278	2.194	
18	Vervangen Iseki klepelmaaier	21.000		3.150	3.045	2.940	
19	Vervangen Shibauru tractor wijkteam Nieuwleusen Begr.pl.	31.000			5.425	5.231	
20	Vervangen Votex klepelmaaier buitengebied	14.000				2.450	
21	Vervangen bossingschaar buitengebied	11.000				1.650	
22	Vervangen Renault Master buitengebied	45.000				7.875	
	5018000 Tractie tractorcombinaties						
23	Vervangen Fendt tractor wijkteam Lemelerveld	50.000		8.750	8.438	8.125	
24	Vervangen John Deere 6120 wijkteam buitengebied	70.000		12.250	11.813	11.375	
25	Vervangen Ahlman shovel wijkteam buitengebied	70.000			12.250	11.813	
26	Vervangen John Deere 6520 wijkteam buitengebied	77.500			13.563	13.078	
27	Vervangen Trilo veegzuig combinatie wijkteam buitengebied	40.000			6.000	5.800	
28	Vervanging heggenschaar Fendt	12.000					
29	Aanschaf bermvrijzel	17.000		2.550	2.465	2.380	
	5018500 Tractie maaimachines						
30	Vervangen grasmachine V5 Ransommes	90.000				15.750	
31	Vervangen grasmachine Toro 300D	70.000				12.250	
	Totaal programma 1	1.713.000	0	33.163	170.486	330.906	

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Bestuursorganen	1.137	1.159	1.133	1.142	1.152	1.162
Bestuursondersteuning college	1.403	1.440	1.478	1.374	1.327	1.306
Burgerzaken	105	124	136	137	138	139
Gemeentelijke Basis Administratie	609	535	484	557	517	522
Vastgoedinformatie	333	372	285	277	249	266
Baten secretarieleges burgerzaken	4	3	2	2	2	2
Baten documenten en uittreksels	140	129	130	130	130	130
Bestuurlijke samenwerking	162	131	216	217	218	219
Bestuursondersteuning raad en rekenkamer(funcitie)	267	257	202	204	205	207
Nutsbedrijven	44	44	44	44	44	44
Overige financiële middelen	4	4	4	4	4	4
Algemene uitkering gemeentefonds	7	10	11	11	11	11
Algemene baten en lasten	0	336	192	83	-17	184
Uitvoering Wet WOZ	357	389	348	351	353	355
Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	54	53	47	54	48	55
Saldo van kostenplaatsen	2.953	2.005	1.897	1.773	1.624	1.583
Saldo van de rekening van baten en lasten voor bestemming	-9.182	-6.641	145	516	506	1.435
Mutaties reserves programma 1	7.325	5.133	3.653	3.528	3.444	3.386
Saldo van de rekening van baten en lasten na bestemming	844	78	12	304	58	148
Totaal programma 1	15.748	12.202	10.274	10.192	9.507	9.723

Baten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Bestuursorganen	44	32	33	33	33	34
Bestuursondersteuning college	0	4	4	4	4	4
Vastgoedinformatie	17	8	8	8	8	8
Baten secretarieleges burgerzaken	53	59	59	59	60	61
Baten documenten en uittreksels	422	351	354	358	361	365
Bestuursondersteuning raad en rekenkamer(functie)	21	12	12	12	12	12
Nutsbedrijven	1.018	399	386	379	362	366
Geldleningen < 1 jaar	75	78	30	10	10	10
Overige financiële middelen	78	39	39	39	39	39
Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk dan 1 jaar	3.866	3.647	3.653	3.528	3.444	3.385
Algemene uitkering gemeentefonds	20.518	20.327	20.280	20.507	20.072	20.456
Algemene baten en lasten	1	0	0	0	0	0
Baten onroerende- zaakbelasting gebruikers	606	710	685	700	714	721
Baten onroerende- zaakbelasting eigenaren	3.260	3.665	3.745	3.890	4.025	4.135
Baten baatbelasting	-2	0	0	0	0	0
Baten toeristenbelasting	140	187	189	191	193	193
Baten hondenbelasting	136	137	139	141	143	145
Baten precariobelasting	23	20	20	21	21	21
Saldo van kostenplaatsen	99	0	0	0	0	0
Saldo van de rekening van baten en lasten voor bestemming	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves programma 1	17.351	11.774	2.516	2.344	2.102	2.034
Saldo van de rekening van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	0
Totaal programma 1	47.726	41.449	32.152	32.224	31.603	31.989

Afwijking programma 1 t.o.v. 2012

Lasten	-1.928 voordeel
Baten	-9.297 nadeel
Saldo	-7.369 nadeel

Toelichting op de afwijkingen per product (- is nadelig) :

Bij Bestuursondersteuning college geeft de actualisatie van de urentoerekening een voordeel te zien van € 92.000. Enkele kleine verschillen leveren nog een voordeel op van € 30.000. Daarnaast geeft de invoering van Planning en Control een nadeel te zien van € 160.000. Per saldo derhalve nadelig.	-38
Saldo van kostenplaats laat een voordeel zien als gevolg van een correctie in 2012 op de loonkosten en inflatiecorrectie die in 2013 niet heeft plaats gevonden.	108
Het niet meer parkeren van stelposten, maar deze functioneel verwerken, bij het product Algemene baten en lasten levert een voordeel op.	144
Actualisatie van de urentoerekening levert bij vastgoed informatie een voordeel op.	87
Actualisatie van de urentoerekening levert bij bestuurlijke samenwerking een nadeel op.	-85
Met ingang van 2013 zijn de mutaties via de reserves financieel technisch aan de diverse programma's gekoppeld i.p.v. allemaal aan programma 1. Het grote verschil in de mutaties reserves t.o.v. voorgaande jaren wordt hierdoor veroorzaakt. Per saldo levert dit een nadeel op.	-7.778
Lagere rente opbrengst als gevolg van invoeren schatkistbankieren en minder sparen.	-48
Lagere opbrengst algemene uitkering gemeentefonds.	-47
Hogere opbrengst baten onroerende zaakbelastingen.	55
Actualisatie van de urentoerekening aan de overige producten levert per saldo een voordeel op.	233
Totaal programma 1 toegelicht	-7.369

Programma 2 Openbare orde en veiligheid

Hoofdkenmerken

Het programma omvat het integrale en externe veiligheidsbeleid waarin de gemeente een regierol vervult ten opzichte van politie, justitie, maatschappelijke organisaties en burgers. De gemeente, waartoe ook de brandweer behoort, voert de regie en ontwikkelt beleid op alle vijf schakels van de veiligheidsketen, te weten pro-actie, preventie, repressie, preparatie en nazorg.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Noten	Brandweer	Brandweer
	Bestuur & Communicatie	Rampenbestrijding Openbare orde en integrale veiligheid
Goldsteen	Financiën & Belastingen	Mutaties reserves programma 2

Belangrijke ontwikkelingen

Regionalisering Brandweer

Door het Rijk is in 2010 de regionalisering van de brandweer verplicht gesteld. In 2011 heeft het Algemeen Bestuur Veiligheidsregio IJsselland een bestuursopdracht gegeven aan de Vorming Brandweer IJsselland. In de eerste helft van 2012 is voornamelijk geïnventariseerd op financieel, materieel en kwalitatief gebied en werd het organisatiemodel op hoofdlijnen bekend. In de tweede helft van 2012 wordt het organisatiemodel verder ingevuld en vorm gegeven. In 2013 gaan de voorbereidingen verder, zodat de nieuwe organisatie per 1-1-2014 kan starten.

Verder uitvoering geven aan Wet Veiligheidsregio's

In 2010 is de nieuwe Wet Veiligheidsregio's in werking getreden. Vanaf 2009 zijn landelijk 25 Veiligheidsregio's gevormd, waaronder de Veiligheidsregio IJsselland. De Veiligheidsregio organiseert samenwerking tussen gemeenten, brandweer, politie en geneeskundige hulpverlening (GHOR) bij rampen en crises.

Een belangrijk punt van aandacht voor gemeenten is de implementatie van de wettelijke eisen ter versterking van de (samenwerking binnen) de gemeentelijke (oranje) kolom van de Veiligheidsregio. Dit gebeurt naast of in het verlengde van de 'professionele' kolommen van de politie, brandweer en GHOR. Binnen de Veiligheidsregio IJsselland is de afspraak gemaakt om in 2014 op alle fronten te voldoen aan de eisen die de wet stelt. Zo is in 2012 is het Team Bevolkingszorg van start gegaan, dat bij rampen en crisis de gemeentelijke taken op zich neemt.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

2.1	<p>Samenwerking Brandweer DSZ Door de samenwerking tussen Dalfsen, Staphorst en Zwartewaterland vermindert de kwetsbaarheid en wordt de kwaliteit geborgd en verhoogd. Kostenreductie is in 2012 nog niet mogelijk maar, ook in het licht van regionalisering, op langere termijn wel. Op een zestal kansrijke gebieden is de samenwerking vanaf 2012 en volgende jaren geïntensiveerd (Bedrijfsvoering, Opleiden en Oefenen, aanvals- en bereikbaarheidskaarten, Risicobeheersing, Kwaliteit Arbo en Milieu, Materieel en Materiaal) om bovenstaande doelen te bereiken.</p>
2.2	<p>Veiligheidsregio 1. Verhogen opleidingsniveau van de leden van het Team Bevolkingszorg door structureel aanbieden van opleidingen, trainingen en oefeningen; 2. De bekwaamheid van functionarissen inzichtelijk maken en dit bijhouden in het functionarisvolgsysteem / Veiligheidspaspoort; 3. In samenwerking met de Veiligheidsregio actieve risicocommunicatie naar inwoners via publicaties op website en in lokale media: Burgers zijn op de hoogte van de risico's waarmee zij geconfronteerd kunnen worden en hun eigen verantwoordelijkheid daarbij en zijn bereid hun bijdrage daaraan te leveren (zelfredzaamheid).</p>
2.3	<p>Vrijwillige brandweer Een vervolg aan de kwaliteitsimpuls geven door helderheid en structuur te bieden, gezamenlijke afspraken te maken en nakomen en onderlinge communicatie te verbeteren.</p>
2.4	<p>Externe veiligheid Uitvoering geven aan het externe veiligheidsbeleid 2011-2014. Wij streven hierbij naar een verantwoord evenwicht tussen risico's en de behoefte aan de activiteiten die de risico's veroorzaken. We voldoen aan de huidige en toekomstige wettelijke verplichtingen. Waar wettelijke verplichtingen ophouden ontstaat een gebied waarbinnen de gemeente voor wenselijke ontwikkelingen kan kiezen.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bestuurders en ambtenaren zijn en blijven zich bewust van de externe veiligheidsrisico's binnen de gemeente Dalfsen; 2. Er vindt een zorgvuldige afweging plaats tussen nut en noodzaak van nieuwe ontwikkelingen en hun gevolgen voor externe veiligheid; 3. Door middel van beleidsuitvoering en handhaving wordt gezorgd voor de beheersbaarheid van bestaande en toekomstige ev-risico's; 4. Er vindt communicatie met de burger plaats over de aanwezige risico's en hoe met deze en toekomstige risico's moet worden omgegaan, inclusief eigen verantwoordelijkheid.
2.5	<p>Integrale veiligheid Op basis van objectieve en subjectieve veiligheidscijfers zijn in 2010 de nieuwe prioriteiten voor het integrale veiligheidsbeleid voor de komende jaren geformuleerd. De resultaten die we willen bereiken zijn gericht op de gehele looptijd van het integrale veiligheidsbeleid 2011-2014. In 2014 wordt een nieuw veiligheidsonderzoek gedaan waarmee we kunnen vaststellen of de vooraf gestelde doelstellingen zijn behaald. Per jaar wordt op basis van actuele cijfers gekeken of er accenten verlegd moeten worden.</p> <p>Speerpunten voor 2013 zijn en blijven de controle op de naleving van het hondenbeleid, hard rijden, terugdringen van het aantal woninginbraken, tegengaan van jeugdoverlast, aanpak van huiselijk geweld en terugdringen van het aantal fietsendiefstallen op de stationslocatie. Deze en eventuele overige relevante onderwerpen worden vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma 2013.</p>

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Regionaal Crisisplan 2012-2016 Veiligheidsregio IJsselland
- Algemene plaatselijke verordening (2011)
- Externe veiligheidsbeleid gemeente Dalfsen 2011-2014
- Beleidsplan opleiden en oefenen brandweer Dalfsen (2010)
- Teamwerkplan 2013 politie Dalfsen-Ommen (2012)
- Nota integraal veiligheidsbeleid en uitvoeringsprogramma 2011-2014
- Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland en GGD IJsselland (2008)
- Beleidsplan Veiligheidsregio IJsselland 2012-2014
- Beleidsplan brandweer (2006)
- Beleidsregels evenementen
- Regionaal evenementenbeleid
- Project Taakverdeling Proactie/Preventie (PTPP) (2005)
- Beleidsplan materiaal/materieel brandweer Dalfsen 2004-2016 (2005)
- Repressief convenant Officier van Dienst Zwartewaterland, Staphorst en Dalfsen (2003)
- Beleid gebruiksvergunningen en handhaving Brandweer Gemeente Dalfsen (2002)
- Brandpreventiebeleid bestaande bouw Gemeente Dalfsen (2002)
- Verordening Brandveiligheid en hulpverlening (2002)
- Beleidsplan Regionale Brandweer IJssel-Vecht (2002)
- Coffeeshopbeleid (2001)
- Prostitutiebeleid (2001)
- Brandbeveiligingsverordening BBV (2012)
- Risicoprofiel Dalfsen (2012)
- Rapportage Brandweer Dalfsen 2.0 (2012)
- Rapportage Samenwerking Brandweer + uitvoeringsplannen DSZ (2011/2012)

Bestaande taken

- Pro-actie: uitvoeren van risicoanalyses, betrokkenheid bij plannen op het gebied van infrastructuur en ruimtelijke ontwikkeling
- Preventie: het geven van voorlichting, vergunningverlening, handhaving en het opstellen van (rampen)plannen
- Repressie: daadwerkelijke hulpverlening
- Preparatie: het ontwikkelen en implementeren van rampenbestrijdingsplannen, aanvalsplannen en bereikbaarheidskaarten, het voorbereiden en beoefenen van grootschalig optreden en rampenbestrijding, opleiden en oefenen van de betrokkenen bij de gemeentelijke rampenbestrijding
- Nazorg: begeleiding en opvang van betrokkenen na een incident of calamiteit
- Uitvoering geactualiseerd veiligheidsbeleid
- Uitvoering speerpunten van het integrale veiligheidsbeleid
- Vergunning verlening APV en bijzondere wetten
- Nazorg ex gedetineerden
- Bibob toetsing
- Anti-discrimatievoorzieningen
- Beleidsontwikkeling binnen de genoemde taakvelden

Prestaties voor het begrotingsjaar 2013	
--	--

2.1	<p>Samenwerking Brandweer DSZ</p> <p>Uit het onderzoek naar samenwerkingsmogelijkheden komen zes kansrijke gebieden voort (Bedrijfsvoering, Opleiden en Oefenen, Aanvals- en bereikbaarheidskaarten, Risicobeheersing, Kwaliteit Arbo en Milieu, Materieel en Materiaal). Op deze gebieden wordt de samenwerking geïntensiveerd en dit zal in ieder geval leiden tot meer eenduidigheid, vermindering van kwetsbaarheid en versterking van de kwaliteit. Één en ander zal blijken uit de audits en de kwaliteitsmeting die in 2012 via een 0-meting gehouden wordt en een vervolg krijgt in 2013 met een vervolgmeting. Op basis hiervan wordt een actieplan opgesteld om de kwaliteit te verbeteren.</p> <p>Aandachtspunt is de vorming van de brandweer IJsselland die in 2013 voorbereid wordt en veel tijd zal gaan kosten. Daarmee komt er meer druk op de dagelijkse werkzaamheden; aan de andere kant zal door slim organiseren ook tijd moeten vrijkomen. Dit zal naar verwachting nog niet in het eerste jaar zijn.</p>
2.2	<p>Veiligheidsregio</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bijdragen aan het opstellen en uitvoeren van een regionaal (veiligheidsregio) meerjarenbeleidsplan opleiden, trainen & oefenen voor de leden van het team bevolkingszorg; 2. Het verlenen van een bijdrage aan de totstandkoming van de brandweer IJsselland onder de regie van de veiligheidsregio. 3. De leden van het team bevolkingszorg uit de gemeente Dalfsen deel laten nemen aan de opleidingen, trainingen en oefeningen. De geleverde prestaties aanleveren voor verwerking in het functionarisvolgsysteem (Veiligheidspaspoort); 4. Minimaal vier keer per jaar een publicatie plaatsen over risico's in de woonomgeving en wat mensen zelf kunnen doen om deze te verkleinen (zelfredzaamheid). 5. Het kritisch volgen van de ontwikkelingen van de Nationale politie en de gevolgen daarvan voor de gemeente Dalfsen.
2.3	<p>Vrijwillige brandweer</p> <p>Het verbetertraject is in 2012 in gang gezet en loopt door in 2013. De doelen zijn verwoord in de notitie Brandweer Dalfsen 2.0. Deze doelen worden onder andere bewerkstelligd door eenheid in leidinggeven bij het middenkader, trainingen, centrale werkafspraken op bedrijfsvoeringniveau en eenduidige communicatie.</p>
2.4	<p>Externe veiligheid</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Doorgaan met het verankeren van het externe veiligheidsbeleid in de werkprocessen van de beleidsvelden ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen), milieu (omgevingsvergunningen), handhaving (integrale handhavingplannen) en verkeer en vervoer (routering gevaarlijke stoffen en ontheffingen daarop). 2. Actief aanbieden van scholingsmogelijkheden aan gemeentelijke medewerkers via bijvoorbeeld Saxion (externe veiligheidsmodules). Gebruik blijven maken van de regionale ev-deskundigenpool bij lastige vraagstukken. 3. Minimaal vier keer per jaar een publicatie plaatsen over risico's in de woonomgeving en wat mensen zelf kunnen doen om deze te verkleinen (zelfredzaamheid). 4. Blijven volgen van wettelijke ontwikkelingen op het gebied van externe veiligheid en indien nodig het beleid aanpassen. <p>(Is ook van belang om in aanmerking te blijven komen voor de provinciale financiële middelen die jaarlijks beschikbaar worden gesteld via het Meerjarenprogramma Externe Veiligheid Overijssel (MEVOII). Van gemeenten wordt verwacht dat zij een actueel extern veiligheidsbeleid hebben vastgesteld).</p>

2.5	<p>Integrale veiligheid</p> <p>Prestaties die we in 2014 (zie onder "Wat willen we bereiken?") bereikt willen hebben zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een daling van 5% van het aantal respondenten dat bij de volgende Veiligheidsmonitor (voorzien in 2014) overlast door hondenpoep noemt als inbreuk op de leefomgeving; - Een daling met 10% van het aantal respondenten dat bij de volgende Veiligheidsmonitor 'te hard rijden' noemt als groot probleem in de buurt; - Het aantal woninginbraken is in 2014 met 5% gedaald ten opzichte van 2010; - Het aantal 'Keurmerk Veilig Wonen' -gecertificeerde woningen is in 2014 met 10% gestegen ten opzichte van 2010; - Een vermindering met 5% van het aantal gevallen van huiselijk geweld en de aangiftebereidheid verhogen; - Het vergroten van de zelfredzaamheid en actieve participatie van burgers aan de veiligheid in hun woonomgeving.
-----	---

Investeringsplan 2013-2016

Hieronder volgt een opsomming van de investeringen betrekking hebbend op dit programma. Indien van toepassing zijn de bijbehorende kapitaallasten aangegeven. Er is geen sprake van kapitaallasten als de investering gedekt wordt uit een reserve of t.l.v. grondexploitaties wordt gebracht. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het investeringsplan 2013-2016, zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2012.

Nr.	Productnummer Omschrijving	Totaal	Kapitaallasten				Opmerkingen
			2013	2014	2015	2016	
	Programma 2. Openbare Orde en Veiligheid						
	120.01 Brandweer						
32	Uitrukkleding	61.000		15.250	14.640	14.030	
33	Vervangen Motorspuit Nieuweusen MS 2062	35.000		4.083	3.967	3.850	
	Totaal programma 2	96.000	0	19.333	18.607	17.880	

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Brandweer en rampenbestrijding	1.595	1.621	1.604	1.633	1.633	1.633
Rampenbestrijding	63	71	116	117	118	120
Openbare orde en veiligheid	410	434	455	459	462	465
Mutaties reserves programma 2	0	0	0	0	0	0
Totaal programma 2	2.068	2.126	2.175	2.209	2.213	2.218

Baten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Brandweer en rampenbestrijding	16	22	5	5	5	5
Openbare orde en veiligheid	34	48	38	39	40	40
Mutaties reserves programma 2	0	0	0	0	0	0
Totaal programma 2	50	70	43	44	45	45

Saldo						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Programma 2	-2.018	-2.056	-2.132	-2.165	-2.168	-2.173

Een '-' betekent dat dit programma per saldo geld kost.

Afwijking programma 2 t.o.v. 2012	
Lasten	49 nadeel
Baten	-27 nadeel
Saldo	-76 nadeel

Toelichting op de afwijkingen per product (- is nadelig) :

Door meer toerekening van uren aan Rampenbestrijding en openbare orde en veiligheid zijn de lasten gestegen.	-49
Eenmalige baten in 2012 opbrengst verkoop tankautospuit en vergoeding CJIB laten t.o.v. 2013 daardoor een nadeel zien.	-27
Totaal programma 2 toegelicht	-76

Programma 3 Beheer openbare ruimte

Hoofdkenmerken

Het programma omvat de zorg voor de aanleg en het onderhoud van alle voorzieningen die in de openbare ruimte aanwezig zijn, zoals wegen, openbaar groen, speelplaatsen en volkstuinen.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Agricola	Onderhoud & Beheer	Wegen, straten en pleinen Waterkering, afwatering e.d. Openbaar Groen Kinderspeelplaatsen
Goldsteen	Onderhoud & Beheer	Verkeersmaatregelen te land
	Financiën & Belastingen	Mutaties reserves programma 3
Von Martels	Ontwikkeling & Grondzaken	Overige recreatieve voorzieningen (volkstuinen)

Belangrijke ontwikkelingen

Kwaliteit en duurzaamheid

De kwaliteit van de inrichting en het beheer van de openbare ruimte komt steeds meer in de belangstelling te staan, omdat duurzaam beheer van de openbare ruimte een steeds belangrijker thema wordt. Door bezuinigingen staan deze twee onderwerpen echter wel onder druk.

Organisatie Buitendienst

De voorliggende bezuinigingen en het rapport Cyber hebben aanleiding gegeven de organisatie van de buitendienst te wijzigen met als doel een efficiëntere werkwijze te bereiken. Het is een uitdaging om met minder mensen/middelen het huidige kwaliteitsniveau te behouden.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

3.1	Wegen De wegen brengen en houden we in een redelijk tot goede onderhoudstoestand, zodanig dat een minimaal percentage verharding in een onderhoudstoestand 'onvoldoende' (er wordt niet voldaan aan de voorwaarden voor verantwoord wegbeheer volgens C.R.O.W richtlijnen) komt of gaat komen.
3.2	Openbare Verlichting Uitgangspunt is om te verlichten binnen de bebouwde kom en buiten de bebouwde kom alleen daar waar nodig is (kruispunten, T-aansluitingen). Daar waar verlicht wordt, moet de verlichting voldoen aan de richtlijn openbare verlichting ROVL-2011.
3.3	Openbaar groen Bij het onderhoud van openbaar groen moet het beeld voor zwerfafval voldoen aan kwaliteitsniveau A. Het beeld voor onkruidbedekking en overgroei van beplanting moet minimaal voldoen aan kwaliteitsniveau B. Hierbij worden de kwaliteitsniveaus uit de kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2010 (C.R.O.W.) gehanteerd.
3.4	Speelplaatsen Bij speelplaatsen moeten de speeltoestellen en valondergronden voldoen aan het Attractiebesluit. Deze eisen worden getoetst middels veiligheidsinspecties.
3.5	Verkeer Het verkeer dat noodzakelijk is voor de ontwikkeling van welvaart en welzijn in de gemeente Dalfsen moet vlot en veilig (indicator: landelijke doelstelling beperking verkeersslachtoffers) worden afgewikkeld. Hinder in de vorm van geluids- en trillingsoverlast moet zoveel mogelijk worden beperkt, conform de doelstelling in het GVVP (Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan).

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Meerjaren onderhoudsplan verkeersbruggen en duikers voor periode 2012-2015 (2012)
- Groenstructuurplan (2012)
- Berm- en slootbeheersplan (2012)
- Beleidsplan recreatie en toerisme voor periode 2011-2020 (2011)
- Gedragcode Flora- en Faunawet voor periode 2011-2015 (2011)
- Beleidsplan openbare verlichting voor periode 2010-2012 (2010)
- Beheersing eikenprocessierups, plan van aanpak (2010)
- Hondenbeleid in de kernen (2010)
- Nota openbaar vervoer (2010)
- Wegenbeheernota voor periode 2009-2013 (2009)
- Nota onverharde wegen voor periode 2009-2013 (2009)
- Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan voor periode 2009-2012 (2012)
- Beleidsplan onderhoud gemeentelijke gebouwen periode 2008-2012 (2008)
- Halteplan (2008)
- Groenbeheerplan voor periode 2008-2012 (2008)
- Speelplaatsenbeheersplan voor periode 2008-2012 (2008)
- Zwerfafvalnota voor periode 2008-2012 (2008)
- Nota Natuurlijker groenbeheer (2007)
- Afstoten openbaar groen (2006)
- Bomenbeleid 2005-2007 (2004)
- Kapvergunningenbeleid (onderdeel van de APV)

Bestaande taken

- Onderhoud straten, wegen en pleinen
- Duurzaam inrichten, beheren en onderhouden van de openbare ruimte
- Informeren buurtbewoners bij kleine wijzigingen in de openbare ruimte
- Burgers vragen mee te denken bij grotere aanpassingen in de openbare ruimte.
- Uitvoeringsprogramma GVVP
- Duurzaam behoud en verbeteren van openbaar groen
- Renovatie groen- en grijsinrichting i.v.m. afgeschreven/verouderde inrichting,
- Aanpassen van inrichting om duurzaamheidsdoelstelling te kunnen realiseren en/of bezuinigingen te realiseren.
- Duurzaam behoud en verbeteren van speelplaatsen
- Verbeterpunten fietsverbindingen uitvoeren

Prestaties voor het begrotingsjaar 2013
--

3.1	<p>Wegen Binnen het beschikbaar gestelde onderhoudsbudget wordt zo doelmatig mogelijk het wegbeheer vormgegeven. Prioriteit wordt binnen dit budget gelegd bij de asfaltverharding. Door tijdige vervanging en goed onderhoud wordt kapitaalsvernietiging voorkomen. In 2012 zijn de wegen geïnspecteerd en in 2013 vindt op basis van de uitkomst van de inventarisatie onderhoud plaats op bepaalde wegen. In 2013 wordt een beleidsnota voor het beheer en onderhoud van de “grijze” openbare ruimte opgesteld en deze wordt opgesteld met daarbij de kaders passende bij het gewenste beeldniveau</p> <p>De onderhoudstoestand wordt beoordeeld aan de hand van de criteria van het CROW (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechiek). De (beeld)kwaliteit van de wegen wordt daarbij beoordeeld op vier thema’s: veiligheid, duurzaamheid, comfort en aanzien.</p>
3.2	<p>Openbare Verlichting Het in 2009 vastgestelde Beleidsplan Openbare Verlichting wordt in 2013 geactualiseerd, met daarin aandacht voor de nieuwe richtlijn ROVL-2011, de energiebesparing en technische staat van de installaties.</p>
3.3	<p>Openbaar groen In de bestekken voor het onderhoud van openbaar groen is voorgeschreven dat het beeld voor zwerfafval moet voldoen aan kwaliteitsniveau A. Het beeld voor onkruidbedekking en overgroei van beplanting moet minimaal voldoen aan kwaliteitsniveau B (waarbij A+ het hoogst is en D het laagst). Dit wordt vier keer per jaar door middel van een schouw gecontroleerd. Wanneer de uitslag van de schouw positief is, wordt overgegaan tot uitbetaling aan de aannemer. Het groenbeheerplan wordt in 2013 geactualiseerd. Hierbij wordt de visie, uit het in 2012 vastgestelde groenstructuurplan, als basis gebruikt.</p>
3.4	<p>Speelplaatsen Het Speelplaatsenbeheersplan wordt geëvalueerd en geactualiseerd, met als uitgangspunt de wettelijke veiligheidseisen en een grote rol voor burgerparticipatie. Ook wordt gekeken naar het aantal en locatie van de speelplaatsen in relatie tot de doelgroepen.</p>
3.5	<p>Verkeer Het uitvoeringsprogramma GVVP, de praktische vertaling van het GVVP zelf, liep t/m 2012 en wordt geactualiseerd voor 2013-2016. Projecten die in 2013 worden uitgevoerd:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Planvorming/uitvoering Rechterensedijk b. Actieplan verkeersveiligheid c. Planvorming/uitvoering aansluiting Rechterensedijk – Poppenallee + route NS-station d. Planvorming N340, samen met de provincie e. Planvorming N35, samen met Rijkswaterstaat f. Planvorming N348, verkeerslichten Lemelerveld, samen met de provincie g. Planvorming N377 samen met de provincie

Investeringsplan 2013-2016

Hieronder volgt een opsomming van de investeringen betrekking hebbend op dit programma. Indien van toepassing zijn de bijbehorende kapitaallasten aangegeven. Er is geen sprake van kapitaallasten als de investering gedekt wordt uit een reserve of t.l.v. grondexploitaties wordt gebracht. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het investeringsplan 2013-2016, zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2012.

Nr.	Productnummer Omschrijving	Totaal	Kapitaallasten				Opmerkingen
			2013	2014	2015	2016	
	Programma 3. Beheer openbare ruimte						
	210.01 Verharde wegen buiten bebouwde kom						
34	Planvorming N340	40.000				t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar	
35	N35 korte termijnmaatregelen	150.000		13.500	13.200	12.900	
36	Planvorming N377	10.000				t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar	
37	Planvorming N35 Zwolle - Wijthmen - Raalte	10.000				t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar	
37	Planvorming N35 Zwolle - Wijthmen - Raalte	10.000				t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar	
	210.02 Wegen binnen de bebouwde kom						
38	Herinr./opwaarderen woonomgeving/straten en pleinen	200.000				t.l.v. reserve volkshuisvesting	
38	Herinr./opwaarderen woonomgeving/straten en pleinen	200.000				t.l.v. reserve volkshuisvesting	
38	Herinr./opwaarderen woonomgeving/straten en pleinen	200.000				t.l.v. reserve volkshuisvesting	
38	Herinr./opwaarderen woonomgeving/straten en pleinen	200.000				t.l.v. reserve volkshuisvesting	
39	Wensenlijst Gemeentelijk Verkeers- en Vervoers Plan (GVVF)	100.000		9.000	8.800	8.600	
39	Wensenlijst Gemeentelijk Verkeers- en Vervoers Plan (GVVF)	100.000			9.000	8.800	
39	Wensenlijst Gemeentelijk Verkeers- en Vervoers Plan (GVVF)	100.000				9.000	
39	Wensenlijst Gemeentelijk Verkeers- en Vervoers Plan (GVVF)	100.000					
40	Uitbreiding parkeerplaatsen Sportpark Gerner	50.000		4.500	4.400	4.300	
	210.05 Bruggen						
41	Groot onderhoud bruggen en duikers	36.000		5.400	5.220	5.040	
	210.06 Straatverlichting						
42	Renovatie verlichting	50.000				t.l.v. reserve volkshuisvesting	
42	Renovatie verlichting	50.000				t.l.v. reserve volkshuisvesting	
42	Renovatie verlichting	120.000				t.l.v. reserve volkshuisvesting	
42	Renovatie verlichting	120.000				t.l.v. reserve volkshuisvesting	
	210.07 Gladheidbestrijding						
43	Opzetstrooier + sneeuwplough mitsubishi bus	38.000			5.700	5.510	
	560.01 Openbaar groen						
44	Uitvoering groenstructuurplan	40.000				t.l.v. reserve herstructurering openbaar groen	
44	Uitvoering groenstructuurplan	40.000				t.l.v. reserve herstructurering openbaar groen	
44	Uitvoering groenstructuurplan	40.000				t.l.v. reserve herstructurering openbaar groen	
44	Uitvoering groenstructuurplan	40.000				t.l.v. reserve herstructurering openbaar groen	
	580.10 Kinderspeelplaatsen						
45	Groot onderhoud en renovaties speelplaatsen	30.000		4.500	4.350	4.200	
45	Groot onderhoud en renovaties speelplaatsen	30.000			4.500	4.350	
45	Groot onderhoud en renovaties speelplaatsen	30.000				4.500	
45	Groot onderhoud en renovaties speelplaatsen	30.000					
	Totaal programma 3	2.164.000	0	36.900	55.170	67.200	

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Wegen, straten en pleinen	3.085	3.083	3.098	2.903	2.990	2.994
Verkeersmaatregelen te land	235	246	252	253	252	252
Waterkering, afwatering e.d.	67	73	83	83	84	84
Openbaar groen	1.575	1.609	1.588	1.577	1.587	1.589
Openluchtrecreatie	22	25	24	24	24	23
Overige recreatieve	172	128	151	156	160	165
Mutaties reserves programma 3	0	0	0	0	0	0
Totaal programma 3	5.156	5.164	5.196	4.996	5.097	5.107

Baten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Wegen, straten en pleinen	40	45	45	45	45	45
Verkeersmaatregelen te land	38	59	59	59	59	60
Waterkering, afwatering e.d.	5	0	0	0	0	0
Openbaar groen	48	9	9	10	10	10
Openluchtrecreatie	7	7	7	7	7	7
Mutaties reserves programma 3	0	0	340	308	370	360
Totaal programma 3	138	120	460	429	491	482

Saldo						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Programma 3	-5.018	-5.044	-4.736	-4.567	-4.606	-4.625

Een '-' betekent dat dit programma per saldo geld kost.

Afwijking programma 3 t.o.v. 2012

Lasten	32 nadeel
Baten	340 voordeel
Saldo	308 voordeel

Toelichting op de afwijkingen per product (- is nadelig) :

Een actualisatie van de toegerekende uren aan de producten binnen dit programma levert per saldo een nadeel op.	-32
De in het investeringsplan genoemde investeringen die gedekt worden t.l.v. een reserve leveren een incidenteel voordeel t.o.v. vorig jaar.	340
Totaal programma 3 toegelicht	308

Programma 4 Economische zaken

Hoofdkenmerken

Het programma omvat de activiteiten die betrekking hebben op bedrijfsterreinen, bedrijfsvestigingen en de ambulante handel.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Agricola	Bestuur & Communicatie	Handel en Ambacht
	Ontwikkeling & Grondzaken	Economische Ontwikkeling en Beleid
	Financiën & Belastingen	Baten marktgelden
Goldsteen	Ontwikkeling & Grondzaken	Bougrondexploitatie Bedrijventerreinen
	Financiën & Belastingen	Mutaties reserves programma 4

Belangrijke ontwikkelingen

Economische crisis

Vooralsnog blijft het economisch herstel uit. Dit geldt voor veel sectoren binnen onze regio en staat of valt met het producenten- en consumentenvertrouwen.

Voor de bouwsector maakt nog een moeilijke periode door. Bezuinigingen hebben een effect op het koopkrachtniveau. Mede gelet op de ontwikkelingen voor de grondstoffen en de financiële markten is het lastig te voorspellen welke invloed dit heeft op de investeringsgeneigdheid van het Midden- en Kleinbedrijf en de mogelijke invloed daarvan op de plaatselijke economie.

Economische samenwerking in de Regio Zwolle

De economische samenwerking binnen de regio (totaal 16 gemeenten, de zgn. G16) wordt voortgezet. Via een intentieovereenkomst is een eerste stap gezet voor het ontwikkelen van een gezamenlijke economische investeringsagenda van overheden, ondernemers, onderwijs en onderzoek (4 O's). Er zijn nadere afspraken gemaakt over doelen, werkwijze, organisatie, thema's, gezamenlijke lobby, aanvullende onderzoeken en de financiering.

Op het gebied van verdere regionale samenwerking zijn dit: positionering van de economische regio in Den Haag en Brussel; het versterken van gezamenlijke lobby, Wet werken naar vermogen, Decentralisatie AWBZ, Ruimtelijke Ordening en Jeugdzorg. Daarnaast zet de regio in op de clusters: logistiek, vrijetijdseconomie, health&care, duurzaamheid, nieuwe materialen en de agrarische sector. Het gaat hierbij voornamelijk om kennisuitwisseling en inzet van middelen op projectniveau.

Omdat een en ander nog onvoldoende is uitgewerkt is het niet mogelijk hier concreter op in te gaan. Als er in de loop van 2013 op projectniveau belangrijke ontwikkelingen zijn, zullen wij de raad hierover informeren.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

4.1	Vestigingsmogelijkheden voor bedrijven Het beschikbaar hebben van voldoende vestigingsmogelijkheden.
4.2	Ondernemersklimaat De positie van gevestigde bedrijven ondersteunen door het scheppen van een kwalitatief en kwantitatief goed ondernemersklimaat. Werkgelegenheid- en werkloosheidscijfers geven daarbij een goede indicatie.

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Bij uitstek DALFSEN Missie/Visie Dalfsen 2020 en uitwerkingsplan
- Structuurvisie kernen gemeente Dalfsen 2010 –2020 met een doorkijk naar 2025 (2010)
- Bedrijventerreinvisie Dalfsen 2010 – 2025 (2010)
- Structuurvisie buitengebied 2012-2022 met een doorkijk naar 2030 (2012)
- Beleidsplan recreatie en toerisme 2011-2020 (2011)
- Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) voor periode 2009-2012 (2009)
- Nota Kampeerbeleid 2011-2020 (2011)
- Beleidsregels Rood voor rood met gesloten beurs gemeente Dalfsen (2007-2009/evaluatie 2010)
- Beleidskader Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) gemeente Dalfsen (2007/evaluatie2010)
- DetailhandelsGroenstructuurplan (2012)
- Berm- en slootbeheersplan (2012)
- Detailhandel Structuurvisie 2006 – 2016 (2006)
- Nota economisch beleid 2003-2013(2003)

Bestaande taken

- Het onderhouden van de goede verstandhouding met het bedrijfsleven waarbij de bedrijfscontactfunctionaris een belangrijke tussenpersoon is tussen gemeente en bedrijfsleven
- Continuering en intensivering van regionale contacten, contacten met het bedrijfsleven en sectorale platforms; structurele (maandelijkse) bedrijfsbezoeken
- Jaarlijks een lokale bedrijvencontactavond
- Het scheppen van een goed ondernemersklimaat
- Nota economisch beleid 2003-2013 (2003). Uitvoering actieprogramma en evaluatie van het economisch beleid. Er wordt ook aandacht besteed aan realisatie (kwalitatief en kwantitatief) van de gestelde doelen.
- Detailhandelsstructuurvisie 2006 – 2016 (2006); uitvoering en evaluatie van het winkelconcentratiebeleid.

Prestaties voor het begrotingsjaar 2013

4.1	<p>Vestigingsmogelijkheden</p> <p>Bij het realiseren van nieuwe plannen zoals het Waterfront en het Kroonplein wordt ook aandacht besteed aan bereikbaarheid, de kwaliteit van de openbare ruimte en duurzaamheid.</p> <p>Ingezet wordt op uitbreiding (en uitgifte) van het bedrijventerrein de Grift III in Nieuwleusen en bedrijventerrein Parallelweg (inclusief zuidelijke aantakking N348). Voor de kern Dalfsen wordt ingezet op een beperkte nieuwe uitbreiding aan de oostzijde. Bij uitbreiding van bedrijventerreinen wordt gewerkt volgens de principes van de SER-ladder (in de volgorde van herstructurering-inbreiding-uitbreiding).</p>
4.2	<p>Ondernemersklimaat</p> <p>De huidige nota economisch beleid (2003-2013) is aan vernieuwing toe. Daarin worden thema's opgenomen, zoals bedrijventerreinen, detailhandel, landbouw en vrijetijdseconomie, waarbij rekening wordt gehouden met de eisen van deze tijd, trends en ontwikkelingen. De nieuwe nota economisch beleid ((2013 – 2020) wordt in februari 2013 voor vaststelling aangeboden aan uw raad.</p>

Investeringsplan 2013-2016

Hieronder volgt een opsomming van de investeringen betrekking hebbend op dit programma. Indien van toepassing zijn de bijbehorende kapitaallasten aangegeven. Er is geen sprake van kapitaallasten als de investering gedekt wordt uit een reserve of t.l.v. grondexploitaties wordt gebracht. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het investeringsplan 2013-2016, zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2012.

Nr.	Productnummer Omschrijving	Totaal	Kapitaallasten				Opmerkingen
			2013	2014	2015	2016	
	Programma 4. Economische Zaken						
	310.10 Economische ontwikkeling en beleid						
46	Uitvoeringsprogramma nota economisch beleid	21.000					t.l.v. grondexploitatie
46	Uitvoeringsprogramma nota economisch beleid	21.000					t.l.v. grondexploitatie
46	Uitvoeringsprogramma nota economisch beleid	21.000					t.l.v. grondexploitatie
46	Uitvoeringsprogramma nota economisch beleid	51.000					t.l.v. grondexploitatie
	Totaal programma 4	114.000	0	0	0	0	

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Handel en ambacht	25	10	9	9	9	9
Economische ontwikkeling en beleid	40	108	48	48	48	49
Industrie	506	561	477	478	480	480
Mutaties reserves programma 4	0	0	0	0	0	0
Programma 4	571	679	534	535	537	538

Baten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Economische ontwikkeling en beleid	8	6	6	6	6	6
Marktgeden	8	7	7	8	8	8
Industrie	138	745	477	478	479	481
Mutaties reserves programma 4	0	0	0	0	0	0
Programma 4	154	758	490	492	493	495

Saldo						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Programma 4	-417	79	-44	-43	-44	-43

Een '-' betekent dat dit programma per saldo geld kost.

Afwijking programma 4 t.o.v. 2012	
Lasten	-145 voordeel
Baten	-268 nadeel
Saldo	-123 nadeel

Toelichting op de afwijkingen per product (- is nadelig) :

Actualisatie urentoerekening handel en ambacht	1
Nota economisch beleid wordt gedekt ten laste van het grondbedrijf	60
Lagere doorbelasting uren en kapitaallasten bouwgrondexploitatie bedrijventerreinen	84
Lagere waarde activering van bouwgrondexploitatie bedrijventerreinen	-268
Totaal programma 4 toegelicht	-123

Programma 5 Onderwijs

Hoofdkenmerken

Het programma omvat het lokaal onderwijsbeleid waarbinnen aandacht wordt besteed aan de zorg voor de onderwijshuisvesting, leerlingenvervoer, leerplicht, schoolbegeleiding, logopedie, volwasseneneducatie en afspraken in de Lokale Educatieve Agenda (LEA).

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Von Martels	Welzijn & Onderwijs	Openbaar basisonderwijs, excl. Onderwijshuisvesting Openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting Bijzonder basisonderwijs, excl. Onderwijshuisvesting Bijzonder basisonderwijs, onderwijshuisvesting Bijzonder voortgezet onderwijs, excl. Huisvesting Bijzonder voortgezet onderwijs, huisvesting Gemeenschappelijke baten/lasten van het onderwijs
	Sociale Zaken	Leerplicht
Goldsteen	Financiën & Belastingen	Mutaties reserves programma 5

Belangrijke ontwikkelingen

Passend Onderwijs

Het Rijk voert het beleid Passend Onderwijs in. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij de schoolbesturen, maar er zijn veel raakvlakken met het gemeentelijke onderwijsbeleid (de Lokale Educatieve Agenda), het jeugdbeleid en het jeugdgezondheidsbeleid (het Centrum Jeugd en Gezin). Deze ontwikkeling kan, naast gevolgen voor de zorgstructuur in het onderwijs en indeling van samenwerkingsverbanden, op termijn voor de gemeente gevolgen hebben op het gebied van onderwijshuisvesting en leerlingenvervoer.

Dalend geboortecijfer

Geconstateerd wordt, dat het aantal geboortes daalt. De leerlingenprognose laat zien, dat er bij enkele scholen op dit moment een (beperkte) leegstand is. Een hernieuwde prognose voor Nieuwleusen laat zien dat de leegstand toeneemt. In 2013 informeren wij uw raad over de stand van zaken voor de gehele gemeente Dalfsen. Eind 2012 of begin 2013 wordt een nieuwe leerlingenprognose opgesteld, waarvoor de teldatum 1 oktober 2012 de basis is.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

5.1	Huisvesting scholen De huisvesting en het onderhoud van scholen wordt op peil gehouden.
5.2	Lokale Educatieve Agenda <ul style="list-style-type: none"> - Zorg dragen voor een doorlopende leerlijn van voorschoolse educatie naar het basisonderwijs - Mogelijkheden bieden voor extra ondersteuning aan leerlingen met onderwijsachterstand - Invoering van passend onderwijs in de gemeente
5.3	Leerplicht Verder terugdringen van het aantal vroegtijdige schoolverlaters.

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Verzuimprotocol leerplicht (2012)
- Beleidsregels gymnastiekonderwijs (2010)
- Het Integraal Huisvestingsplan (2009)
- Kadernota Locale Educatieve Agenda (2009)
- Regionale nota 'Klaar voor de Start..?!' (2009)
- Verordening onderwijshuisvesting (2009)
- Verordening leerlingenvervoer (2009) en beleidsregels leerlingenvervoer (2011)
- Notitie onderwijsbegeleiding 2012-2015 (2012)
- Notitie 'Voorschoolse voorzieningen en educatie 2011-2014 (2011)
- Wmo beleidskader 2008-2011 "Mee(r) doen in Dalfsen"(2008)
- Kadernota, "Samenwerken aan gezond leven in Dalfsen" lokaal gezondheidsbeleid, 2008-2011 (2008)
- Instructie leerplichtambtenaar (2010)

Bestaande taken

- Uitvoeren van de afspraken in het Integraal huisvestingsplan (IHP) en de meerjaren onderhoudsplanning (MOP)
- Samenwerking tussen scholen onderling en met andere organisaties stimuleren.
- Leerlingenvervoer
- Uitvoering van preventieve schoollogopedie
- Uitvoering leerplicht en voorkomen voortijdig schoolverlaten.
- Volwasseneneducatie

Prestaties voor het begrotingsjaar 2013

5.1	<p>Huisvesting scholen Oplevering van de uitbreiding van de Heideparkschool in 2013. Nieuwe leerlingenprognose voor heel Dalfsen opstellen en consequenties met de schoolbesturen bespreken.</p>
5.2	<p>Lokale Educatieve Agenda Aansluiting maken tussen de zorgstructuur in het onderwijs (Passend Onderwijs) en het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG).</p>
5.3	<p>Leerplicht Aan het einde van het schooljaar 2012-2013 bedraagt het aantal voortijdig schoolverlaters maximaal 1,4% van het totaal aantal vo- en mbo-leerlingen. Op basis van grondige analyse van het voortijdig schoolverlaten (VSV) vindt vaststelling regionaal meerjarenbeleidsplan voor de periode 2013-2015 plaats. Eveneens is met onderwijs een VSV –convenant gesloten voor de periode tot en met 2015.</p>

Investeringsplan 2013-2016

Hieronder volgt een opsomming van de investeringen betrekking hebbend op dit programma. Indien van toepassing zijn de bijbehorende kapitaallasten aangegeven. Er is geen sprake van kapitaallasten als de investering gedekt wordt uit een reserve of t.l.v. grondexploitaties wordt gebracht. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het investeringsplan 2013-2016, zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2012.

Nr.	Productnummer Omschrijving	Totaal	Kapitaallasten				Opmerkingen
			2013	2014	2015	2016	
	Programma 5. Onderwijs						
	421 Openbaar basisonderwijs						
47	Meerjarenonderhoud gebouwen (20 jaar)	26.618		2.662	2.595	2.529	MOP 2012 - 2015
47	Meerjarenonderhoud gebouwen (20 jaar)	51.489				5.149	MOP 2012 - 2015
48	Meerjarenonderhoud gebouwen (40 jaar)	23.111			1.733	1.704	MOP 2012 - 2015
47	Meerjarenonderhoud gebouwen (40 jaar)	43.333				3.250	MOP 2012 - 2015
48	Meerjarenonderhoud gebouwen (40 jaar)	54.209					MOP 2012 - 2015
	423 Bijzonder basisonderwijs						
49	Meerjarenonderhoud gebouwen (20 jaar)	23.190		2.319	2.261	2.203	MOP 2012 - 2015
49	Meerjarenonderhoud gebouwen (20 jaar)	23.823			2.382	2.323	MOP 2012 - 2015
49	Meerjarenonderhoud gebouwen (20 jaar)	585.402				58.540	MOP 2012 - 2015
49	Meerjarenonderhoud gebouwen (20 jaar)	28.358					MOP 2012 - 2015
50	Meerjarenonderhoud gebouwen (40 jaar)	101.019			7.576	7.450	MOP 2012 - 2015
50	Meerjarenonderhoud gebouwen (40 jaar)	33.137				2.485	MOP 2012 - 2015
	Totaal programma 5	993.689	0	4.981	16.548	85.633	

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Openbaar basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting	33	29	34	34	34	35
Openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting	313	316	355	365	339	340
Bijzonder basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting	77	82	81	82	82	82
Bijzonder basisonderwijs, onderwijshuisvesting	747	784	841	890	842	843
Bijzonder voortgezet onderwijs, exclusief huisvesting	0	0	0	0	0	0
Bijzonder voortgezet onderwijs, huisvesting	7	7	7	7	7	7
Gemeenschappelijke baten, lasten van het onderwijs	953	928	937	941	944	947
Mutaties reserves programma 5	0	0	0	0	0	0
Programma 5	2.130	2.146	2.255	2.319	2.248	2.254

Baten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting	8	0	0	0	0	0
Bijzonder basisonderwijs, onderwijshuisvesting	26	0	0	0	0	0
Gemeenschappelijke baten, lasten van het onderwijs	61	51	52	52	53	53
Mutaties reserves programma 5		0	0	0	20	0
Programma 5	95	51	52	52	73	53

Afwijking programma 5 t.o.v. 2012

Lasten	109 nadeel
Baten	1 voordeel
Saldo	-108 nadeel

Toelichting op de afwijkingen per product (- is nadelig) :

Hogere kapitaallasten nieuwe investeringen o.a. Heidepark (uit investeringsplan 2012-2015) en een hogere urentoerekening veroorzaken bij het product Openbaar basisonderwijs - onderwijshuisvesting een nadeel.	-39
Hogere kapitaallasten nieuwe investeringen o.a. Schakel / Kleine Veer en Polhaar (uit investeringsplan 2012-2015) veroorzaken bij het product Bijzonder basisonderwijs - onderwijshuisvesting een nadeel.	-57
Diverse kleine nadelige effecten	-12
Totaal programma 5 toegelicht	-108

Programma 6 Cultuur, sport en recreatie

Hoofdkenmerken

Het programma richt zich op bibliotheekvoorzieningen, stimuleren van sport & bewegen, kunstbeoefening en culturele activiteiten, evenals onderhoud van accommodaties, instandhouding van monumentale objecten en de bescherming van het archeologisch erfgoed. Het toeristisch beleid heeft tot doel de routegebonden, watergebonden verblijf- en dagrecreatie te versterken, rekeninghoudend met natuur- en culturele waarden.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Von Martels	Welzijn & Onderwijs	Openbaar bibliotheekwerk Vorming- en ontwikkelingswerk Cultuurondersteunende activiteiten Sport Kunst Oudheidkunde en musea
	Welzijn & Onderwijs / Onderhoud & Beheer	Groene sportvelden en terreinen
	Ontwikkeling & Grondzaken	Recreatie en toerisme
Agricola	Ontwikkeling & Grondzaken	Monumentenzorg en archeologie
Goldsteen	Welzijn & Onderwijs	Multifunctionele accommodaties
	Financiën & Belastingen	Mutaties reserves programma 6

Belangrijke ontwikkelingen

Bibliotheekwerk

In 2012 is duidelijk geworden, dat de Stichting Openbare Bibliotheekwerk Dalfsen - Nieuwleusen moeite heeft met de uitvoering van de bezuinigingstaakstelling. De oorzaak hiervan ligt in de uitrol van de Beleefbibliotheek, de deelname van de bibliotheek aan de Kulturhusen en de bezuinigingen. Een heroverweging van het bibliotheekwerk in Dalfsen is noodzakelijk en vindt in 2013 plaats.

Beeldende kunst

In 2013 worden geen nieuwe opdrachten voor beeldende kunst verstrekt. Wel worden de al gedane opdrachten afgerond.

Uitwerking beleidsbrief Sport van mei 2011 voor periode 2011-2016

Het kabinetsbeleid richt zich op drie prioriteiten: sport en bewegen in de buurt, werken aan een veiliger sportklimaat en uitblinken in sport. De hieruit voortvloeiende actiepunten werkt het kabinet de komende jaren uit. Het kabinet heeft het programma 'Sport en Bewegen in de Buurt' vastgesteld, waarbij Rijk, gemeenten, werkgevers en sportorganisaties in februari 2012 hun handtekening hebben gezet onder de

uitvoering van dit programma voor de periode 2012-2016. Het programma moet leiden tot meer deelname aan sport en bewegen. Daarnaast streeft het programma een gezonde en actieve leefstijl na. De combinatiefuncties, werkzaam als buurtsportcoaches en de sport- en beweegaanbieders spelen hierin een centrale rol.

Cultuureducatie

Cultuureducatie is waardevol voor de persoonlijke artistieke ontwikkeling van jongeren. We willen leerlingen van het primair onderwijs hiervoor interesseren, zoals in de Cultuurnota is vastgelegd. In het schooljaar 2012-2013 willen wij op verzoek van het Agnieten College onderzoeken of er voor de eerste groep van het voortgezet onderwijs ook mogelijkheden zijn aan de cultuureducatieve activiteiten deel te nemen. De school heeft een doelgroep waar deze activiteit goed op aansluit.

Festiviteiten

Verschillende stichtingen en verenigingen organiseren festivals en volksfeesten. Zij kunnen hiervoor een subsidie aanvragen. In 2013 wordt een aangescherpt beleid gevoerd, waarbij aanvragen meer dan voorheen getoetst zullen worden op criteria als vernieuwing en onderscheidend vermogen ten opzichte van bestaande activiteiten. De reden hiervan is, dat incidentele activiteiten met een projectsubsidie worden verleend, maar een structureel gesubsidieerd karakter dreigen te krijgen. Daar is het budget niet voor bedoeld en ook onvoldoende.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

6.1.	<p>Bibliotheken In samenspraak met het bestuur van de bibliotheek een voor iedere kern passend bibliotheekconcept te realiseren binnen de beschikbaar gestelde budgetten. Dit wel met deelname aan het Kulturhus(concept) en het behouden van de aansluiting op het interbibliothecaire uitleensysteem.</p>
6.2.	<p>Beeldende Kunst Deze bestuursperiode wordt nog uitvoering gegeven aan de twee laatste opdrachten voor de realisering van beeldende kunst: het kunstwerk Gerner Marke en De Tafel als onderdeel van de serie Kunst langs de Vecht.</p>
6.3.	<p>Cultuureducatie Leerlingen van groep 1 van het Agnietencollege gelegenheid geven om hun persoonlijke/artistische vaardigheden en waarden en normen sterker te ontwikkelen door hen van het aanbod cultuureducatie gebruik te laten maken.</p>
6.4.	<p>Overige activiteiten Festiviteiten Organisaties stimuleren vernieuwende en onderscheidene activiteiten te ontwikkelen en die met een incidentele subsidie te belonen.</p>
6.5.	<p>Vrijwilligerswerk Het Steunpunt Vrijwilligerswerk Dalfsen ondanks de beperkte middelen (8 openstellingsuren per week) openhouden.</p>
6.6.	<p>Welzijn- en Sportaccommodaties In de toekomst bestendige sport- en welzijnsaccommodaties realiseren door middel van de zeven grote projecten in de periode 2008-2015. De notitie grote projecten die bij de Voorjaarsnota 2008 is vastgesteld, is de basis voor het gemeentelijk accommodatiebeleid.</p>
6.7.	<p>Sport Een eigentijds sportbeleid voeren om iedere doelgroep sport te laten uitoefenen en beleven.</p>
6.8	<p>Toerisme Via een attractieve vrijetijdseconomie, die we stimuleren, willen we in 2015 10% meer gasten krijgen. Ook zetten we in op meer lokale werkgelegenheid en omzet binnen de recreatief toeristische sector en gerelateerde sectoren. In 2015 is er een toename van de werkgelegenheid in de vrijetijdseconomie van 3%. In welke mate de economische crisis van invloed zal zijn op deze cijfers en de haalbaarheid daarvan, is op dit moment niet aan te geven.</p>

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Structuurvisie buitengebied 2012-2022 met een doorkijk naar 2030 (2012)
- Structuurvisie kernen gemeente Dalfsen 2010 –2020 met een doorkijk naar 2025 (2010)
- Nota kunst en cultuur 2011-2014 (2011)
- Beleidsplan recreatie en toerisme 2011-2020 (2011)
- Bij uitstek DALFSEN Missie/Visie Dalfsen 2020 en uitwerkingsplan
- Erfgoedverordening Dalfsen (2010)
- Nota vrijwilligerswerk (2010-2011) (2009)
- Subsidieverordening Welzijn (2009)
- Nota gemeentelijk bibliotheek beleid 2010-2013 (2009)
- Kaderstellende notitie Cultuurbeleid 2010-2012 (2009)
- Verordening Investeringsubsidies Sportaccommodaties (2008)
- Notitie grote projecten (voor onder andere de accommodatieplannen); onderdeel van Voorjaarsnota 2008
- Nota Kampeerbeleid (2011)
- Subsidieverordening Instandhouding Monumenten Dalfsen (2008)
- Archeologisch beleidsplan gemeente Dalfsen (2008)
- Wmo beleidskader 2008-2011 “Mee(r) doen in Dalfsen” (2008)
- Visie op sport en bewegen 2012 – 2020 (2012)
- Mee(r)doen met de WMO, visiedocument (2007)
- Plattelandsvisie 2007-2012 (2007)
- Beleidsregels rood voor rood met gesloten beurs gemeente Dalfsen en VAB-beleid 2007-2009 (2007/evaluatie 2010)
- Beleidskader VAB gemeente Dalfsen (2007/evaluatie 2010))
- Nota economisch beleid 2003-2013 (2003)

Bestaande taken

- Promotie van Dalfsen als toeristische trekpleister in het Vechtdal
- Het in stand houden, verbeteren en uitbreiden van toeristische voorzieningen
- Het versterken van de goede verstandhouding tussen gemeente en recreatiebedrijven en het onderhouden van regionale samenwerking
- In stand houden en beschermen van monumentale objecten en archeologisch erfgoed.
- Uitvoering Subsidieverordening instandhouding monumenten
- Rekening houden met vastgesteld archeologiebeleid bij het maken van ruimtelijke plannen
- Bij vergunningverlening (omgevingsvergunning) bouwplannen/restauratieplannen toetsen op grond van de Monumentenwet en de gemeentelijke Erfgoedverordening
- Uitvoering (laten) geven aan kunst- en cultuurbeleid en -educatie door prestatieafspraken met uitvoeringsorganisaties
- Uitvoering van bibliotheekbeleid
- Uitvoering geven aan sportbeleid, gericht op sport, bewegen en participatie
- Projecten gericht op versterking van samenhang in sport- cultuur- en welzijnsbeleid
- Exploitatie zwembaden
- Bevorderen en mogelijk maken van verenigingsleven en activiteiten gericht op sociale samenhang en leefbaarheid

Prestaties voor het begrotingsjaar 2013

6.1.	Bibliotheken Een nieuw bibliotheekbeleid opstellen, met als doel het behouden van een bibliotheek binnen de Kulturhus(concepten).
6.2.	Beeldende kunst Plaatsen van kunstwerk in de wijk Gerner Marke (onderdeel van Kunstwegen) en De Tafel (Kunst langs de Vecht) samen met de kunstcommissie.
6.3.	Cultuureducatie Binnen de bestaande budgetten mogelijkheden zoeken om ook groep 1 van het Agnieten College cultuureducatieve activiteiten aan te bieden.
6.4.	Festiviteiten Geen subsidie meer verlenen aan activiteiten die al enkele jaren worden georganiseerd. Samen met het Cultuurplatform in overleg hoe dit aan te pakken.
6.5.	Vrijwilligerswerk Het Steunpunt vrijwilligerswerk is in 2013 ondanks de beperkte middelen 2 dagdelen per week geopend.
6.6.	Welzijn- en Sportaccommodaties In 2013 worden de drie nog lopende projecten Hoonhorst, De Trefkoele Dalfsen en Kulturhus De Schakel in Nieuwleusen verder uitgewerkt. Uw raad wordt via kwartaalrapportages over de voortgang op de hoogte gehouden.
6.7.	Sport Uitvoering van eind 2012 vastgestelde nota sport- en beweegbeleid. In de Voorjaarsnota 2013 worden de concrete punten voor 2013 uitgewerkt.
6.8	Toerisme Planvorming/realisatie van de fietsvoorzieningen Sterrebosweg en Vennenbergweg.

Investeringsplan 2013-2016

Hieronder volgt een opsomming van de investeringen betrekking hebbend op dit programma. Indien van toepassing zijn de bijbehorende kapitaallasten aangegeven. Er is geen sprake van kapitaallasten als de investering gedekt wordt uit een reserve of t.l.v. grondexploitaties wordt gebracht. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het investeringsplan 2013-2016, zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2012.

Nr.	Productnummer Omschrijving	Totaal	Kapitaallasten				Opmerkingen
			2013	2014	2015	2016	
	Programma 6. Cultuur, Sport en Recreatie						
	530.23 Zwembad De Meule						
51	Vervangen afdekdekens	50.000					
	541.04 Monumentenzorg en archeologie						
52	Archeologisch beleidsplan evalueren	20.000					t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar
	Totaal programma 6	70.000	0	0	0	0	

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Openbaar bibliotheekwerk	648	640	614	607	606	612
Vormings- en ontwikkelingswerk	175	211	202	203	206	207
Zwembaden	530	622	617	539	540	544
Gymnastieklokalen	118	99	103	103	103	103
Sporthallen	746	544	533	525	530	534
Sportsubsidies en sportraad	273	150	112	111	111	111
Groene sportvelden en terreinen	2.727	461	502	498	495	491
Kunst	104	146	104	96	96	97
Oudheidkunde en musea	411	171	138	137	137	157
Recreatie en toerisme	510	164	159	157	157	153
Multifunctionele accommodaties	303	8.022	22	21	21	21
Mutaties reserves programma 6	0	0	0	0	0	0
Programma 6	6.545	11.230	3.106	2.997	3.002	3.030

Baten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Openbaar bibliotheekwerk	23	0	0	0	0	0
Zwembaden	122	154	155	157	159	161
Gymnastieklokalen	51	39	39	39	40	40
Sporthallen	0	0	0	0	0	0
Sportsubsidies en sportraad	11	0	0	0	0	0
Groene sportvelden en terreinen	124	21	26	31	31	31
Kunst	21	0	0	0	0	0
Oudheidkunde en musea	-270	14	2	2	2	2
Recreatie en toerisme	363	0	0	0	0	0
Mutaties reserves programma 6	0	0	150	139	134	150
Programma 6	422	228	372	368	366	384

Saldo						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Programma 6	-6.123	-11.002	-2.734	-2.629	-2.636	-2.646

Een '-' betekent dat dit programma per saldo geld kost.

Afwijking programma 6 t.o.v. 2012

Lasten	-8.124 voordeel
Baten	<u>144 voordeel</u>
Saldo	<u>8.268 voordeel</u>

Toelichting op de afwijkingen per product (- is nadelig) :

De bij het product Multifunctionele accommodaties in 2012 opgenomen incidentele bijdrage t.g.v. de verbouw Trefkoele levert voor 2013 een voordeel op.	8.000
Het effect van de 2,5% korting en de actualisatie van de urentoerekening levert per saldo een voordeel op.	124
De kapitaallasten van de kunstgrasvelden worden gedekt ten laste van de hiervoor gereserveerde middelen en leveren derhalve een voordeel op.	150
Diverse kleine verschillen	-6
Totaal programma 6 toegelicht	8.268

Programma 7 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

Hoofdkenmerken

Het programma omvat bijstandsverlening (incl. minimabeleid en schuldhulpverlening), gesubsidieerde werkgelegenheid, maatschappelijk werk, ouderenbeleid, gehandicaptenbeleid (Wet maatschappelijke ondersteuning), minderhedenbeleid, sociaal cultureel werk, jeugdbeleid en kinderopvang.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Von Martels	Sociale Zaken	Bijstandsverlening Inkomensvoorzieningen vanuit het Rijk Gemeentelijk minimabeleid Re-integratie Schuldhulpverlening Vreemdelingen/inburgering nieuwkomers Sociale werkvoorziening Voorzieningen Wmo
	Welzijn & Onderwijs	Maatschappelijke begeleiding en advies Sociaal Cultureel Werk Peuterspeelzaalwerk en kinderopvang
Agricola	Sociale Zaken	Werkgelegenheid
Goldsteen	Financiën & Belastingen	Mutaties reserves programma 7

Belangrijke ontwikkelingen

Sociale zaken en werkgelegenheid

De verwachting is dat de werkloosheid in 2013 verder zal toenemen. Door de afnemende werkgelegenheid en de toenemende beroepsbevolking zal het Overijssels werkloosheidspercentage oplopen tot 7,4% in 2013. Dit percentage is hoger dan het landelijke werkloosheidspercentage van (6,5)%. De verwachting is dat daarna het werkloosheidspercentage weer zal gaan afnemen. Daarnaast neemt het kabinet diverse maatregelen om het begrotingstekort terug te dringen tot onder de EMU-norm van 3%. Een deel van de maatregelen ligt op het terrein van sociale zaken en werkgelegenheid. Een zorgelijk punt blijft de koopkracht. Vooral door overheidsmaatregelen daalt de koopkracht van huishoudens. Dit maakt de financiële positie van veel mensen kwetsbaar.

Bijstandsvolume

In Nederland stijgt het aantal mensen dat een uitkering ontvangt op grond van de Wet Werk en Bijstand (WWB). Het Centraal Planbureau houdt rekening met een stijging van bijna 20.000 WWB-uitkeringen (van ca. 315.000 naar 334.000 uitkeringen). Waarschijnlijk zal Dalfsen meegroeien met dit landelijke beeld. De kans bestaat dat in de verdere toekomst door overheidsmaatregelen het aantal mensen met een bijstandsuitkering gaat stijgen. Bijvoorbeeld als de WW-periode wordt bekort. Ook de verhoging van de

AOW-leeftijd naar 66 jaar betekent dat mensen een jaar langer een bijstandsuitkering ontvangen alvorens men uitstroomt naar een AOW-uitkering.

Minimabeleid en schuldhulpverlening

De vraag naar schuldhulpverlening is onverminderd groot. Dit wordt mede veroorzaakt door de daling van de koopkracht en de kwetsbare financiële positie van huishoudens met een inkomen tot ongeveer 140% van het minimumloon. Ook door de situatie op de huizenmarkt kunnen mensen in de problemen komen als men noodgedwongen het huis moeten verkopen (bijv. bij werkloosheid of scheiding). De uitgaven voor de GKB Drenthe (kredietbank) stijgen nog steeds.

In 2012 is de wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening van kracht geworden. De gemeente Dalfsen heeft reeds haar beleidsplan gemaakt. In grote lijnen betekent dit dat meer zal worden gedaan aan preventie en nazorg, en dat de "toegang" naar de GKB Drenthe (de kredietbank) selectiever wordt. In 2013 zal verder worden gewerkt met de nieuwe werkwijze.

Taakstelling huisvesting statushouders en inburgering nieuwkomers

De achterstand bij de huisvesting van statushouders is in 2012 flink ingelopen. Desondanks zal het altijd moeilijk blijven om de taakstelling te realiseren. Het ministerie van BZK zal vanaf 2013 een nieuwe toewijzingsprocedure hanteren, waarbij onder andere een statushouder wordt toegewezen aan een gemeente, waarbij hij/zij de verplichting heeft ook naar deze gemeente te verhuizen. Of het hierdoor eenvoudiger wordt de taakstelling te realiseren zal moeten blijken.

Wet Werken naar Vermogen (WWnV)

Door het uitstel van de Wet Werken naar Vermogen (WWnV) gaan de bezuinigingen op de WSW voor 2013 niet door. Voor de jaren erna is op dit moment de veronderstelling dat de bezuinigingen ook niet doorgaan. Maar dit kan bij een nieuw kabinet anders worden. De gemeente Dalfsen heeft voor de uitvoering van de WSW te maken met de Gemeenschappelijke Regeling Wezo en met Larcom BV. Een belangrijk onderwerp is de bestuurlijke structuur voor de uitvoering van de WWnV en de WSW. De vraag is of de gemeente Dalfsen wil blijven deelnemen in de GR.

Decentralisatie AWBZ

Door het vallen van het kabinet is de geplande overgang van de extramurale begeleiding van de AWBZ naar de Wmo komen te vervallen. Na de vorming van een nieuw kabinet is te verwachten dat hier nieuwe afspraken over gemaakt worden. In 2013 wordt er geen wijziging meer verwacht, op zijn vroegst kan er vanaf 2014 een wijziging doorgevoerd worden. De voorbereidingsmiddelen die al zijn toegekend aan de gemeenten kunnen nog wel gebruikt worden. In 2013 gaan de voorbereidingen voor deze decentralisatie op een laag pitje door totdat duidelijk is hoe de wetswijziging er uit komt te zien.

Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en peuterspeelzaalwerk

Na de succesvolle pilot in Nieuwleusen wordt het beleid verder over de andere kernen uitgerold. De in 2012 vastgestelde subsidiecriteria zijn daarvoor de basis. Als stip op de horizon zien wij de samensmelting van peuterspeelzaalwerk en kinderopvang tot één organisatie. In Lemelerveld is dat het eerst het geval

Mantelzorg

Mantelzorg zal door de kanteling van de Wmo een nog belangrijkere plaats krijgen als voorportaal voor de Wmvoorzieningen. Het in 2008 vastgestelde beleid wordt voortgezet tot 2014.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

7.1	<p>WMO / Sociaal loket</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het 'meedoen' – zoals beoogd in het Wmo beleidsplan – stimuleren wij ook bij het overgaan van de AWBZ-begeleiding naar de Wmo. Verwacht wordt dat in 2013 duidelijk wordt hoe en wanneer gemeenten de begeleiding gaan uitvoeren. - De uitgangspunten van het Wmo-beleidsplan worden verder verankerd in het beleid. - De kantelling die vanaf 1 januari 2013 juridisch wordt ingevoerd wordt in het werkveld verder ingebed.
7.2	<p>Sociale werkvoorziening</p> <p>Activeren van ongeveer 15 personen die voor de sociale werkvoorziening zijn geïndiceerd en op de wachtlijst zijn geplaatst (totaal 30 personen)</p>
7.3	<p>Inburgering</p> <p>Stimuleren van inburgering van ongeveer 20 statushouders/nieuwkomers per jaar.</p>
7.4	<p>Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en peuterspeelzaalwerk</p> <p>VVE een stevige basis geven binnen de voorschoolse voorzieningen en het samenvoegen van peuterspeelzaalwerk en kinderopvang. Per kern is dat maatwerk.</p>
7.5	<p>Woonservicegebied</p> <p>Zodanig aanbod aan voorzieningen creëren dat (in 2015) minimaal 50% van de huishoudens in een woonservicegebied ligt, met als doel burgers langer zelfstandig te laten wonen.</p>
7.6	<p>Jeugd</p> <p>Door het stimuleren van positieve ontwikkelingen willen we een zo gunstig mogelijk leefklimaat creëren, zodat kinderen en jongeren goed en veilig kunnen opgroeien tot verantwoordelijke en zelfstandige volwassenen.</p>
7.7	<p>Bevorderen ondersteuning mantelzorgers</p> <p>Het mantelzorgbeleid is er op gericht mantelzorgers waar nodig ondersteuning te bieden, met als doel dat zij niet overbelast raken en zorg kunnen blijven bieden. Daartoe weten mantelzorgers waar zij terecht kunnen, is er een passend ondersteuningsaanbod en is er erkenning van de positie en rol van de mantelzorger.</p>

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Verordening voorzieningen maatschappelijke ondersteuning gemeente Dalfsen (2011) (wordt aangepast in november 2012)
- Notitie Ketenbeleid gemeente Dalfsen (april 2008)
- Gemeentelijk minimabeleid (2008)
- Besluit Debiteurenbeleid Dalfsen (2008)
- Wmo beleidskader 2008-2011 "Mee(r) doen in Dalfsen"(2008) (wordt nog aangepast in 2012)
- Nota 'Mantelzorgers in beeld' 2008-2011 (2008). Voortzetting beleid tot en met 2014.
- Startnotitie Centrum voor Jeugd en Gezin (2008)
- Instellingsverordening Wmo-raad gemeente Dalfsen (2007)
- Verordening Wet inburgering (2007)
- Nota "Minder drank, meer scores, Alcoholmatigingsprogramma 2007-2011 regio IJsselland"
- Verordening gemeentelijke commissie WWB (2006)
- Re-integratieverordening (2006)
- Gemeentelijk beleid langdurigheidstoelage (2006)
- Toeslagenverordening WWB (2006)
- Nota jeugdbeleid (2011-2014)
- Notitie voorschoolse voorzieningen en educatie 2011-2014 (2011)
- Fraudeverordening WWB (2004)
- Beleidsplan hoogwaardige handhaving (2004)
- Maatregelenverordening (2004)
- Verordening Wet Kinderopvang (2010)
- Uitvoeringsnotitie 'Uitgangspunten kinder-, tiener- en jongerenwerk in Dalfsen (2012)

Bestaande taken

- Uitvoering geven aan het beleidskader Wmo 2012-2016
- Tussen 2013 en 2015 wordt uitvoering gegeven aan de uitvoeringsnotitie woonservicegebieden.
- Uitvoering geven aan onderdelen welzijnsbeleid; uitvoering- en prestatieafspraken met uitvoerende organisaties
- Uitvoering Wet Werk en Bijstand, waarbij gestreefd wordt om het aantal uitkeringsgerechtigden te beperken tot maximaal 125 inwoners
- Uitvoering Inkomensvoorzieningen oudere (deels) arbeidsongeschikte werknemers en zelfstandigen (IOAW en IOAZ)
- Uitvoering minimabeleid en schuldhulpverlening
- Uitvoering taakstelling huisvesting statushouders
- Uitvoering beleid vrijwilligers en mantelzorgers
- Handhaving Wet Kinderopvang

Prestaties voor het begrotingsjaar 2013	
--	--

7.1	<p>WMO / Sociaal loket</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voorbereiden van de overgang van AWBZ begeleiding. - De principes van de kanteling worden verwerkt in het beleid van de gemeente Dalfsen. Hiervoor wordt in 2012 een nieuwe Wmo verordening voorgelegd aan de raad. In de praktijk wordt door het Wmo-loket al 'gekanteld' gewerkt. In 2013 wordt dit verder uitgebouwd en vastgelegd in juridische stukken.
7.2	<p>Sociale werkvoorziening</p> <p>SW-geïndiceerden op de wachtlijst worden op een SW-werkplek geplaatst, zodra er plaatsingsruimte is in de taakstelling die Dalfsen heeft. In afwachting hiervan wordt hen, in samenwerking met Wezo, een traject aangeboden om hun werkcapaciteit te laten behouden en/of te participeren in de maatschappij. Een optie hierbij is uitstroom naar regulier werk.</p>
7.3	<p>Inburgering</p> <p>Inwoners die verplicht zijn in te burgeren wordt, via Landstede, een inburgeringstraject aangeboden. De kosten hiervan komen ten laste van het participatiebudget.</p>
7.4	<p>Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en peuterspeelzaalwerk</p> <p>VVE-plaatsen in Dalfsen, Nieuwleusen en Lemelerveld realiseren volgens lokaal beleid en wettelijke eisen.</p> <p>Per kern de mogelijkheden voor samenvoeging onderzoeken. De ontwikkeling van de Kulturhus(concepten) is daar een goede gelegenheid voor.</p>
7.5	<p>Woonservicegebied</p> <p>Woonservicegebieden bieden een woonomgeving die zodanig is ingericht en georganiseerd dat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. In 2015 moet minimaal 50% van de huishoudens onderdeel zijn van een woonservicegebied (prestatieafspraken wonen met de provincie). Daaraan wordt in Dalfsen momenteel al voldaan, waardoor onze doelstelling is aangescherpt en in 2015 minimaal 70% van de huishoudens in een woonservicegebied van basisniveau ligt. De doelstelling is om hieraan samen met betrokken organisaties en inwoners vorm te geven overeenkomstig het uitvoeringsprogramma woonservice 2011-2015 en verder.</p> <p>Het samenwerkingsverband woonservice Dalfsen bestaande uit gemeente en betrokken uitvoerende organisaties is ingericht en voert gezamenlijk de regie op ontwikkeling van woonservicegebieden. Met inwoners van kleinere kernen is een formulering van het basisniveau voor woonservicegebieden opgesteld. Er wordt uitvoering gegeven aan één of meerdere projecten gericht op sociale redzaamheid en cohesie.</p>
7.6	<p>Jeugd</p> <p>Uitwerking geven aan de uitvoeringsnotitie 'Uitgangspunten kinder-, tiener- en jongerenwerk in Dalfsen'. In de Voorjaarsnota 2013 worden de actiepunten voor dat jaar nader uitgewerkt.</p> <p>Structurele vormen van jongerenparticipatie organiseren in samenwerking met het jongerenwerk, plaatselijk belang, raad en college. Voorbeelden daarvan zijn de 'dynamic duo's' (een participatievorm waarbij een bestuurder wordt gekoppeld aan een jongere) en de jaarlijks terugkerende gesprekken tussen jongeren en de gemeenteraad.</p>

7.7	<p>Bevorderen ondersteuning mantelzorgers Bestaande ondersteuning, zoals informatiebijeenkomsten en respijtzorg (de zorg aan een zorgbehoevende om diens mantelzorger te ontlasten en vrijaf te geven) wordt in stand gehouden. Voor de komende jaren blijft het doel dat meer dan de huidige 72% van de mantelzorgers weten waar zij terecht kunnen voor ondersteuning.</p>
-----	--

Investeringsplan 2013-2016

Voor programma 7 vinden er geen investeringen plaats in het investeringsplan 2013-2016.

Wat mag het kosten?	x € 1.000
----------------------------	------------------

Lasten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Bijstandsverlening	2.280	2.256	2.269	2.273	2.276	2.280
Werkgelegenheid	4.750	3.636	3.597	3.631	3.632	3.632
Gemeentelijk minimabeleid	463	502	509	510	511	512
Maatschappelijke begeleiding en advies	541	624	645	642	648	652
Ouderenbeleid en maatschappelijke ondersteuning	259	245	255	249	249	252
Gehandicaptenbeleid	374	383	416	521	526	531
Huishoudelijke verzorging (WMO)	2.379	2.836	2.876	3.078	3.140	3.172
Participatiebudget	646	616	520	521	509	509
Samenlevingsopbouw	309	352	350	354	361	365
Jeugdbeleid	204	228	217	219	221	220
Kinderopvang	298	441	449	448	451	455
Voorzieningen gehandicapten WMO	875	1.117	1.167	1.186	1.214	1.223
Mutaties reserves programma 7	0	0	0	0	0	0
Programma 7	13.378	13.236	13.270	13.632	13.738	13.803

Baten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Bijstandsverlening	1.765	1.725	1.726	1.726	1.726	1.726
Werkgelegenheid	3.537	3.300	3.300	3.300	3.300	3.300
Gemeentelijk minimabeleid	89	113	102	103	104	104
Gehandicaptenbeleid	8	7	7	7	7	7
Huishoudelijke verzorging (WMO)	395	355	365	375	385	389
Participatiebudget	374	351	291	291	291	291
Samenlevingsopbouw	1	0	0	0	0	0
Jeugdbeleid	9	0	0	0	0	0
Kinderopvang	24	12	12	12	12	12
Voorzieningen gehandicapten WMO	30	12	12	12	12	13
Mutaties reserves programma 7	0	0	0	0	0	0
Programma 7	6.232	5.875	5.815	5.826	5.837	5.842

Saldo						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Programma 7	-7.146	-7.361	-7.455	-7.806	-7.901	-7.961

Een '-' betekent dat dit programma per saldo geld kost.

Afwijking programma 7 t.o.v. 2012	
Lasten	34 nadeel
Baten	-60 nadeel
Saldo	-94 nadeel

Toelichting op de afwijkingen per product (- is nadelig) :

Actualisatie van de urenrekening aan diverse producten levert per saldo een nadeel op.	-40
Het product Huishoudelijke verzorging geeft ondanks een structurele bijstelling nog een klein nadeel t.o.v. 2012 te zien.	-40
Lager participatiebudget als gevolg van eenmalige verhoging bij de voorjaarsnota 2012.	96
Als gevolg van de decentralisaties van het Rijk een hogere urenrekening en een lagere raming voor woonvoorzieningen per saldo een nadeel bij het product voorzieningengehandicapten WMO.	-50
Lagere rijksvergoeding voor het participatiebudget	-60
Totaal programma 7 toegelicht	-94

Programma 8 Volksgezondheid en milieu

Hoofdkenmerken

Het programma omvat de gemeentelijke activiteiten op het gebied van gezondheidszorg, milieu, afvalverwijdering en -verwerking, water, riolering en waterzuivering en de begraafplaatsen.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Von Martels	Welzijn & Onderwijs	Openbare gezondheidszorg Jeugdgezondheidszorg (uniform deel) Jeugdgezondheidszorg (maatwerk deel)
Agricola	Milieu & Bouwen	Afvalverwijdering en verwerking Milieubeheer
	Onderhoud & Beheer	Riolering en water Lijkbezorging
Goldsteen	Financiën & Belastingen	Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing Baten rioolheffing Mutaties reserves programma 8

Belangrijke ontwikkelingen

Decentralisatie jeugdzorg

De decentralisatie van de jeugdzorg (transitie/transformatie van Rijk en provincie naar gemeenten), zoals opgenomen in het regeer- en bestuurakkoord, is in 2012 met regiogemeenten en provincie Overijssel voorbereid. De gemeente wordt het verantwoordelijke bestuursorgaan voor de uitvoering van de jeugdzorg. De verwachting is dat in de nieuwe wet "Zorg voor jeugd" geregeld wordt dat de gemeente met ingang van 2015 volledig verantwoordelijk wordt voor de taken binnen de jeugd(zorg)keten. De voorbereiding voor de transformatie vindt plaats in samenwerking met de regiogemeenten. In 2013 en 2014 worden, samen met provincie en andere gemeenten, stappen gezet op weg naar inrichting van de lokale en bovenlokale keten. Daarnaast wordt ervaring opgedaan met versterking van preventie, vroegtijdige ondersteuning en begeleiding in de samenhang met de lokale doorontwikkeling van het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Regionale uitvoeringsdienst Overijssel

Dalfsen is volop betrokken bij de vorming van de RUD IJsselland per 1 januari 2013. Een netwerkorganisatie van de 11 gemeenten in de regio IJsselland én de provincie Overijssel, die samen een verbetering willen bereiken in de uitvoeringskwaliteit van de Wabo-taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Kern van dit samenwerkingsverband is enerzijds uitwisseling van werkvoorraad en middelen tussen autonome organisaties. Anderzijds wordt verbetering van inhoudelijke kwaliteit en efficiëntie verkregen door het vergroten van de kritieke massa. Staatssecretaris Atsma heeft ingestemd met het Overijsselse bestuursakkoord "RUD-ontwikkeling Overijssel, lokale binding, regionale bundeling". Het model, inclusief bestuursovereenkomst en financiële kaders is op hoofdlijnen ingericht. Dan ontstaat ook duidelijkheid over (de hoogte van) de mogelijke bijdrage die de deelnemende instanties moeten leveren aan de uitwerking- en implementatiefase van de

netwerkRUD. In het najaar van 2013 is voorzien in een evaluatie van de netwerkRUD. De effecten en verwachte efficiencywinst van de gekozen organisatievorm zullen na een jaar inzichtelijk zijn.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

8.1	<p>Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en Jeugdzorg Na decentralisatie en transformatie van de jeugdzorg is er een vraaggestuurd, efficiënt, betaalbaar en effectief werkend netwerk (2015). In 2013 worden daartoe lokaal, en in samenwerking met regio gemeenten stappen gezet. De uitvoeringsorganisaties doen ervaring op met nieuwe werkwijzen gericht op positief opvoeden en vroegtijdige ondersteuning.</p>
8.2	<p>Water Het hebben van een doelmatig, veilig, veerkrachtig, flexibel, ecologisch gezond watersysteem, dat minimaal voldoet aan de randvoorwaarden gesteld in het Europees, nationaal, regionaal en gemeentelijk waterbeleid.</p>
8.3	<p>Integrale handhaving De uitvoeringstaken efficiënter organiseren, waardoor ruimte ontstaat voor differentiatie in controles (meer diversiteit in bedrijfstakken). Het doel is niet om meer (bedrijfs)controles uit te voeren, maar de vrij te komen tijd aan o.a. voorlichting en preventie te besteden. De uit te voeren controles worden afgestemd binnen de te vormen RUD IJsselland.</p>
8.4	<p>Samenwerking vergunningverlening en handhaving DSZ Binnen de DSZ-gemeenten (Dalfsen, Staphorst, Zwartewaterland) wordt gezocht naar slimme samenwerking bij vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu, bouw en ruimtelijke ordening. Dit traject moet gezien worden in het licht van de ontwikkeling van de RUD IJsselland en zal daardoor geleidelijk worden ingevoerd.</p>
8.5	<p>Afvalbeleid In 2011 heeft de ROVA het visiedocument "Van afval naar grondstof" gepresenteerd. Dit document leidt tot een beleidsvoornemen als het gaat om de inzameling en de verwerking van afval afkomstig van huishoudens. De kern van het nieuwe beleid waaraan vanaf 2013 gefaseerd uitvoering wordt gegeven houdt in dat de bruikbare grondstoffen zo veel mogelijk uit het restafval wordt gehaald en er zo weinig mogelijk restafval overblijft. Deze vorm van afvalbeheer leidt tot efficiëntere en slimmere inzet van grondstoffen en tot meer inzet van afval als biomassa voor energieopwekking.</p>

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Verordening afvoer hemel- en grondwater (2011)
- Waterakkoord gemeente Dalfsen – Waterschap Groot Salland (2011)
- Verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2012-2015 (2011)
- Bij uitstek Dalfsen Missie/Visie Dalfsen 2020 (2010)
- Integrale handavingsnota 2012-2016 (2011)
- Het milieuprogramma en handavingsuitvoeringsprogramma 2012 (2011)
- Startnotitie CJG (2009)
- WMO beleidskader 2008-2011 “Mee(r) doen in Dalfsen” (2008)
- Kadernota, “Samenwerken aan gezond leven in Dalfsen” lokaal gezondheidsbeleid, 2008-2011 (2008)
- Verordening afkoppelen hemelwater (2008)
- Beleidsnota Wet maatschappelijke ondersteuning “Mee(r) doen in Dalfsen” (2007/2008)
- Beleidsvisie externe veiligheid 2011-2015 (2011)
- Waterplan 2007-2016 en GRP 2007-2011 (2007)
- Mee(r)doen met de Wmo, visiedocument (2007)

Bestaande taken

- Integrale jeugdgezondheidszorg, waaronder het basistakenpakket en maatwerktakenpakket
- Lokaal preventief gezondheidsbeleid
- Algemeen Maatschappelijk werk en jeugdmaatschappelijk werk
- Beheer begraafplaatsen
- Beheer en onderhoud (reinigen, inspectie, renovatie en vervanging) van de objecten waarmee invulling wordt gegeven aan de gemeentelijke zorgplichten voor hemel-, grond- en stedelijk afvalwater.
- Toezicht en handhaving fysieke leefomgeving (bouw, milieu, sloop, algemene plaatselijke verordening, ruimtelijke ordening)
- Uitvoering en (door)ontwikkeling programma Klimaat- en duurzaamheid
- Bodembeleid, waaronder actueel houden bodemkwaliteitskaart
- Afvalbeleid, waaronder preventie en afvalscheiding

Prestaties voor het begrotingsjaar 2013

8.1	<p>Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en Jeugdzorg Er is een uitvoeringsplan voor de decentralisatie van de jeugdzorg. Dit is tot stand gekomen in samenwerking met provincie en regiogemeenten. Het plan van aanpak bevat een tijdpad voor overdracht van taken en verantwoordelijkheden naar de gemeente.</p> <p>Het CJG is bereikbaar op 3 locaties en via internet. 90% van de ouders en professionals is bekend met het CJG. Hiervoor is een communicatieplan opgesteld. Het CJG is voorbereid op inpassing van jeugdzorgtaken. Ook na invoering van passend onderwijs sluiten de zorgstructuur van het onderwijs en het CJG goed op elkaar aan.</p>
8.2	<p>Water Uitvoeren van de maatregelen opgenomen in het gemeentelijk rioleringsplan en waterplan. Projecten, naast reguliere werkzaamheden, daarbij zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het toetsen van de theoretische modelbenadering van de riolering aan praktijkmetingen, om op basis van de uitkomsten optimalisaties te kunnen uitvoeren • Onderzoek op onderdelen gezamenlijk met het waterschap naar haalbaarheid van duurzame toepassingen in de (afval)waterketen. • Om de waterkwaliteit (mogelijk) verder te verbeteren gaat de gemeente gezamenlijk met het waterschap het waterkwaliteitsspoor verder ontwikkelen.
8.3	<p>Integrale handhaving Uitvoering geven aan een integraal toezicht- en handhavingsbeleid. Op basis van een risicoanalyse is bepaald waar gecontroleerd moet worden en waar dat minder noodzakelijk is. Doordat zichtbaar wordt bij welke bedrijfstakken het naleefgedrag van regels groot is, kunnen de controles gericht worden op de branches waar minder frequent controles worden uitgevoerd.</p> <p>Tevens wordt onderzocht of de afdelingen Milieu & Bouwen en de Brandweer meer integraal toezicht kunnen houden. Door elkaar controles uit te voeren kan met dezelfde arbeidsinzet een groter aantal bouw- en bedrijfslocaties worden gecontroleerd. Door deze integraliteit worden risico's verminderd en efficiëntie verhoogd. Daarnaast is het mogelijk om door slim handhaven meer uren in te zetten op voorlichting en preventie.</p>
8.4	<p>Samenwerking vergunningverlening en handhaving DSZ en RUD De DSZ-gemeenten werken met software van Decos en SquitXO. Efficiencyvoordelen kunnen worden gehaald door de werkprocessen zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen en het applicatiebeheer te spreiden. Ook wordt bekeken of beleidstaken efficiënter kunnen worden georganiseerd.</p> <p>De daadwerkelijke uitvoering van vergunningverlening en toezicht/handhaving worden georganiseerd binnen de RUD. Er wordt een kwaliteitsslag gemaakt door kennisbundeling en vergroting van de kritieke massa.</p>
8.5	<p>Afvalbeleid Voor de uitwerking van het beleidsvoornemen volgt in 2012/ 2013 een aanvullend voorstel met als doel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het inzamelen van kunststofverpakkingen uit te breiden naar blik en drinkverpakkingen; - oud papier middels minicontainers in te zamelen, rekening houdend met de belangen van verenigingen; - ondergrondse containers voor het restafval te plaatsen in de gemeente.

Investeringsplan 2013-2016

Hieronder volgt een opsomming van de investeringen betrekking hebbend op dit programma. Indien van toepassing zijn de bijbehorende kapitaallasten aangegeven. Er is geen sprake van kapitaallasten als de investering gedekt wordt uit een reserve of t.l.v. grondexploitaties wordt gebracht. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het investeringsplan 2013-2016, zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2012.

Nr.	Productnummer Omschrijving	Totaal	Kapitaallasten				Opmerkingen
			2013	2014	2015	2016	
	Programma 8. Volksgezondheid en Milieu						
	722.00 Riolen en gemalen						
53	Maatregelen uitvoering GRP	704.000					t.l.v. spaarvoorziening riolering
53	Maatregelen uitvoering GRP	830.000					t.l.v. spaarvoorziening riolering
53	Maatregelen uitvoering GRP	729.000					t.l.v. spaarvoorziening riolering
53	Maatregelen uitvoering GRP	100.000					t.l.v. spaarvoorziening riolering
	724.01 Begraafplaats Nieuwleusen						
54	Uitbreiding begraafplaats Nieuwleusen	60.000		3.000	3.000	3.000	Alleen rente
54	Uitbreiding begraafplaats Nieuwleusen	100.000			5.000	5.000	Alleen rente
	Totaal programma 8	2.523.000	0	3.000	8.000	8.000	

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Openbare gezondheidszorg	408	380	370	369	369	369
Jeugdgezondheidszorg (uniform deel)	321	378	398	398	399	399
Jeugdgezondheidszorg	197	216	203	204	205	207
Afvalverwijdering en verwerking	1.903	2.056	2.059	2.060	2.060	2.053
Riolering en waterzuivering	5.283	1.060	1.394	1.518	1.415	785
Milieubeheer	765	829	889	846	853	860
Lijkbezorging	334	360	391	396	403	405
Mutaties reserves programma 8	0	0	575	626	673	717
Programma 8	9.211	5.279	6.279	6.417	6.377	5.795

Baten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Jeugdgezondheidszorg (uniform deel)	374	0	0	0	0	0
Jeugdgezondheidszorg	140	0	0	0	0	0
Afvalverwijdering en verwerking	218	145	235	235	235	235
Riolering en waterzuivering	2	0	0	0	0	0
Lijkbezorging	205	218	220	223	225	227
Baten reinigingsrechten en	2.109	2.061	2.116	2.136	2.158	2.179
Baten rioolrechten	1.215	1.202	1.312	1.361	1.406	1.449
Mutaties reserves programma 8	0	0	971	1.027	905	248
Programma 8	4.263	3.626	4.854	4.982	4.929	4.338

Saldo						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Programma 8	-4.948	-1.653	-1.425	-1.435	-1.448	-1.457

Een '-' betekent dat dit programma per saldo geld kost.

Afwijking programma 8 t.o.v. 2012

Lasten	1.000	nadeel
Baten	1.228	voordeel
Saldo	228	voordeel

Toelichting op de afwijkingen per product (- is nadelig) :

Nieuwe systematiek van afschrijven riolering resulteert in hogere jaarlijkse storting in de spaarvoorziening	-575
Hogere lasten voor ontwikkelingen op gebied van duurzaamheid	-100
Afschrijvingslast als gevolg van in één keer afschrijven maatregelen GRP	-334
Hogere opbrengst in verband met inzameling kunststof	90
Hogere opbrengst reinigings- en rioolrechten	165
Diverse kleinere afwijkingen	-15
Hogere onttrekking uit reserve riolering als gevolg van eenmalige afschrijving	997
Totaal programma 8 toegelicht	228

Programma 9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Hoofdkenmerken

De gemeente moet beschikken over een actueel ruimtelijk- volkshuisvesting- en omgevingsbeleid, waarmee wordt ingespeeld op wettelijke kaders en maatschappelijke ontwikkelingen. Ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid zijn daarbij belangrijke uitgangspunten. Ook betrekken en stimuleren wij maatschappelijke partners bij het vormgeven en uitvoeren van ons beleid.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Von Martels	Onderhoud & Beheer	Natuur & Landschap
	Ontwikkeling & Grondzaken	Gebiedsbeleid
Agricola	Ontwikkeling & Grondzaken	Ruimtelijke Ordening Volkshuisvesting
	Milieu & Bouwen	Bouwvergunningen
Goldsteen	Ontwikkeling & Grondzaken	Bouwgrondexploitatie woningbouw Mutaties reserves programma 9

Belangrijke ontwikkelingen

Ruimtelijke Ordening

- Het realiseren van nieuwe woonwijken in Dalfsen en Lemelerveld. Bij de planontwikkeling zijn de beleidsuitspraken uit de Missie/Visie Dalfsen 2020 'Bij Uitstek Dalfsen' en het uitwerkingsplan (onderscheidende woongebieden) richtinggevend.
- Het actualiseren/formuleren van (nieuw) ruimtelijk beleid voor het buitengebied via de structuurvisie en het bestemmingsplan buitengebied. Voor dit bestemmingsplan is 2012 nog een procesjaar en wordt de vaststelling voorzien in 2013.
- De ruimtelijke plannen voor recreatieterreinen worden geactualiseerd en gedigitaliseerd. Het gaat hier om voorbereidende werkzaamheden. De uitkomsten van de procedure over recreatieterrein Rosengarde worden bij de planvorming betrokken. In 2012 heeft de Raad van State hierover uitspraak gedaan.
- Onderdelen van het Waterfront (gebied tussen centrum van Dalfsen en de Vecht) worden gerealiseerd. Het Waterfront zal met nieuwe woningen, appartementen, horeca en winkels over enkele jaren een heel andere aanblik geven.

Omgevingswet

Momenteel is de nieuwe omgevingswet in ontwikkeling. In de loop der jaren is er ontzettend veel wet- en regelgeving ontstaan met betrekking tot de fysieke leefomgeving. Daardoor is het stelsel te complex geworden. Het doel van de nieuwe omgevingswet is: minder regels, gestroomlijnde plannen en procedures, meer ruimte voor particulier initiatief en lokaal maatwerk, minder onderzoekslasten, snellere en betere besluitvorming en meer omgevingskwaliteit. Hoewel de inwerkingtreding van deze wet gepland

staat voor 2014 is nog niet geheel duidelijk hoe deze wet eruit komt te zien. Het is belangrijk de ontwikkelingen te volgen, omdat de wet wellicht (grote) consequenties heeft voor onze organisatie. Nu ook sprake is (geweest) van een kabinetscrisis is het de vraag of en in welk tempo het Rijk komt met nieuwe wetgeving voor de fysieke leefomgeving. Als er in de loop van 2013 belangrijke ontwikkelingen zijn, zullen wij uw raad hierover informeren.

Welstandsbeleid

De oorspronkelijk versie van de huidige welstandsnota is in 2004 vastgesteld. In juni 2012 heeft een evaluatie en een actualisatie plaatsgevonden. Er zijn recente ontwikkelingen geweest, zoals het tot stand komen van de structuurvisie kernen en de structuurvisie buitengebied, maar ook de nieuwe bestemmingsplannen voor het buitengebied en de kernen is met de evaluatie/actualisatie die invloed hebben op het welstandsbeleid. In 2013 wordt onderzocht of het noodzakelijk is om een nieuwe welstandsnota op te stellen.

Startersleningen

De starterslening is een belangrijke stimuleringsmaatregel voor het bevorderen van eigen woningbezit voor minder draagkrachtigen. De provinciale regeling zal zolang het budget toereikend is worden voortgezet, waarbij van de gemeente ook wordt verwacht dat zij gelden beschikbaar stellen.

Gebiedsgericht werken

De provincie Overijssel stopt per 1 januari 2014 met de integrale gebiedsaanpak voor het landelijk gebied. Er worden geen nieuwe pMJP-convenanten meer tussen provincie Overijssel en de verschillende gebiedspartners afgesloten.

De investeringsafspraken in de huidige pMJP-convenanten hebben betrekking op ontwikkelingen voor de periode 2007-2013. Ook het Europese subsidieprogramma LEADER loopt tot en met 2013. Het gebied Noordoost-Overijssel, waaronder de gemeente Dalfsen, wil ook in de jaren 2014 en verder blijven inzetten op de leefbaarheid van het landelijk gebied, onder andere door platteland vernieuwingsprojecten. Het jaar 2013 zal dan ook in het teken staan van het zoeken naar een nieuwe aanpak van samenwerking voor de ontwikkeling van het landelijk gebied (inclusief budgetten) en een lobby voor een nieuwe LEADER-periode.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

9.1	Ruimtelijk beleid Evenwichtig en actueel ruimtelijk beleid op het gebied van wonen, werken, recreatie, verkeer, landgoederen en milieu.
9.2	Bouwlocaties Voldoende en goed ingerichte bouwlocaties. Primair wordt een actieve grondpolitiek toegepast. Van belang hierbij zijn een positieve grondexploitatie en het jaarlijks door het college vast te stellen woningbouwprogramma.
9.3	Woningbouw Bouw van woningen waarbij ook aandacht wordt besteed aan specifieke doelgroepen: starters, ouderen, mensen met een beperking en minder-draagkrachtigen. Via realisatie van woonservicegebieden en nul-treden-woningen wordt ook bevorderd dat burgers zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen.
9.4	Welstandsbeleid Actueel welstandsbeleid

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Bij uitstek DALFSEN Missie/Visie Dalfsen 2020 en uitwerkingsplan (2010)
- Structuurvisie kernen gemeente Dalfsen 2010-2020 met een doorkijk naar 2025 (2010)
- Structuurvisie buitengebied 2012-2022 met een doorkijk naar 2030 (2012)
- Bestemmingsplannen
- Woonvisie gemeente Dalfsen 2011- 2016 (2011)
- Beleidsplan recreatie en toerisme 2011-2020 (2011)
- Landschapsonwikkelingsplan Dalfsen (2010)
- Beleid inbreidingslocaties (2009)
- Welstandsnota 2007 (2007)
- Beleidskader Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) gemeente Dalfsen (2007/evaluatie 2010)
- Beleidsregels Rood voor rood met gesloten beurs gemeente Dalfsen (2007-2009/evaluatie 2010)
- Uitgifteregeling bouwgrond (2005)
- Exploitatieverordening (2005)
- Nota Grondbeleid 2012-2016(2012)
- Nota economisch beleid 2003-2013 (2003)
- Masterplan Ruimte voor de Vecht (2009)

Bestaande taken

Natuur en landschap

- Uitvoering regelingen Groene en Blauwe Diensten (behoud kenmerkende landschapselementen) en Streekeigen Huis en Erf (stimuleren streekeigenheid van erven, identiteit en herkenbaarheid)
- Behoud/verbetering van de kwaliteit (beleving- en recreatiewaarde)

Ruimtelijke ordening

- Kwartaalrapportages aan de raad met betrekking tot ruimtelijke plannen, procedures, stand van zaken en eventuele knelpunten
- Toepassen regels uit de ruimtelijke plannen

Gebiedsbeleid

- Samenwerking tussen enerzijds overheden onderling en anderzijds tussen overheden en maatschappelijke organisaties. Daarnaast het zoeken naar financieringsmogelijkheden voor kansrijke projecten.
- Cofinanciering, planvorming en uitvoering prestaties uit het provinciaal meerjaren programma landelijk gebied (pMJP convenanten).
- Begeleiding in de uitvoering van Dorpsplanplus voor Oudleusen
- Uitvoering Masterplan Ruimte voor de Vecht, waaronder de Regionale Voorkeursvariant (waterveiligheid/sociaal economische impuls en natuuropgaven).
- Realisatie van Symfonie aan de Vecht; projecten Waterfront en Cichoreifabriek (Investeren met gemeenten)

Volkshuisvesting

- Uitvoering geven aan woonvisie gemeente Dalfsen 2011-2016
- Evaluatie en vaststelling van prestatieafspraken met de provincie en de woonstichtingen Vechthorst en De Veste.
- Uitvoering/bewaking van de in 2011 opnieuw vastgestelde startersregeling.

Bouwvergunningen

- Verdere professionalisering bouwtoezicht, inclusief uitvoering Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (omgevingsvergunning).

Bouwgrondexploitatie woningbouw

- Actief verwerven van gronden voor uitbreidingsplannen van woningbouw in de kernen.
- Waar nodig toepassen van de Wet voorkeursrecht gemeenten.
- Vaststellen jaarlijks woningbouwprogramma.
- Elk jaar een uitgifteronde van bouwgrond voor particuliere woningbouw.
- Vaststelling maximale prijzen voor sociale koopwoningen.
- Initiatief en regie bij de bouw van sociale koopwoningen.
- Jaarlijks actualisatie grondprijzen en grondexploitaties.
- Vaststelling algemene reserve grondexploitatie (weerstandsvormogen).
- Toepassing van de uitgifteregels bouwgrond bij grondverkoop/ woningbouwprojecten.

Toezicht en Handhaving

- Actief en actueel toezicht- en handhavingsbeleid.

Prestaties voor het begrotingsjaar 2013

9.1	Ruimtelijk beleid <ul style="list-style-type: none"> - Vaststelling bestemmingsplan buitengebied. (De structuurvisie buitengebied is in 2012 vastgesteld en met deze integrale ruimtelijke visie komt de plattelandsvisie te vervallen). - Vaststellen ruimtelijke plannen (gemiddeld 20 per jaar; deze worden van geval tot geval via de agendacommissie toegevoegd aan de raadsplanning). Via de kwartaalrapportages wordt de raad op de hoogte gehouden van de gang van zaken. - Zowel via ruimtelijke planvorming als via de WMO wordt aandacht besteed aan het inrichten van woongebieden. - Planvorming/realisatie van de fietsverbindingen Sterrebosweg en Vennenbergweg
9.2	Bouwlocaties Vaststellen geactualiseerde grondexploitaties en beschikbaar stellen kredieten bouwrijp maken.
9.3	Woningbouw Beschikbaar stellen aanvullend krediet voor het verstrekken van startersleningen. Zowel via ruimtelijke planvorming als via de WMO wordt aandacht besteed aan het bouwen van woningen voor specifieke doelgroepen.
9.4	Welstandsbeleid Beschikken over een welstandsbeleid dat voldoende handvaten biedt om te sturen op ruimtelijke kwaliteit, ook ten opzichte van nieuwe ontwikkelingen op bijvoorbeeld het gebied van duurzaamheid. Opstellen nieuw welstandskader.

Investeringsplan 2013-2016

Hieronder volgt een opsomming van de investeringen betrekking hebbend op dit programma. Indien van toepassing zijn de bijbehorende kapitaallasten aangegeven. Er is geen sprake van kapitaallasten als de investering gedekt wordt uit een reserve of t.l.v. grondexploitaties wordt gebracht. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het investeringsplan 2013-2016, zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2012.

Nr.	Productnummer Omschrijving	Totaal	Kapitaallasten				Opmerkingen
			2013	2014	2015	2016	
	Programma 9. Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting						
	550.00 Landschapsbeleid						
55	Uitvoering landschapsbeleid LOP	32.200					t.l.v. Reserve ruimtelijke kw aliteit
55	Uitvoering landschapsbeleid LOP	17.500					t.l.v. Reserve ruimtelijke kw aliteit
55	Uitvoering landschapsbeleid LOP	17.500				2.625	
55	Uitvoering landschapsbeleid LOP	17.500					
	810.01 Gebiedsgericht beleid						
56	Uitvoeren projecten gebiedsgerichte ontwikkeling	179.000					t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar
56	Uitvoeren projecten gebiedsgerichte ontwikkeling	160.000					t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar
56	Uitvoeren projecten gebiedsgerichte ontwikkeling	160.000					t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar
56	Uitvoeren projecten gebiedsgerichte ontwikkeling	160.000					t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar
	822.00 Volkshuisvesting						
57	Opstellen woonvisie 2016-2020	30.000					t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar
	830.00 Bouwgrondexploitatie						
58	Grondaankopen tbv toekomstige uitbreidingsplannen	2.000.000					t.l.v. grondexploitatie
58	Grondaankopen tbv toekomstige uitbreidingsplannen	2.000.000					t.l.v. grondexploitatie
58	Grondaankopen tbv toekomstige uitbreidingsplannen	2.000.000					t.l.v. grondexploitatie
58	Grondaankopen tbv toekomstige uitbreidingsplannen	2.000.000					t.l.v. grondexploitatie
	Totaal programma 9	8.773.700	0	0	0	2.625	

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Natuurbescherming	230	105	84	68	50	51
Ruimtelijke ordening	789	1.011	945	933	939	946
Woningexploitatie	5	5	5	5	5	5
Overige volkshuisvesting	1.125	1.051	1.022	1.031	1.069	1.048
Bouwgrondexploitatie	5.046	1.452	1.265	1.269	1.273	1.277
Mutaties reserves programma 9	0	0	0	0	0	0
Programma 9	7.195	3.624	3.321	3.306	3.336	3.327

Baten per product						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Natuurbescherming	2	4	6	8	11	11
Ruimtelijke ordening	100	55	55	55	55	55
Woningexploitatie	8	8	8	8	8	8
Overige volkshuisvesting	148	20	12	13	13	13
Bouwvergunningen	555	741	550	559	567	576
Bouwgrondexploitatie	2.109	2.675	1.265	1.269	1.273	1.277
Mutaties reserves programma 9	0	0	290	256	269	239
Programma 9	2.922	3.503	2.186	2.168	2.196	2.179

Saldo						
	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Meerjarenbegroting		
				2014	2015	2016
Programma 9	-4.273	-121	-1.135	-1.138	-1.140	-1.148

Een '-' betekent dat dit programma per saldo geld kost.

Afwijking programma 9 t.o.v. 2012

Lasten	-303 voordeel
Baten	-1.317 nadeel
Saldo	<u>-1.014</u> nadeel

Toelichting op de afwijkingen per product (- is nadelig) :

Minder uren toegerekend aan product natuurbescherming en hogere leges kapvergunning	23
Minder uren toegerekend aan product ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen en plattelandsvisie/gebiedsbeleid)	66
Lagere opbrengst leges bouwvergunningen door afname aantal aanvragen	-191
Hogere kapitaallasten startersleningen VROM, vervallen leges sloopvergunningen en minder uren toegerekend aan product overige volkshuisvesting	21
Lagere kapitaallasten bouwgrondexploitatie	187
Mutaties in de reserves grondbedrijf die, als gevolg van een actualisatie van de complexen in 2012, via het product bouwgrondexploitatie worden verwerkt.	-1.410
Geraamde onttrekking reserves (Projecten gebiedsgerichte ontwikkeling, Kapitaallasten starterslening VROM, bijdrage reserve volkshuisvesting en opstellen woonvisie)	290
Totaal programma 9 toegelicht	-1.014

Hoofdstuk 3 Paragrafen

Paragraaf Bedrijfsvoering

Algemeen

De bedrijfsvoering moet op een eigentijdse wijze dienstbaar zijn aan de in de programma's opgenomen doelen en prestaties. Het welslagen van de programma's is in belangrijke mate afhankelijk van de kwaliteit van de bedrijfsvoering.

Bedrijfsvoering kan worden samengevat als het geheel van de werkzaamheden, middelen en structuren op het gebied van personeel en organisatie, informatievoorziening en automatisering, financiën, facilitaire zaken, communicatie en juridische zaken. Door een grotere aandacht voor de transparantie van het gemeentelijk handelen en hogere eisen die gesteld worden aan de producten en diensten van de gemeente, wordt de kwaliteit van de bedrijfsvoering ook een factor voor het imago van de gemeente.

Onze gemeente krijgt de komende jaren indringend te maken met taakverzwaring door decentralisaties, ambities en eisen van het rijk, door ombuigingen van rijk en provincies, door een krappere wordende arbeidsmarkt met ook een nieuwe generatie medewerkers, druk vanuit samenleving om in toenemende mate transparant, participatief en communicatief te zijn.

Dat betekent dat wij met schaarste te maken krijgen, en door afnemende middelen en capaciteit gedwongen worden als bestuur en organisatie keuzes te maken.

Intern kiest de directie voor het inzetten op de volgende sporen:

- ▶ gebruik te maken van de prima basishouding van ons personeel namelijk betrokkenheid in brede zin, en bedreigingen (zoals ontwikkeling op de arbeidsmarkt) ook als kans te zien;
- ▶ dienstverlening op een hoog peil houden;
- ▶ mede in verband daarmee interne processen slim inrichten en efficiënt en effectief maken;
- ▶ mede vanwege de krappere wordende arbeidsmarkt, met als doel winst op de 3 K's, inzetten op samenwerking met Staphorst en Zwartewaterland en in Talentregio verband;
- ▶ bij HRM beleid inspelen op genoemde speerpunten (denk hierbij aan opleiding, werving/selectie en beloning).

Momenteel vindt een heroriëntatie op de organisatie plaats. Reden daarvoor zijn de diverse ontwikkelingen die op de gemeente afkomen, zoals de hogere eisen aan de dienstverlening, de vorming van een KCC, de toenemende rol van informatievoorziening (o.a. basisregistraties), decentralisaties in het sociaal domein, RUD, regionalisering brandweer, samenwerking in de regio, veranderingen op de arbeidsmarkt, etc. Wat betekenen deze ontwikkelingen voor de toekomst van Dalfsen qua strategie, structuur, cultuur, medewerkers, management e.d. Moet de organisatie daarop worden aangepast; en gaat het dan om marginale correcties, of om een geheel andere organisatie? Vragen die belangrijk zijn met het oog op de toekomstige kwaliteit van de dienstverlening, beleidsvorming en uitvoering.

Deze heroriëntatie wordt voor een groot deel in eigen beheer uitgevoerd, maar zal op specifieke onderdelen ook externe expertise en capaciteit vergen. Getracht wordt om dit binnen de bestaande budgetten te realiseren.

Mocht deze heroriëntatie leiden tot de conclusie dat de organisatie moet worden aangepast, dan zal de implementatie daarvan moeten plaatsvinden in 2013.

Personeelsbeleid

De samenwerking met Talentenregio loopt in ieder geval nog door tot 1 september 2014. In de afgelopen twee jaar heeft Talentenregio een voorwaardelijke ESF-subsidie toegekend gekregen en in mei is de website www.talentenregio.nl gelanceerd. Medewerkers kunnen op deze site o.a. een profiel aanmaken, de interne vacatures en klussen bekijken en gebruik maken van nieuwe faciliteiten zoals het kennisplein. Op het kennisplein is het eenvoudig kennis te delen met collega's uit andere gemeenten. Verder is in

2012 een Talentenregio breed traineetraject gestart, voor de duur van 2 jaar. Voor de komende 2 jaar heeft Talentenregio de volgende doelstellingen:

- Vergroten mobiliteit tussen de deelnemende gemeenten
- Bieden van groeipotentieel voor medewerkers;
- Stimuleren van kennisdeling;
- Behalen van zoveel mogelijk efficiencyvoordeel;
- Bouwen van een netwerk(organisatie);
- Aanbieden van gezamenlijke en efficiënte loopbaanmogelijkheden;
- De focus van Talentenregio blijft liggen op de deelthema's mobiliteit, kennisnetwerk en arbeidsmarktcommunicatie;

Het ziekteverzuimpercentage over 2011 lag op 4,42%, wat een behoorlijk stijging is ten opzichte van 2010 (2,65%). Uit een analyse van het ziekteverzuim kwam naar voren dat de oorzaak van de stijging met name verklaard kan worden doordat een aantal collega's door ernstige ziekte is uitgevallen. Het ziekteverzuimpercentage over het eerste halfjaar van 2012 geeft nog geen daling weer.

De totale bezuinigingen op het personeel is bepaald op € 100.000 in 2011 oplopend tot € 700.000 in 2014. De bezuinigingstaakstelling op het personeelsbudget voor de jaren 2011 t/m 2013 is gehaald. De functies die niet of slechts gedeeltelijk weer worden ingevuld/uitgevoerd betreffen: ondersteuning directie; juridische kwaliteitszorg; communicatie en voorlichting; personeel en organisatie; onderhoud en beheer; en diverse functies bij milieu en bouwen. Daardoor kunnen ook bepaalde taken, zoals de open monumentendag, niet meer worden uitgevoerd en zullen op termijn de bezuinigingen mogelijk zichtbaar worden in het niveau van groenonderhoud, de facilitaire dienstverlening, handhaving en toezicht, etc., maar wellicht ook in de beleidsadvisering.

Zoals verwacht beginnen de bezuinigingen op het personeelsbudget inmiddels goed voelbaar te worden in de organisatie. Er wordt een grotere werkdruk ervaren die op sommige plaatsen in de organisatie zorgelijke proporties begint aan te nemen. Door een herverdeling van taken, het aanbieden van timemanagementtrainingen en de introductie van de systematiek van 'lean werken' probeert het management de werkdruk op een aanvaardbaar niveau te houden.

Samenwerking

Na vaststelling van de strategische nota 'Sterker Dichtbij' in november 2011 hebben verkenningen plaatsgevonden met Staphorst en Zwartewaterland voor aansluiting bij het op te richten SSC Zwolle (Shared Service Center) voor ICT, Inkoop en HRM (personeels- en salarisadministratie). Inmiddels hebben de 3 oprichtende partijen met vertraging besloten het SSC te gaan oprichten. Op dit moment wordt het SSC 'gebouwd'. Op 1 januari 2013 moet het SSC operationeel zijn. Vermoedelijk wordt die termijn niet gehaald. Dalfsen-Staphorst-Zwartewaterland hebben onlangs gezamenlijk verkennende gesprekken gevoerd over ambities en plannen van het SSC. Doel er van is om, indien te zijner tijd toegetreten wordt tot het SSC, te weten tegen welke condities dat gebeurd en om af te tasten welke voorbereidende stappen onze organisatie(s) moeten zetten om op een kwalitatief verantwoord niveau te kunnen toetreden.

Ondertussen werken we op diverse dossier praktisch samen met Staphorst en Zwartewaterland en/of bereiden (verdere) stappen daartoe voor. Het betreft de terreinen: ICT, Inkoop, Belastingen/Geo, Facilitair, Financiën, Klant Contact Centrum KCC, P&O. Over de voortgang daarvan bent u in maart en in september geïnformeerd. De eerstvolgende rapportage is in december a.s. Bij belangrijke stappen met financiële gevolgen zullen wij u voorstellen doen.

Juridische kwaliteitszorg

Juridische kwaliteitszorg is inmiddels verankerd in de gemeentelijke organisatie. Jaarlijks wordt een viertal Legal-audits op diverse onderwerpen gehouden. Op basis van de audits wordt een kwaliteitsimpuls

gegeven aan het desbetreffende product. Uitspraken in bezwaar en beroep worden gevolgd en worden besproken in het juridisch vakberaad, dat organisatiebreed is opgezet.

Momenteel wordt onderzocht of (pre)mediation in de organisatie kan worden ingevoerd, om daarmee de klanttevredenheid verder te verbeteren en het aantal bezwaarschriften te verminderen. In 2010 waren er 35 bezwaarschriften en in 2011 werden er 24 bezwaarschriften in behandeling genomen.

Daarnaast wordt de organisatie voorbereid op de invoering van nieuwe wetgeving en de uitwerking van recent gewijzigde wetgeving.

De medewerkers juridische kwaliteitszorg van de verschillende DOORSZ-gemeenten voeren periodiek overleg over ontwikkelingen op het vakgebied.

Inkoopbeleid

De verwachting is dat wij in 2013 de samenwerking op het gebied van inkoopbeleid, advies en ondersteuning verder hebben uitgebouwd tot een regionale samenwerking met o.a. Zwolle, Kampen en de provincie Overijssel. Daarbij is er dan nog steeds sprake van dat er binnen de 'DSZ' samenwerking minimaal één keer per week in elke 'DSZ' gemeente een inkoopadviseur fysiek aanwezig is, die zich kan bezighouden met vraagstukken op het gebied van inkoop en inkoop samenwerking in het bijzonder. Het gaat hierbij ondermeer om ondersteuning en advisering op grond van wet en regelgeving met betrekking tot inkopen en aanbesteden, het begeleiden van (gezamenlijke) aanbestedingen, het adviseren en ondersteunen van budgethouders bij de uitvoering van het vastgestelde inkoopbeleid en het toezien op de rechtmatigheid daarvan. Daarnaast blijft de inkoopadviseur een belangrijke bijdrage leveren aan de verdere professionalisering van de inkoopadviesfunctie en -organisatie binnen de 'DSZ' gemeenten en blijvend een link houden met andere inkooporganisaties binnen de regio.

Informatievoorziening en Automatisering

Voor de dienstverlening en de bedrijfsvoering is de organisatie onder andere afhankelijk van een goede informatievoorziening en ondersteuning van ICT. De informatievoorziening en de daarbij toegepaste ICT zijn van cruciaal belang voor de prestaties van de gemeente Dalfsen. Zonder een adequaat opgezette informatievoorziening en de juiste ICT kan Dalfsen haar ambities niet waarmaken. Daarbij wordt de gemeente geconfronteerd met ontwikkelingen die binnen de gehele overheid spelen en die zich richten op de realisatie van de elektronische overheid. De moderne burger verwacht van de gemeente zeven dagen per week, 24 uur per dag geïntegreerde, interactieve dienstverlening via meerdere kanalen. Ook verwacht de burger een transparante overheid die besluiten op proactieve wijze openbaar maakt, die verantwoording aflegt én die interactieve beleidsvorming ondersteunt. Dit alles vraagt om een moderne gemeentelijke organisatie waarbij op een efficiënte wijze gebruik wordt gemaakt van beschikbare middelen en de mogelijkheden die informatietechnologie biedt. De technologische ontwikkelingen en het verdere digitaliseren van documenten en processen, bieden de gemeente de kans om de dienstverlening en de interne bedrijfsvoering efficiënter te maken.

Met het "Bedrijfsinformatieplan 2.0" is voor 2012 en verder richting gegeven aan de ontwikkeling van de gehele informatievoorziening en informatietechnologie, in onderlinge samenhang, waarbij een directe link is gelegd naar de bedrijfsvoering en waarin duidelijk de connecties aangegeven zijn met andere ontwikkelingen. Zowel binnen als buiten de organisatie. Met diverse projecten is hieraan vanaf 2012 vorm gegeven. Voor 2013 ligt de focus op het uitbreiden van de digitale dienstverlening en het verder automatiseren van informatiestromen en processen. Om het beheer van de ICT omgeving te optimaliseren, wordt verder inhoud gegeven aan de samenwerking DSZ.

Vastgoedinformatiesysteem

Met de aansluiting op de Landelijke Voorziening BAG in augustus 2011, zijn de doelstellingen nagenoeg afgerond. Als laatste onderdeel van het door uw raad in december 2002 vastgestelde

Vastgoedinformatieplan wordt in 2012/2013 de verdere inrichting van de databaseomgeving en de viewer ter hand genomen.

In 2012 is binnen de regio IJsselland een start gemaakt met de opbouw van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). Uitgangspunt daarbij is eind 2014 de opbouw te hebben afgerond en te beschikken over grootchalige topografie conform het informatiemodel IMGeo. Er wordt een landelijk samenwerkingsverband opgericht, het SVB-BGT, dat de levering aan de landelijke voorziening zal verzorgen. De huidige Stichting GBKN Overijssel wordt ontmanteld. De BGT is een belangrijke bouwsteen van het NUP en is meegenomen in het Programma Dienstverlening en het Bedrijfsinformatieplan. Bij de Voorjaarsnota 2012 is uw raad hierover geïnformeerd en is het benodigde krediet beschikbaar gesteld.

Paragraaf Financiering

Algemeen

De treasuryparagraaf is een verplicht onderdeel van de begroting. De verplichting hangt samen met de invoering van de Wet fido (Wet financiering decentrale overheden). Deze paragraaf bevat, conform artikel 13 van het BBV, in ieder geval de beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille. De treasuryparagraaf vormt, in samenhang met het in artikel 212 van de Gemeentewet voorgeschreven treasurystatuut en de overeenkomstig vastgestelde verordeningen, een belangrijk instrument voor het sturen, beheersen, verantwoorden van en toezicht houden op de financieringsfunctie

In het treasurystatuut worden onder meer doelstellingen, uitzettingen en garanties, financiering, kasbeheer en organisatie van de treasuryfunctie rond het liquiditeitsbeheer van de gemeente op korte en lange termijn vastgelegd. Het treasurystatuut geeft de kaders weer waarbinnen de treasuryactiviteiten dienen te worden uitgevoerd.

We zetten onze treasuryfunctie in 2013 op dezelfde risicomijdende wijze voort als in 2012.

De gemeente verkeert permanent in de situatie van financieringsbehoefte. Dit houdt verband met het stelsel van baten en lasten, waarbij investeringen worden geactiveerd en de lasten in de vorm van rente en afschrijving ten laste van de exploitatie worden gebracht. Deze handelswijze leidt ertoe dat de investeringsuitgaven gedurende de periode van afschrijving gefinancierd moeten worden. Daarnaast ontstaat een financieringsbehoefte door het in de tijd achterlopen van de inkomsten bij de uitgaven. Voor de financieringsbehoefte worden leningen afgesloten, worden rekening courantkredieten en interne financieringsmiddelen in de vorm van reserves en voorzieningen gebruikt. Door het aantrekken van geld van derden ontstaat een schuldpositie. De gemeente moet de leningen aflossen en betaalt gedurende de looptijd van de lening rente. Gemeenten zijn bij deze financieringswijze gehouden aan twee normen uit de wet Fido: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Procedures en bevoegdheden zijn uitgewerkt in het Treasurystatuut.

Liquiditeitsplanning

De gemeente Dalfsen werkt, net als veel andere gemeenten, niet met een liquiditeitsplanning. Het invoeren van een liquiditeitsplanning is geen sinecure. Om dit op een adequate en verantwoorde manier in te voeren zijn er behoorlijk wat inspanningen van de organisatie nodig.

Op dit moment wordt er wel op toegezien dat onze financiële positie zo gunstig mogelijk is, dus een efficiënte inrichting, planning en beheersing van de liquiditeiten. Dit gebeurt door het in kaart brengen van de grote geldstromen binnen onze organisatie en de planning hierop aan te passen. Op deze wijze zorgen wij ervoor dat het rendement van onze financiële middelen optimaal is.

Kasgeldlimiet

Gegeven de permanente financieringsbehoefte, kunnen fluctuaties in rentelasten voor de gemeente risico's met zich meebrengen. Om deze risico's zoveel mogelijk te beperken is de kasgeldlimiet ingesteld. De kasgeldlimiet stelt grenzen aan de mate waarin de financieringsbehoefte wordt gedekt met kortlopende leningen (< 1 jaar). De kasgeldlimiet is uitgedrukt in een percentage van de omvang van de begroting. Voor 2013 bedraagt dit percentage 8,5, wat bij ministeriële regeling is vastgesteld. De omvang van de begroting op 1 januari 2013 bedraagt € 46.425.000. De kasgeldlimiet bedraagt dan € 3.946.000.

Renterisiconorm

Om het risico van renteaanpassing en herfinanciering bij langlopende leningen (> 1 jaar) te beperken is de renterisiconorm ingesteld. Deze norm is bij ministeriële regeling bepaald en met ingang van 2009 gewijzigd. De nieuwe renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Uit het volgende overzicht blijkt dat we ruim binnen de renterisiconorm blijven.

	Variabelen renterisico(norm)	2013	2014	2015	2016
1	Renteherziening	0	0	0	0
2	Aflossingen	712	712	712	712
3	Renterisico (1+2)	712	712	712	712
4	Renterisiconorm	9.285	9.317	9.206	9.161
5a=(4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	8.573	8.605	8.494	8.449
5b=(4<3)	Overschrijding renterisiconorm				
	Berekening renterisiconorm				
	Begrotingstotaal	46.425	46.585	46.032	45.806
	Bij ministeriële regeling vastgesteld %	20%	20%	20%	20%
4	Renterisiconorm	9.285	9.317	9.206	9.161
	(bedragen x € 1.000)				

Langlopende geldleningen

De gemeente heeft in 2001 voor het laatst een vaste geldlening aangetrokken. De afgelopen jaren hebben zich geen mutaties voorgedaan in onze leningenportefeuille. De verwachting is dat wij voor 2013 weer een beroep moeten doen op de kapitaalmarkt. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de nog te maken kosten in het kader van de grote projecten en symfonie aan de Vecht. Op 1 januari 2013 bedraagt de restantschuld van de langlopende geldleningen nog € 3,8 miljoen.

NAAM GELDGEVER	LAATSTE AFL.	RENTE %	LENING	AFLOSSING T/M 2012	SCHULDRES- TANT OP 01-01-13	RENTE 2013	AFLOSSING 2013	AFLOSSING T/M 2013	SCHULDRES- TANT OP 31-12-13
B.N.G.	2023	5,29	1.134.451	635.292	499.158	24.565	45.378	680.670	453.780
B.N.G.	2017	5,13	10.000.000	6.666.667	3.333.333	156.750	666.667	7.333.333	2.666.667
TOTAAL			11.134.451	7.301.959	3.832.492	181.315	712.045	8.014.004	3.120.447

Paragraaf Grondbeleid

Algemeen

De gemeente voert een actief grondbeleid. Dit betekent dat de gemeente grond koopt voor het ontwikkelen van bedrijventerreinen en woningbouwlocaties. Wanneer dit niet kan, worden de mogelijkheden van publiek private samenwerkingsverbanden (PPS) niet uitgesloten. Indien PPS ook niet mogelijk is, kan een exploitatieovereenkomst met de ontwikkelaar worden gesloten.

Sinds 1 februari 2004 is de Wet voorkeursrecht gemeenten van toepassing voor alle gemeenten. Voor verschillende gebieden in de gemeente is het voorkeursrecht van toepassing. Dit betekent dat de eigenaren bij voorgenomen verkoop eerst de grond aan de gemeente moeten aanbieden. Van het voorkeursrecht wordt zeer gericht gebruik gemaakt. Hierbij wordt gekeken naar de ontwikkelingsmogelijkheden van de kernen voor de korte en middellange termijn (maximaal 15 jaar). Ook wordt rekening gehouden met het door de raad vastgestelde woonbeleid.

Stand van zaken

Een (herziene) Nota Grondbeleid, waarin alle ontwikkelingen op dit gebied geïntegreerd behandeld worden, is 23 april 2012 door de raad vastgesteld. Er zijn uniforme verkoopvoorwaarden: "Algemene Voorwaarden voor Verkoop van onroerende zaken door de gemeente Dalfsen 2008", vastgesteld en notarieel vastgelegd in januari 2008.

Er zijn 6 uitbreidingsgebieden voor woningbouw en 4 voor bedrijventerreinen in exploitatie. De voorbereidingen voor de uitbreiding ten oosten van Dalfsen en de Koele(II) zijn in volle gang. Ook is sprake van een aantal inbreidingslocaties. De grootste en meest beeldbepalende is de ontwikkeling van het Waterfront. De planologische procedures zijn in 2012 afgerond.

Vanuit financieel oogpunt bezien zijn de gecalculeerde uitkomsten voor de verschillende exploitatiegebieden positief. Zo er sprake mocht zijn van een negatieve uitkomst, dan wordt dit direct ten laste van de algemene reserve grondexploitatie gebracht. De huidige economische crisis heeft op dit moment nog geen verontrustende invloed op de grondexploitatie voor woningbouw. Verwacht wordt dat de toekomstige exploitatieresultaten wel af zullen nemen door de hogere aankoopkosten en maatregelen op het gebied van ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid. Voor de exploitatiegebieden wordt een looptijd geprognosticeerd. De werkelijkheid is echter afhankelijk van de vraag naar grond. Ondanks de economische crisis is de vraag naar woningbouwgrond nog steeds voldoende, met de aantekening dat de verkoop van grote kavels, met name in De Gerner Marke stagneert. Als het praktisch en juridisch mogelijk is worden grote kavels verkaveld. In De Gerner Marke en De Nieuwe Landen is dit voor enkele kavels gedaan.

Ontwikkelingen

Voor bedrijfsgrond is de vraag wel sterk afhankelijk van de economische situatie. De uitgifte in Nieuwleusen liep tot nu toe beter dan de uitgifte in Dalfsen en Lemelerveld. De voorraad uit te geven gronden is in Nieuwleusen(Grift III) en Lemelerveld (Parallelweg) voldoende, in Dalfsen resteert nog 1 kavel. De herziene exploitatiebegrotingen voor 2013 worden maart 2013 ter vaststelling aan de raad voorgelegd.

Jaarlijks worden de verkoopprijzen aangepast met het inflatiepercentage. De prijzen zijn voor alle kernen gelijk. Afhankelijk van de ligging kan er een differentiatie worden aangebracht.

Risico's en risicobeheersing

Risicobeheersing

Ruimtelijke ontwikkelingen brengen risico's met zich mee. Dat is inherent aan projectontwikkeling. Het is belangrijk om deze risico's in beeld te brengen, te voorkomen, te beperken, te monitoren en te beheersen. Ondanks het uitgangspunt dat elk project een sluitende grondexploitatie zou moeten hebben, kunnen risico's het ogenschijnlijk nog positieve resultaat behoorlijk beïnvloeden. Hoofdzakelijk gaat het om twee soorten risico's; Algemene risico's en Planspecifieke risico's.

Algemene risico's

Het gaat hier om risico's die ontstaan door veranderingen in de markt. Deze hebben een projectoverstijgend karakter en doen zich vaak ook landelijk voor. Het gaat daarbij om wijziging van het rentepercentage, toenemende kostenstijgingen en verslechterde marktomstandigheden die van invloed zijn op de grondopbrengsten.

Planspecifieke risico's

Deze kunnen per project verschillen. Een moeilijk afzetbaar woningbouwsegment, tegenvallende kosten voor archeologisch onderzoek, onvoorziene bodemverontreiniging, planologische procedures en planschade zijn daar enkele voorbeelden van.

Fasering-, herprogrammering- en saneringsrisico

In de huidige marktomstandigheden is de afzetbaarheid van de kavels en de verkoop van woningen het grootste risico. Vertraging in de uitgifte heeft een langere doorlooptijd van het project tot gevolg. Bij langdurige stagnatie kan herprogrammering naar een couranter segment een optie zijn. Courantere kavels leiden wellicht tot snellere verkoop, maar wellicht ook tot lagere opbrengsten (herprogrammeringsrisico). Nieuwe planologische procedures en extra ureninzet die herprogrammering met zich meebrengen leiden tot vertraging en extra kosten.

Reserves

De reserves en voorzieningen binnen de grondexploitatie zijn bij de Nota reserves en voorzieningen 2010 in beeld gebracht.

De omvang van de Algemene reserve grondexploitatie (weerstandsvermogen) is vastgesteld op 12,5% van de volgende waarden:

- De verwachte maximale positieve boekwaarde voor onderhanden werken (volgens de exploitatieprognoses) per complex.
- De boekwaarde van overige gronden (gronden zonder kostprijsberekening en overige percelen).
- De onvoorwaardelijke verplichtingen.
- De helft van de nog te maken kosten.

De factor van 12½ % is gebaseerd op 2,5 jaar rente bij een rentevoet van 5%. Verder wordt rekening gehouden met 25 % van het vermoedelijke exploitatieresultaat.

Op basis van de jaarcijfers 2011 bedraagt de netto benodigde stand per 1-1-2012 € 2.520.439.

De werkelijke stand was € 2.552.232. Het verschil van bijna € 32.000 is toegevoegd aan de algemene reserve vrij beschikbaar.

De Reserve Bovenwijkse voorzieningen, die wordt gevoed door een storting van € 25 (woningbouw) en € 12,50 (bedrijventerrein) per m2 verkochte grond, heeft per 1 januari 2012 een saldo van bijna € 7,3 miljoen. Hierop rusten claims van in totaal € 4,3 miljoen. Vrij besteedbaar is nog € 3 miljoen. De raad wordt op verschillende momenten (herziening exploitatiebegrotingen, jaarrekening, begroting en najaarsnota) geïnformeerd. De omstandigheden bepalen of er daarnaast nog tussentijds gerapporteerd wordt.

Paragraaf Lokale heffingen

Algemeen

In de gemeente Dalfsen is het beleid rond de lokale heffingen gebaseerd op de uitgangspunten die zijn opgenomen in het Raadsdocument 2010 – 2014.

In het Raadsdocument zijn ten aanzien van de lokale heffingen de volgende uitgangspunten opgenomen: “We kiezen voor een gezond financieel beleid. We zijn terughoudend met het verhogen van de OZB, maar sluiten dit gelet op de forse bezuinigingen niet uit. Verhoging van de OZB tarieven kan uitsluitend in combinatie met een bezuiniging. Als er besloten wordt tot verhoging van de OZB, dan is de rijksnorm de maximale grens. Leges en tarieven dienen zoveel mogelijk kostendekkend te zijn”.

Voor zover bepaalde zaken niet in het document zijn benoemd, wordt de ingezette beleidslijn gecontinueerd.

Deze uitgangspunten zijn:

- de jaarlijkse trendmatige stijging van de tarieven dient als correctie op de inflatie en is in meerjarenperspectief voor 2013 vastgesteld op 1,00 %;
- er is een tariefsdifferentiatie tussen woningen en niet woningen bij de OZB;
- de kwijtscheldingsmogelijkheden voor de burger worden optimaal benut;
- er wordt een actief informatiebeleid nagestreefd.

Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Dalfsen is het mogelijk om volledige dan wel gedeeltelijke kwijtschelding te verkrijgen voor de OZB, hondenbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Voor de afvalstoffenheffing geldt dat kwijtschelding slechts mogelijk is voor het vastrecht en een bedrag, gebaseerd op het gemiddelde aantal ledigingen. Bij de hondenbelasting is alleen voor de belasting voor de eerste hond kwijtschelding mogelijk. In totaal is er een bedrag van ongeveer € 35.000 gemoeid met het huidige kwijtscheldingsbeleid. Bij de beoordeling van de verzoeken om kwijtschelding hanteert de gemeente de zogenaamde 100% norm. Inwoners die twee jaar of langer zijn aangewezen op een bijstandsuitkering krijgen automatisch kwijtschelding. Op basis van melding door de gemeente verleent ook het waterschap aan deze mensen automatisch kwijtschelding.

Kostendekkende tarieven

Het gemeentebreed onderzoek naar de kostendekkendheid van de tarieven is afgerond. In een afzonderlijk voorstel wordt u naar verwachting in december 2012 geïnformeerd over de uitkomsten hiervan.

De “grote belastingen” als afvalstoffenheffing en rioolheffing zijn hierbij het meest in het oog springend. Jaarlijks wordt aan de hand van de kosten een becijfering gemaakt van de hoogte van de benodigde opbrengsten. Bij beide belastingen worden grote tariefschommelingen afgevlakt door te werken met een egaliseringsreserve. Voor “kleine belastingen” als de diverse legessoorten mogen maximaal kostendekkende tarieven worden gevraagd.

Wet Waardering Onroerende zaken

Met ingang van 2007 dient de WOZ-waarde jaarlijks opnieuw bepaald te worden. Om dit te kunnen doen worden er procesmatig object- en marktgegevens bijgehouden en verwerkt. Met het taxatiebureau wat ons ondersteunt bij de werkzaamheden voor het huidige tijdvak is een overeenkomst gesloten waarbij diensten in de vorm van een soort abonnement worden afgenomen tegen een vast bedrag per object per jaar. Hierbij kan worden gedacht aan ondersteuning bij bezwaar, beroep, mutatiebijhouding,

marktanalyse, modelmatige waardebeoordeling en beschikbaarheid van software. Vanaf 2012 zal de mutatiebijhouding grotendeels door de gemeente zelf uitgevoerd gaan worden. Daarmee verloopt het proces van hertaxatie geheel geautomatiseerd. De uitkomsten worden uiteraard met behulp van steekproeven geverifieerd op consistentie.

Het huidige contract met het taxatiebureau loopt tot en met de waardevaststelling ten behoeve van belastingjaar 2013. Dit contract is in 2008 tot stand gekomen middels een Europese aanbesteding in samenwerking met de DOORSZ-gemeenten. Gelet op de ontwikkelingen van een mogelijke samenwerking met Staphorst en Zwartewaterland is in 2011 gebruik gemaakt van de optie om het contract met 2 jaar te verlengen.

Vanwege de economische ontwikkelingen zien wij een daling van de waarde van het vastgoed. Aangezien de herwaardering voor 2013 nog niet is afgerond, planning half oktober, kunnen wij u nog niet informeren over de definitieve uitkomsten van de daling.

Tarievenbeleid 2013

Afvalstoffenheffing

In 2011 heeft de ROVA het visiedocument, "Van Afval naar Grondstof" gepresenteerd. Dit document is bestuurlijk (college en raadsleden) en ambtelijk besproken en leidt nu tot een beleidswijziging als het gaat om de inzameling en de verwerking van afval afkomstig van huishoudens. Deze beleidswijziging heeft gevolgen voor het vastrecht en de ledigingstarieven van de containers. Het voorstel met de gevolgen hiervan voor de burgers van Dalfsen wordt in het 4^e kwartaal van 2012 aan uw raad aangeboden.

Begraafrechten

De tarieven voor de begraafrechten worden in 2013 verhoogd met 1%.

Hondenbelasting

De opbrengst van de hondenbelasting komt ten goede aan de algemene middelen. In de periode 2008-2010 is de gehele gemeente gecontroleerd door middel van een huis-aan-huiscontrole. In samenhang met de daaraan gerelateerde publicaties in de plaatselijke media, heeft deze controle geleid tot per saldo "extra honden". In 2012 zijn 3.500 adressen binnen de gemeente gecontroleerd. De volgende controle staat weer gepland voor 2014.

Hondenbelasting wordt geheven per hond, voor iedere hond boven het aantal van 1 binnen hetzelfde huishouden wordt anderhalf maal het tarief in rekening gebracht. Voor 2013 is rekening gehouden met de trendmatige tariefsverhoging van 1%.

Leges

Voor 2013 wordt een trendmatige aanpassing van 1% doorgevoerd. De verordening en tarieventabel worden verder geactualiseerd op basis van recente wetwijzigingen en bedrijfsvoering.

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

Gemeenten kunnen de OZB-tarieven sinds 1 januari 2008 zelf bepalen, zonder opgelegde drempel of begrenzing. Vanaf 2009 wordt de OZB niet meer geheven als een tarief per waarde-eenheid, maar als een percentage over de totale economische waarde van het object. De wijziging beoogt aan de burger te laten zien hoe gering het aandeel OZB is in het totaal van de belastingen.

In de meerjarenbegroting 2011-2014 is rekening gehouden met een meeropbrengst voor de OZB. In het kader van de bezuinigingen heeft de gemeenteraad van Dalfsen bij de behandeling van de begroting voor 2011 besloten dat het OZB-tarief van de woningen meerjarig meer in de pas moet lopen met het rektarief van de Algemene uitkering uit het gemeentefonds. Voor 2016 is het OZB tarief nu met 3% verhoogd.

Verder is voor 2013 rekening gehouden met een trendmatige verhoging van 1% en met areaaluitbreiding door nieuwbouw. Omdat de gegevens van de hertaxatie in oktober 2012 bekend worden, kunnen dan de nieuwe tarieven worden berekend. Gelet op de ontwikkelingen op de onroerende goed markt kan dit betekenen dat de totale WOZ – waarde ten opzichte van 2012 is gedaald. Omdat een gelijkblijvende opbrengst gewenst is, zal bij de berekening van de tarieven hier rekening meegehouden worden.

Precariobelasting

De tarieven voor de precariobelasting worden in 2013 verhoogd met 1%.

Rioolheffing

Eind 2011 is het nieuw Gemeentelijke Rioleringsplan (nGRP) vastgesteld. In de begroting is rekening gehouden met de tariefsvoorstellen uit het nGRP verhoogd met 1% inflatiecorrectie.

Toeristenbelasting

Voor 2013 blijft het tarief per overnachting gehandhaafd op € 0,85 conform de besluitvorming bij de behandeling van de begroting 2012.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Een omvangrijk deel van de begroting wordt binnen de diverse programma's bestemd voor het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Het is van belang dat hierover een zorgvuldig beheer wordt gevoerd, want het is juist de kwaliteit van het openbaar gebied die door de inwoners vaak intensief wordt beleefd.

Het is van belang om beleidskaders vast te leggen, waarin een beoordelings- en toetsingsmethodiek voor de openbare ruimte wordt vastgelegd, waarmee de kwaliteit van de openbare ruimte meetbaar wordt gemaakt. De vaststelling hiervan is voorbehouden aan de raad en wordt door het college uitgewerkt in de diverse beheersplannen.

In deze paragraaf worden voor de kapitaalgoederen wegen, infrastructurele kunstwerken, openbare verlichting, riolering, water openbaar groen en gebouwen achtereenvolgens aangegeven:

- a. Het beleidskader;
- b. Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren;
- c. financiële consequenties beleidsdoel.

1. Wegen, straten en pleinen

1.1 Wegen

Het beleidskader

De gemeente is verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van openbare wegen. Een achterstand in het onderhoud kan de veiligheid van de weggebruikers in gevaar brengen en leiden tot klachten en het aansprakelijk stellen van de wegbeheerder voor schades.

De onderhoudstoestand van wegen wordt beoordeeld aan de hand van de criteria voor rationeel wegbeheer van de CROW (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek). Als norm geldt het zogenoemde kwaliteitsniveau R die kan worden vertaald naar beeldkwaliteitsniveau B. De (beeld)kwaliteit van de openbare ruimte wordt voor wegen onderverdeeld naar vier thema's: veiligheid, duurzaamheid, comfort en aanzien. Uitgangspunt is dat een minimaal percentage verharding in een onderhoudstoestand 'onvoldoende' verkeert of komt te verkeren. In 2013 wordt het beleid geactualiseerd.

Voor het onderhoudsniveau worden de normen gehanteerd voor rationeel wegbeheer volgens de C.R.O.W.. Als norm voor de wegen in de gehele openbare ruimte geldt het zogenoemde beeldkwaliteitsniveau B (voldoende – functioneel).

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

De omvang van het gemeentelijke wegennet bedraagt ongeveer 2,46 miljoen vierkante meter verharding (430 km verharde wegen van asfalt, beton en elementenverharding) en 55 km onverharde wegen.

De kwaliteit van het verharde wegennet per beleidsthema ziet er als volgt uit:

Procentuele kwaliteit (goed, matig en slecht) per beleidsthema

	2002			2004			2006			2008			2010			2012		
	G	M	S	G	M	S	G	M	S	G	M	S	G	M	S	G	M	S
Duurzaamheid	94	0	6	93	1	6	91	2	7	96	1	3	96	1	3	93	3	4
Veiligheid	96	3	1	96	2	2	95	2	3	94	1	5	93	1	6	93	2	5
Comfort	96	3	1	96	2	2	96	1	3	93	2	5	92	2	6	92	3	5
Aanzien	91	2	6	96	2	5	93	2	5	93	1	6	93	1	6	91	3	6

Kwaliteitscijfers per beleidsthema

	2002	2004	2006	2008	2010	2012
Duurzaamheid	6,4	6,4	5,7	8,2	8,2	7,5
Veiligheid	9,3	8,7	8,1	7,0	6,4	6,9
Comfort	9,3	8,7	8,2	6,9	6,3	6,9
Aanzien	6,2	7,2	6,9	6,4	6,4	6,3

Kwaliteitscijfer wegen (Gebaseerd op gewicht per beleidsthema)

	2002	2004	2006	2008	2010	2012
Kwaliteit	7,8	7,6	7,0	7,4	7,1	7,0

Financiële consequenties beleidsdoel

In 2009 heeft de gemeenteraad de wegen beheernota voor de periode 2009-2013 vastgesteld. Er is gekozen voor het scenario waarbij er geen verdere daling van het schadebeeld veiligheid plaatsvindt en waarmee hogere onderhoudsbedragen in de toekomst worden voorkomen. Dit scenario is gebaseerd op een budget van € 980.000 voor groot onderhoud voor 2010 inclusief een jaarlijkse verhoging van € 40.000 in de drie opvolgende jaren.

Financiële consequenties beleidsdoel

x € 1.000	Rekening 2011	2012	2013	2014	2015	2016
Groot onderhoud (beleid)	1.020	1.060	1.100	1.100	1.100	1.100

De afgelopen jaren is er sprake van inperking van het in 2009 vastgestelde budget. Aan het uitgangspunt, dat er minimaal sprake is van structureel achterstallig onderhoud, proberen wij vast te houden. Door de inperking komt de kwaliteit van het beheer van de wegen onder druk te staan. Voorgenomen maatregelen worden deels in een beperkte vorm of niet uitgevoerd. De verwachting is dat, als wordt vastgehouden aan de inperking van het budget, het onderhoudsniveau in de tijd achteruit gaat.

Financiële vertaling in de begroting

x € 1.000	Rekening 2011	2012	2013	2014	2015	2016
Groot onderhoud (budget)	847	727	727	536	536	536

De totale lasten van de wegen vallen onder het product Wegen, straten en pleinen en omvatten de verharde wegen buiten de kom, binnen de kom, onverharde wegen en de fietspaden. De totale lasten van de wegen voor voornoemde onderdelen zijn:

x € 1.000	Rekening 2011	2012	2013	2014	2015	2016
Wegen, straten en pleinen	2.457	2.416	2.472	2.260	2.274	2.270

Het product Wegen, straten en pleinen bevat naast bovengenoemde onderdelen ook nog de onderdelen bruggen, openbare verlichting en Gladheidbestrijding.

1.2 Infrastructurele kunstwerken (verkeersbruggen en duikers)

Het Beleidskader

Er zijn geen landelijke kaders/ richtlijnen betreffende het beheer en onderhoud van civiel technische kunstwerken. Als norm geldt hiervoor een vastgesteld kwaliteitsniveau die wordt vertaald naar beeldkwaliteitsniveau B. Kwaliteitsniveau A+ is het hoogste niveau en kwaliteitsniveau E is het laagste niveau. De (beeld)kwaliteit van de openbare ruimte wordt voor de kunstwerken daarbij onderverdeeld naar drie thema's: veiligheid, duurzaamheid, en aanzien. Uitgangspunt is dat een functioneel gebruik van een kunstwerk mogelijk is tegen de laagst maatschappelijke kosten. In 2013 wordt het beleid geactualiseerd.

Voor het onderhoudsniveau worden de normen gehanteerd voor een functioneel gebruik van een kunstwerk tegen de laagst maatschappelijk mogelijke kosten en het zogenoemde beeldkwaliteitsniveau B (voldoende – functioneel) volgens de CROW systematiek.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Het areaal bestaat uit 28 objecten die een uiteenlopende (verkeers)functie hebben. De kwaliteit van de verkeersbruggen en duikers per beleidsthema ziet er als volgt uit:

Procentuele kwaliteit (goed, matig en slecht) per beleidsthema

	2004			2007			2011		
	G	M	S	G	M	S	G	M	S
Duurzaamheid	56	44	0	62	35	4	64	36	0
Veiligheid	84	16	0	85	15	0	86	14	0
Aanzien	48	48	4	58	42	0	48	50	4

Kwaliteitscijfers per beleidsthema

	2004	2007	2011
Duurzaamheid	7,8	6,0	8,2
Veiligheid	9,2	9,3	9,3
Aanzien	5,2	7,9	5,3

Kwaliteitscijfer wegen (Gebaseerd op gewicht per beleidsthema)

	2004	2007	2011
Kwaliteit	7,8	7,4	8,1

Financiële consequenties

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders. De totale lasten van de kunstwerken vallen onder het product Wegen, straten en pleinen:

x € 1.000	Rekening 2011	2012	2013	2014	2015	2016
Wegen, straten en pleinen	23	16	16	16	16	16

In 2012 heeft het college het meerjaren onderhoudsplan verkeersbruggen en duikers 2012-2015 vastgesteld met als uitgangspunt de hierboven beschreven kaders. De benodigde budgetten voor groot onderhoud, inspectie planvorming en onderzoek zijn opgenomen in het investeringsplan.

x € 1.000	2012	2013	2014	2015	2016
Groot onderhoud (beleid)	0	36	0	0	0

1.3 Openbare verlichting

Het Beleidskader

In het Beleidsplan Openbare Verlichting 2010 – 2012 is het beleid gedefinieerd dat financieel en inhoudelijk naar de huidige normen garanties geeft voor het beleving- en veiligheidsaspect voor de openbare ruimte bij duisternis.. In het beleidsplan is vastgesteld om de technische staat van de openbare verlichting te verhogen, om “oranje” licht om te bouwen naar “wit” licht en om energie te besparen.

Financiële consequenties:

De uitgaven voor klachten- en herstelonderhoud en reparaties van schades worden ten laste gebracht van de jaarbegroting. Voor de renovaties van de installaties heeft de gemeenteraad uitvoeringskredieten beschikbaar gesteld door middel van het investeringsplan.

De totale lasten van de openbare verlichting vallen onder het product Wegen, straten en pleinen:

x € 1.000	Rekening 2011	2012	2013	2014	2015	2016
Wegen, straten en pleinen	456	375	301	301	370	370

Volgens het vastgestelde investeringsplan 2013 – 2016 ziet het overzicht voor vervanging er in de komende jaren als volgt uit:

x € 1.000	2013	2014	2015	2016
Straatverlichting	50	120	120	120

2. Riolering

Het Beleidskader

Het onderhoud en beheer van het gemeentelijk rioleringsstelsel vindt plaats op basis van het in 2011 vastgestelde verbreed gemeentelijke rioleringsplan (vGRP). De verplichting voor het hebben van dit plan is vast gelegd in de Wet Milieubeheer (WM). Het plan geeft aan hoe wij invulling geven aan onze wettelijke zorgplichten voor het inzamelen en transporteren van afvalwater, hemelwater en grondwater. Doelstellingen hierbij zijn:

- Het inzamelen van het geproduceerde afvalwater en overtollige hemel- en grondwater naar een geschikt lozingspunt.
- Het (afval)watersysteem en het beheer hiervan moeten doelmatig, duurzaam en robuust zijn.
- Het afvalwatersysteem moet natuurlijke systemen (o.a. oppervlaktewater en bodem) niet verstoren in hun functioneren.
- Overlast en schade moet worden voorkomen en hinder moet worden beperkt tot een acceptabel niveau.
- Het (afval)watersysteem en zijn beheer moet transparant, eerlijk en professioneel zijn
- Continuïteit van (afval)watersysteem en zijn beheer moeten worden nagestreefd.

Het beleidskader van de riolering wordt gevormd door het Gemeentelijke rioleringsplan 2011-2015, dat vormt de basis voor de te nemen maatregelen.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Jaarlijks vindt inspectie plaats van 1/10^e deel van het stelsel om het onderhoudsniveau te monitoren en de te nemen maatregelen te bepalen. Het stelsel is in een goede staat en er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Financiële consequenties

In het vGRP is de huidige situatie omschreven, is de ambitie met het gewenste onderhoudsniveau vastgesteld en zijn de bijbehorende maatregelen en middelen bepaald. Het totaalpakket vormt de grondslag voor het kostendekkende tarief van de rioolheffing. Er wordt voor de riolering met een egalisatiereserve, voor het opvangen van tegenvallers, en een spaarvoorziening voor toekomstige investeringen, gewerkt. In het vGRP is deze duurzame financieringsmethode vastgesteld om accumulatie van rentelasten te voorkomen.

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders. De totale lasten van de riolering vallen onder het product Riolering en waterzuivering:

x € 1.000	Rekening 2011	2012	2013	2014	2015	2016
Riolering en waterzuivering	1257	1060	1342	1389	1458	1458

Om invulling te geven aan de gestelde doelen zijn voor de komende jaren de investeringen overgenomen zoals in het vGRP zijn bepaald.

x € 1.000	2012	2013	2014	2015	2016
Maatregelen uitvoering GRP	504	830	729	100	100

3. Water

Het Beleidskader

Het gaat hier om de watergangen met een schouwplicht. Overige watergangen vallen als functioneel onderdeel onder de wegen of binnen het openbaar groen en worden hier ook financieel door gedekt.

Het beleidskader wordt (voornamelijk) gevormd door de opgelegde zogenaamde wettelijke schouwplicht van het Waterschap en de flora en fauna wetgeving.

Het Beheer

De vertaling van deze verplichtingen wordt vormgegeven door het Berm en Sloten beheersplan (1998) dat momenteel wordt geactualiseerd.

Jaarlijks vindt onderhoud plaats aan de watergangen met een schouwplicht en wordt het schouwafval opgeruimd waarvoor een ontvangstplicht bestaat. Er wordt nog niet gebaggerd. Hiervoor wordt een plan opgesteld.

Financiële consequenties

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders. De totale lasten van de watergangen vallen onder het product Waterkering, afwatering e.d.:

x € 1.000	Rekening 2011	2012	2013	2014	2015	2016
Riolering en waterzuivering	86	74	74	74	75	75

4. Groen

Het Beleid

Het onderhoud en de inrichting van de 142 ha openbaar groen vindt plaats volgens de visie die in het Groenstructuurplan (GSP) 2001 is beschreven. In het GSP wordt richting gegeven aan de ontwikkeling van het groen en het daarvoor benodigde groenbeheer. Er worden keuzes gemaakt voor het gewenste streefbeeld van het openbaar groen en de daarmee samenhangende financiële consequenties. Tevens worden beleidsthema's als bomenstructuur en afstoten snippergroen beschreven. In het kader van de uitvoering van het GSP is er een reserve herstructurering openbaar groen. Deze reserve wordt gevoerd door de verkoop van openbare groenstroken.

Een actualisatie van het GSP staat voor eind 2012 op het programma. In de gemeente Dalfsen zijn in de komende jaren op gebied van de openbare ruimte veel ontwikkelingen te verwachten. Denk hierbij aan de wateropgave, duurzaamheid, maar ook ruimtelijke ordening ontwikkelingen. Groen speelt hierin nu vaak een ondergeschikte rol en dat terwijl de identiteit van de kernen sterk wordt bepaald door de aanwezigheid van bomen, beplanting en ander groen. Daarom is het belangrijk dat vastgelegd wordt welk groen behouden moet blijven, op welke plaatsen groen mist en waar versterking nodig is.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Het openbaar groen in de gemeente Dalfsen omvat in totaal ± 142 ha. Het totale bomenbestand binnen de kom beslaat ruim 17.100 stuks.

Financiële consequenties

x € 1.000	Rekening 2011	2012	2013	2014	2015	2016
Openbaar Groen	1.527	1.609	1.639	1.629	1.639	1.639

5. Gebouwen

Het Beleidskader

De gemeente heeft 25 kleinere en grote gebouwen in eigendom. Het betreft gebouwen voor de gemeentelijke organisatie, voor sport, voor sociaal culturele doeleinden en gebouwen voor algemeen gebruik. In 2008 is voor deze gebouwen een beleidsnota onderhoud voor de periode 2008-2012 vastgesteld. In deze beleidsnota uit 2008 is omschreven op welke wijze de gemeentelijke gebouwen op een doelmatige en efficiënte wijze worden onderhouden. In de beleidsnota wordt met name ingegaan op de financiële randvoorwaarden.

Als eigenaar van diverse gebouwen heeft de gemeente, evenals in de private sector, te maken met allerlei wettelijke eisen en voorschriften op het gebied van bouwkunde, brandpreventie, milieu, energie en duurzaamheid. De gemeente hanteert een hoog ambitieniveau om alle van belang zijnde zaken rondom het gebruik en instandhouding van de gemeentelijke gebouwen goed voor elkaar te hebben en hierin een duidelijke voorbeeldfunctie te zijn.

De beleidsnota onderhoud gemeentelijke gebouwen wordt begin 2013 geactualiseerd. Het systeem en hoogte van de te investeren bedragen voor renovaties wordt dan opnieuw vastgesteld door de gemeenteraad.

Het Beheer

Het onderhoud aan de gebouwen is grofweg te verdelen in eigenaaronderhoud en gebruikersonderhoud. De gemeente is verantwoordelijk voor het eigenaaronderhoud aan alle gebouwen. Het gebruikersonderhoud aan de verhuurde gebouwen is vastgelegd in de huurovereenkomst. Bij de overige gebouwen is ook het gebruikersonderhoud voor rekening van de gemeente.

Financiële consequenties

De benodigde middelen voor de uitvoering van werkzaamheden worden ten laste gebracht van de jaarbegroting (contracten, abonnementen, klachtenonderhoud) of worden onttrokken aan de voorziening groot onderhoud gebouwen (meerjarenonderhoud en eenmalige uitgaven).

De voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen wordt gevoed vanuit de jaarlijkse dotaties van de diverse gebouwen. Deze jaarlijkse dotatie is gebaseerd op een onderhoudsplanning van 5 jaar. In 2012 is de storting € 73.000. Op deze wijze is de financiering van het meerjarenonderhoud van deze kapitaalgoederen gewaarborgd. Per 1 januari 2012 was de stand van de voorziening onderhoud gebouwen afgerond € 857.975. Als ondergrens voor deze stand een bedrag van € 500.000 bepaald.

De gemeente heeft geen gebouwen voor onderwijs in eigendom. Voor de onderwijsgebouwen geldt een afzonderlijke vergelijkbare systematiek.

Verzekeringsbeleid

Van de gemeentelijke kapitaalgoederen zijn de gebouwen, inclusief die voor het onderwijs, verzekerd op basis van een uitgebreide gevarenpolis (brand, storm, inbraak e.d.) op VNG voorwaarden. Deze verzekering is ondergebracht op een beurspolis bij Marsh en kent een eigen risico van € 1.000 voor zowel onderwijsgebouwen als overige gebouwen bij de opstalverzekering.

Alle gebouwen zijn in november 2009 opnieuw getaxeerd, deze taxaties hebben een geldigheidsduur van 6 jaar. De huidige polis voor onderwijsgebouwen en overige gebouwen is verlengd per 1 januari 2012 met 3 jaar tegen een verlaging van het premiepermillage met 10 % en heeft als contractvervaldatum 1 januari 2015. Vanwege de verlenging van deze polis is een Europese aanbestedingsprocedure niet noodzakelijk geweest.

Eind 2011 heeft Marsh een dossieronderzoek gedaan, hier kwam onder uit naar voren dat het schadebeeld zeer positief is. De investeringen, die in 2004/2005 zijn gedaan om de onderwijsgebouwen te beveiligen tegen inbraak en brand, om de continuïteit en de verzekeraarbaarheid op lange termijn te waarborgen, werpen hun vruchten af in minder schades en een lagere premie.

Paragraaf Verbonden partijen

Algemeen

Op grond van artikel 9, lid 2f van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dient de programmabegroting een paragraaf Verbonden Partijen te bevatten.

Volgens artikel 15 BBV dient deze paragraaf ten minste te bevatten:

- de visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting
- de beleidsvoornemens over verbonden partijen

Een verbonden partij is een derde rechtspersoon, waarbij de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen komt altijd voort uit het publiek belang. Verbindingen met derde partijen kan een manier zijn om een bepaalde publieke taak uit te voeren.

Op degene die in het bestuur van een verbonden partij functioneert, berust de verplichting zich te verantwoorden (gevraagd en ongevraagd) naar het bestuursorgaan dat betrokkene naar die partij heeft afgevaardigd.

In deze paragraaf wordt aangegeven met welke organisaties, gemeenschappelijke regelingen en stichtingen de gemeente verbonden is en wat de achtergrond van deze relaties is. Hierbij wordt eerst een onderscheid gemaakt tussen belangen met een financieel accent en belangen met een bestuurlijk accent. Bij de eerste groep is sprake van aandelen bezit of een substantieel gemeentelijk subsidie- bedrag voor een organisatie. Bij de tweede groep is er primair een bestuurlijke overweging, zoals de Veiligheidsregio IJsselland, die dan wel een financiële verplichting oplevert.

Verbonden partijen waarbij primair sprake is van een financieel belang

Als eerste groep vinden we hier een aantal bedrijven waarin de gemeente aandelen heeft. De deelname in de bedrijven heeft bij de start het karakter gehad van stimuleren, invloed op nutsvoorzieningen of intergemeentelijke solidariteit. Door verkoop en fusies (Vitens, Essent) is er in feite sprake van beleggingen. Gezien de omvang van het belang van de individuele gemeente is de invloed van het stemrecht vrijwel nihil. Een uitzondering vormt de NV ROVA. Hier is nog wel sprake van een sterke relatie tussen de aanleiding tot deelname in het aandelenkapitaal en de taak.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

De gemeente bezit 33.735 aandelen à € 2,50 (0,06% van de uitstaande aandelen). De bank is gevestigd in Den Haag. Daarnaast is de BNG, de bank die al het betalingsverkeer van het Rijk naar de gemeente verzorgt, ook de huisbank van de gemeente Dalfsen. De BNG is essentieel voor de publieke taak. De gemeente heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht op de aandelen (een stem per aandeel van € 2,50). Voor 2013 en volgende jaren houden we rekening met een dividenduitkering van € 38.800.

Vitens N.V.

In 2006 vond de fusie plaats tussen Vitens N.V., N.V. Hydron Flevoland en N.V. Hydron Midden-Nederland. De naam van het nieuwe bedrijf bleef "Vitens". De gemeente bezit 34.746 gewone aandelen (0,55% van het totaal aantal gewone aandelen van het nieuwe fusiebedrijf). Het ontvangen dividend Vitens in de meerjarenbegroting 2013-2016 is € 92.000.

Per 1 januari 2006 zijn de 22.835 preferente aandelen van de gemeente in Vitens omgezet in een achtergestelde lening van € 2.283.500 met een looptijd van 15 jaar. De jaarlijkse aflossing (1/15 deel)

wordt (t/m 2021) ten gunste van de exploitatie geboekt. Daarnaast wordt er een rente vergoed die gelijk is aan het gemiddelde percentage van de 10-jaars Nederlandse staatsleningen over de vijf voorafgaande kalenderjaren vermeerderd met 1%. De rentebetaling is achteraf per 1 juli in het daaropvolgende jaar. Voor 2013 gaat het om een bedrag van € 61.600.

Wadinko N.V.

De gemeente bezit 75 aandelen van de in totaal 2.389 geplaatste aandelen (3,14%).

Wadinko heeft ten doel:

- het deelnemen in en het directie voeren over andere ondernemingen die bij voorkeur werkzaam zijn in de provincie Overijssel, waaronder bedrijven die werkzaam zijn op het gebied van kunststoffen en milieutechnieken;
- het bevorderen van werkgelegenheid in die provincie, één en ander in de ruimste zin, waarbij de vennootschap bij het nastreven van bovengenoemde doelstellingen zal handelen overeenkomstig hetgeen in de markt waarin zij opereert gebruikelijk is.

Bij de Voorjaarsnota 2008 besloten in de (meerjaren)begroting geen structureel dividendbedrag te ramen, maar het eventueel in de komende jaren te ontvangen dividend een incidentele bestemming te geven.

Essent / Enexis nv / Attero nv / PBE bv

Op 30 september 2009 heeft de overdacht plaatsgevonden van de 64.662 aandelen Essent Productie- en Levering Bedrijf (PLB) aan RWE. Om de verkoop van Essent PLB mogelijk te maken zijn 6 vennootschappen opgericht. De 3 operationele vennootschappen zijn nodig om de bedrijfsonderdelen van Essent onder te brengen die niet konden of mochten worden verkocht. De overige 3 vennootschappen hebben geen operationele activiteiten en kunnen worden geliquideerd nadat het doel is bereikt. Deze SPV's (Special Purpose Vehicles) creëren de noodzakelijke randvoorwaarden voor maximalisatie van de verkoopopbrengst Essent. Plus een optimale (financiële) risicoafdekking voor eventuele aansprakelijkheid van de publieke Aandeelhouders. De deelname aan de nieuwe vennootschappen met het aantal aandelen ziet er als volgt uit.

Operationele vennootschappen:

1. Enexis Holding N.V. 64.662 aandelen
Fungeert als holding vennootschap voor de netwerkactiviteiten.
Voor de begroting 2013-2016 wordt rekening gehouden met een dividend van € 42.000.
2. Attero Holding N.V. 64.662 aandelen
Fungeert als holding voor de milieuactiviteiten.
Voor de begroting 2013-2016 wordt rekening gehouden met een dividend van € 4.600.

De volgende SPV's:

1. Verkoop Vennootschap B.V. 864 aandelen
In het leven geroepen voor een efficiënte afwikkeling van de rechten en verplichtingen van de Verkopende Aandeelhouders
2. Vordering op Enexis B.V. 864 aandelen
In het leven geroepen om de Aandeelhouderslening aan Enexis doelmatig en efficiënt te kunnen beheren.
3. Claim Staat Vennootschap B.V. 864 aandelen
De primaire taak is het voeren van een schadevergoedingsprocedure tegen de Staat der Nederlanden namens de Aandeelhouders.

In het verleden is als gevolg van een fusieproces van elektriciteitsbedrijven, door de gemeente Dalfsen een niet opeisbare achtergestelde lening van € 90.800 aan Essent verstrekt. Bij de verkoop aan Enexis is de lening mee over gegaan. Hierover wordt 9% rente (€ 8.200) vergoed en verantwoord bij het product Nutsbedrijven.

N.V. ROVA Gemeenten

De gemeente bezit 360 aandelen. Daarnaast is een achtergestelde lening van verstrekt in 2001 met een looptijd van 10 jaar, waarover 8% rente wordt vergoed. In 2011 is deze lening met 5 jaar verlengd en

bedraagt momenteel € 628.000. Voor de verwerking en inzameling van afvalstoffen is een contract gesloten. Voor de begroting 2013-2016 wordt rekening gehouden met dividend van € 150.000.

Verbonden partijen waarbij primair sprake is van een bestuurlijk belang

Er bestaat een groep van organisaties waar een substantiële financiële bijdrage aan geleverd wordt, omdat de gemeente het noodzakelijk vindt dat de betreffende taak in Dalfsen uitgevoerd wordt of de doelstelling van groot maatschappelijk belang gevonden wordt. Er wordt met deze organisaties echter nadrukkelijk geen bestuurlijke band beoogd door de gemeente.

In de strikte zin van het Besluit Begroting en Verantwoording Gemeenten en Provincies (BBV) behoren deze organisaties niet tot de verbonden partijen. Bij de verdere ontwikkeling van de programmabegroting en -rekening zal de afweging gemaakt worden of en hoe deze organisaties een plaats moeten krijgen in deze paragraaf, gezien de vaak sterke financiële afhankelijkheid van de gemeente.

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland

Per 1 januari 2009 is de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland van kracht. De veiligheidsregio voert de wettelijke taken en bevoegdheden uit op het gebied van brandweerbijstand, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing. Uitgangspunt is een doelmatige en slagvaardige hulpverlening en samenwerking, als 1 organisatie bij rampen en crises mede op basis van een gecoördineerde voorbereiding. De bijdrage van de gemeente Dalfsen aan de veiligheidsregio bedraagt € 220.600.

Gemeenschappelijke regeling GGD IJsselland

De Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van 430.000 inwoners in twaalf gemeenten in de regio IJsselland. Met en voor deze gemeenten werkt de GGD IJsselland aan de ontwikkeling van een veilige en gezonde regio.

De openbare gezondheidszorg is gericht op het beschermen en bevorderen van de gezondheid en het voorkomen van ziekten. Gemeenten vervullen binnen de openbare gezondheidszorg een belangrijke rol. Het beleid wordt onder andere vastgelegd in nota's lokaal gezondheidsbeleid. De GGD vervult uitvoerende, adviserende en coördinerende taken.

De openbare gezondheidszorg ondergaat voortdurend veranderingen. Dit is het gevolg van demografische ontwikkelingen, veranderingen in het risicobewustzijn en gedrag, in de fysieke en sociale omgeving en in de zorg, maar ook van wet- en regelgeving en ontwikkelingen in de wetenschap. Dit heeft gevolgen voor het takenpakket van de GGD.

De bijdrage van de gemeente Dalfsen aan de GGD IJsselland bedraagt: € 462.000.

WEZO N.V.

De WEZO NV (Werkvoorzieningschap Zwolle en Omgeving NV) is een naamloze vennootschap met als aandeelhouders vijf regionaal gebonden gemeenten (Dalfsen, Hattum, Raalte, Zwartewaterland en Zwolle). In hoofdlijnen is Wezo NV belast met de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening.

Via het aandeelhouderschap vindt de politiek bestuurlijke verantwoordelijkheid plaats.

Het aandelenkapitaal van de NV bestaat uit 908 certificaten van € 1.000. De gemeente Dalfsen heeft hiervan 42 certificaten van € 1.000 in bezit. Het aandeel van Dalfsen bedraagt dus 4,63% in het aandelenkapitaal.

In het totale maatschappelijk aandelenkapitaal van € 4,5 miljoen is door de deelnemende gemeenten per 31 december 2005 een bedrag gestort van € 2,33 miljoen, waarvan door de gemeente Dalfsen is gestort € 105.000. In 2011 is deze waarde conform het BBV afgewaardeerd tot € 1,=, omdat de verwachting is dat de aandelen geen waarde meer vertegenwoordigen.

Stichting Larcom

De gemeente Dalfsen heeft in 2001 besloten deel te nemen in de Gemeenschappelijke Regeling WEZO voor wat betreft de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening. De voormalige gemeente Nieuwleusen

nam deel in de Gemeenschappelijke Regeling Vechtdal (GR Vechtdal)/Stichting Larcom. Formeel is er geen bestuurlijke betrokkenheid bij de GR Vechtdal. Vanwege het feit dat ongeveer 100 personen uit de gemeente Dalfsen werkzaam zijn bij Larcom is Dalfsen nog wel gebonden. Een gevolg hiervan is in 2007 een Bijzonder Achtergestelde Lening (BAGL) verstrekt evenals een overbruggingslening van € 160.000 met een looptijd van 10 jaar.

In 2011 is de waarde van de BAGL conform het BBV afgewaardeerd tot € 1,=, omdat de Larcom (op het toetsmoment) niet aan de terugbetalingsverplichting voldeed.

Stichtingen e.d. met een vertegenwoordiger namens de gemeente Dalfsen

Stichting Wachtgelden Cirkelpool

Tot en met 2003 was de stichting Cirkelpool aangewezen voor de uitvoering van de Wet inschakeling werkzoekenden (Wiw) en het Besluit I/D-banen. Door de invoering van de Wet Werk en Bijstand per 1 januari 2004, zijn per genoemde datum beide regelingen afgeschaft. De stichting Cirkelpool is per 1 oktober 2004 geliquideerd. Bij de liquidatie is rekening gehouden met mogelijke wachtgeldaanspraken van de medewerkers. Voor het beheer van de wachtgelden is een aparte Stichting Wachtgelden Cirkelpool opgericht. Deze stichting zal bestaan zolang er aanspraken zijn. In het bestuur van de stichting is een lid van het College van burgemeester en wethouders vertegenwoordigd. Het secretariaat van de stichting is ondergebracht bij de gemeente Zwolle.

Stichting Westermolen

De gemeente Dalfsen heeft het recht om één bestuurslid op basis van bindende voordracht ter benoeming voor te dragen. De vertegenwoordiger in het bestuur namens de gemeente is in april 2009 nogmaals voor 6 jaar benoemd.

Stichting Administratiekantoor Dataland

Dataland is het grootste intergemeentelijke samenwerkingsverband op het gebied van vastgoedinformatie. De gemeente Dalfsen participeert in certificaten van aandelen van deze stichting. Met ingang van 1 mei 2009 hebben wij 12507 certificaten (t.o.v. 11.500 stuks vanaf 1-5-2004). Conform het beleid van Dataland en de besluitvorming van de Certificaathoudersvergadering van Dataland ontvangen wij een financiële uitkering van Dataland. Deze uitkering is het saldo van de aan de gemeente uit te keren bijdrage voor het toegankelijk maken van gegevens door Dataland, verrekend met de bijdrage aan Dataland voor de uit te voeren kwaliteitsmanagement-activiteiten.

Paragraaf Weerstandsvermogen

Algemeen

In deze paragraaf gaat het om een kader voor de beoordeling van het weerstandsvermogen van de gemeente. Het weerstandsvermogen wordt gedefinieerd als:

“De mate waarin de gemeente in staat is om middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het beleid veranderd moet worden.”

Dit vermogen wordt bepaald door enerzijds de weerstandscapaciteit en anderzijds de risico's die worden gelopen. De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet voorziene, substantiële uitgaven te dekken. Kortom middelen waarmee tegenvallers bekostigd kunnen worden.

De volgende posten zijn in dit kader bepalend:

- het eigen vermogen, inclusief stille reserves
- de post onvoorzien
- ruimte in begrotingsposten
- de onbenutte belastingcapaciteit.

Bij de weerstandscapaciteit wordt een onderscheid gemaakt tussen de incidentele weerstandscapaciteit en de structurele weerstandscapaciteit. De eerste wordt met name bepaald door de reserves, de tweede door de onbenutte belastingcapaciteit.

De risico's, die bij de beoordeling van het weerstandsvermogen een rol spelen, zijn die risico's die niet op een andere manier zijn afgedekt (bijvoorbeeld door het treffen van voorzieningen of het sluiten van verzekeringen) en die van materiële betekenis zijn in relatie tot de financiële positie. Te denken valt aan ontwikkelingen binnen de sociale structuur met de nieuwe wetgeving op dit gebied, een faillissement van een verbonden partij of een garantie verplichting waarop een beroep gedaan wordt. De confrontatie tussen weerstandscapaciteit en risico's om een oordeel te kunnen geven over de toereikendheid van het weerstandsvermogen is een inschatting van het financiële beslag dat de gesignaleerde risico's tot gevolg hebben.

De weerstandscapaciteit

Bij de bepaling van de weerstandscapaciteit worden we geconfronteerd met een periode verschil in de beschikbare cijfers. Voor de begroting 2013 is het eigen vermogen gebaseerd op de jaarrekening 2011 en dus de situatie per 31 december 2011. De overige cijfers zijn gebaseerd op de begroting 2013.

Eigen vermogen, inclusief stille reserves

Op basis van de balans per 31 december 2011 bedraagt het eigen vermogen € 65.282.500, inclusief het rekeningsaldo 2011. Hierin is opgenomen een bedrag van € 9.850.000 aan reserves voor de grondexploitatie, waar tegenover ook specifieke risico's staan.

Naast de algemene reserve van € 19.973.000 (exclusief rekeningsaldo 2011) bestaat het eigen vermogen voor € 34.615.000 (exclusief reserves grondexploitatie) uit bestemmingsreserves.

Volgens het BBV kan de aanwending van deze reserves gewijzigd worden. Opgemerkt wordt nog wel dat in het totaal van de bestemmingsreserves sprake is van een blokkering van € 16.311.000 ten behoeve van de dekking van de kapitaallasten nieuw gemeentehuis, nieuwe brandweerkazerne en gemeentewerf in Nieuwleusen en de kunstgrasvelden.

Over de stille reserves bij gemeenten is destijds door het Centrum voor Onderzoek Economie Lokale Overheden (COELO) onderzoek gedaan. Het blijkt niet goed mogelijk deze reserves eenduidig te kwantificeren. Wel kunnen twee hoofdgroepen worden onderscheiden:

- het verschil in de marktwaarde en de boekwaarde van aandelen. Het probleem bij de bepaling van de omvang hier is, dat de aandelen niet vrij verhandelbaar zijn en er dus alleen een schatting van de marktwaarde mogelijk is.
- het verschil in de marktwaarde en de boekwaarde van andere activa, met name gebouwen en gemeentegrond. Hier is een dubbele afweging te maken, wat is de waarde en in hoeverre is het actief zonder gevolgen voor de gemeentelijke taken te verkopen.

Post onvoorzien

In de begroting 2013 is een bedrag opgenomen van € 82.600 (€ 3 per inwoner) voor onvoorziene zaken. Dit bedrag is ook in de meerjarenraming 2013 – 2016 verwerkt.

Ruimte in begrotingsposten

In enge zin genomen is deze post nihil. Bij de samenstelling van de begroting en het dekkingsplan wordt steeds scherp naar de realisatie in de laatste jaarrekening en het verloop in het lopende jaar gekeken. Als de interpretatie wat ruimer is, kan hierbij gedacht worden aan posten waar met relatief weinig problemen op bezuinigd kan worden of aan taken die verminderd of afgestoten kunnen worden. Deze laatste vormen de flexibiliteit van de begroting en dus een vorm van weerstand.

Onbenutte belastingcapaciteit

Dit is de ruimte die er is om de lokale belastingen te verhogen. In het algemeen wordt hier de onbenutte OZB capaciteit bedoeld. De riool- en afvalstoffenheffing is in Dalfsen voor 100% kostendekkend zodat hier geen sprake is van onbenutte belastingcapaciteit.

Met ingang van 2008 is de limitering van de OZB-tarieven vervallen. Wel is een macronorm van toepassing om een eventuele onevenredige lastenstijging voor burgers en bedrijven te voorkomen. Voor 2013 bedraagt deze norm 3%. In 1e instantie is het dus aan de gemeente om een plafond te stellen aan de OZB-opbrengst. In vergelijking met andere gemeenten in Overijssel heeft Dalfsen het op één na laagste tarief van Overijssel. Op basis van deze beide gegevens (in de pas lopen met 'rijkskorting' en laag tarief in Overijssel) is er nog ruimte om het OZB-tarief in Dalfsen te verhogen.

Risicobeheersing

Risicobeheersing

Risicobeheersing is erop gericht de kans op en/of het effect van risico's te beheersen. Hierbij is een onderscheid tussen interne en externe risico's zinvol:

- Interne risico's zijn risico's die vanuit de eigen organisatie worden veroorzaakt. Een administratieve organisatie kan deze risico's beperken. Door functiescheiding worden verantwoordelijkheden gescheiden. Hierbinnen wordt interne controle en toezicht toegepast.
- Externe risico's zijn risico's die van buitenaf komen. Hiertegen kunnen we ons bijvoorbeeld verzekeren (zie verzekerde risico's), voorzieningen treffen en bestemmingsreserves in het leven roepen. Daarnaast kunnen we contracten sluiten en prestatieafspraken maken.

Bepaling resterende risico's en afdekking via weerstandscapaciteit

Ieder risico met een aannemelijk effect op de organisatie moeten we op de een degelijke en gestructureerde manier afdekken. Dat redden we niet altijd alleen met risicobeheersing. Daarom bepalen we een eventueel resterend risico dat niet afgedekt wordt door beheersingsmaatregelen. Vervolgens wordt bekeken of het resterende risico afgedekt wordt door de beschikbare weerstandscapaciteit.

Administratieve organisatie en interne controle

Een belangrijke onderdeel van risicobeheersing is het opzetten van en werken volgens de administratieve organisatie (AO) en interne controle (IC). Dit zorgt voor betrouwbare, tijdige, actuele en volledige informatievoorziening in en over onze organisatie. Het ontbreken of onvolledig functioneren van de AO/IC zorgt voor risico's in de beheersing van processen en activiteiten en de informatievoorziening erover. Zowel voor een optimale bedrijfsvoering en voor risicomangement is een goede AO/IC daarom enorm belangrijk.

In de afgelopen jaren hebben we veel aandacht besteed aan de ontwikkeling van de AO/IC. Diverse processen en activiteiten zijn beschreven en zijn organisatiebreed toegankelijk via intranet. Daarbij wordt prioriteit gegeven aan de processen met de grootste financiële risico's en de meeste burger-/klantcontacten. We toetsen jaarlijks alle beschreven processen op hun werking. Dit leidt tot rapportages aan de verantwoordelijke afdelingshoofden met eventueel adviezen tot bijstelling van beschrijvingen of aanpassing van de uitvoering. Bij de interim-controles toetst de accountant de werking van de AO/IC.

Interne controle

Bij de controle van de jaarrekening 2011 is door de accountant aangegeven dat de interne controle voor verbetering vatbaar is. In 2012 is hiermee, conform het plan van aanpak Planning en Control, een start gemaakt. Voor 2013 en volgende jaren zal dit nog verder uitgewerkt worden.

Onze visie op interne controle in de organisatie bestaat uit drie op elkaar afgestemde delen:

- Maatregelen in het primaire proces die leiden tot een goede interne controle, zoals functiescheidingen, procedures en formulieren
- (Eventueel) in het proces verankerde kwaliteitscontroles voor het management. Bijvoorbeeld op besluiten bij uitkeringen, subsidieverstrekingen, e.d..
- Een verbijzonderde interne controle vanuit een onafhankelijke positie in de organisatie. Daarbij wordt vastgesteld of de beheersmaatregelen in het primaire proces hebben gefunctioneerd en of de geleverde output betrouwbaar is.

Risico's

Het gaat hierbij om risico's die niet op een andere manier zijn te ondervangen. Reguliere risico's (risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal goed meetbaar zijn) maken geen deel uit van deze paragraaf. De wetgever voert als argument aan dat hiervoor verzekeringen kunnen worden afgesloten of voorzieningen kunnen worden gevormd.

Verzekerde risico's

Het afsluiten van verzekeringen om risico's af te dekken is ook een onderdeel van risicobeheersing. Onze belangrijkste verzekeringen zijn:

- a. Brand-/opstal verzekering
- b. Aansprakelijkheidsverzekering
- c. Motorrijtuigenverzekering bedrijfswagenpark
- d. Bouwverzekering (C.a.r.)
- e. Rechtsbijstandverzekering
- f. Brandweerverzekering
- g. Agressie ongevallenverzekering collegeleden

Verzekerd zijn alle accommodaties en scholen van de gemeente Dalfsen. Gedekt zijn o.a. de kosten van inbraak, diefstal, glasschade, brand en schade als gevolg van natuurverschijnselen.

Hieronder is een opsomming gegeven van potentiële risico's van de gemeente Dalfsen.

- a. Algemene uitkering gemeentefonds;
- b. Grondexploitaties;
- c. Bouwleges;
- d. Financieringsrisico's;
- e. Verbonden partijen en gemeenschappelijke regelingen;
- f. Wet Werk en Bijstand.

Per potentieel risico vertellen wij wat het risico inhoudt, welke bedrag ermee gemoeid is, welke beheersmaatregelen we hebben getroffen en welk deel niet financieel afgedekt is.

a. Algemene uitkering gemeentefonds

Risico:

De effecten van de meicirculaire 2012 voor de algemene uitkering zijn verwerkt in het financieel meerjarenperspectief 2013-2016.

Het risico zit er met name in het feit dat Rijksbezuinigingen of macro-economische ontwikkelingen niet te beïnvloeden zijn door de gemeenten, maar daarentegen wel leiden tot (relatief) grote financiële risico's.

Beheersmaatregelen:

Wij kunnen geen invloed uitoefenen op de macro-economische ontwikkelingen van het Gemeentefonds. Wel verzamelen we proactief de informatie over relevante ontwikkelingen en vertalen deze naar onze gemeentebegroting. Via de planning & controlcyclus en zo nodig tussentijds besluiten wij over maatregelen in de gemeentebegroting.

Ongedekt (deel van) risico:

Het is onbekend welke maatregelen het Rijk neemt de komende jaren voor de algemene uitkering. Wij gaan er vanuit dat er geen ongedekt risico aanwezig is.

b. Grondexploitatie

Risico:

Het risicomanagement van de grondexploitatie beschrijven we uitgebreid in de paragraaf Grondbeleid. Daarin worden de achtergronden van de risico's en de benodigde weerstandscapaciteit voor de grondexploitatie uitvoerig toegelicht. Om dubbeling in de informatie te voorkomen beschrijven we hier slechts kort het proces van de actualisatie van de grondexploitaties.

Ruimtelijke ontwikkelingen brengen risico's met zich mee. Dat is inherent aan projectontwikkeling. Het is belangrijk om deze risico's in beeld te brengen, te voorkomen, te beperken, te monitoren en te beheersen. Ondanks het feit dat het uitgangspunt van elk project een sluitende grondexploitatie betreft kunnen risico's het ogenschijnlijk nog positieve resultaat behoorlijk beïnvloeden. Hoofdzakelijk gaat het om twee soorten risico's; Algemene risico's en Planspecifieke risico's.

Beheersingsmaatregelen:

Jaarlijks worden de grondexploitaties geactualiseerd op basis van een uniforme systematiek. Daarbij worden de algemene en planspecifieke risico's in beeld gebracht. Alle risico's worden zoveel mogelijk gekwantificeerd in de berekeningen voor de projecten. Per project wordt een risicokaart gemaakt met een beschrijving en kwantificering van de risico's. Aan de hand van de actuele grondexploitaties stelt de raad kredieten voor het komende jaar beschikbaar. Negatieve geprognosticeerde plansaldi in de grondexploitaties worden afgedekt door het treffen van voorzieningen. Risico's worden gedekt uit de reserve grondexploitatie. De actualisatie in het risicomanagement van de grondexploitatie gebeurt volgens de spelregels voor grondexploitaties die door de raad zijn vastgesteld in de nota grondbeleid in 2012.

Ongedekt (deel van) risico:

Zowel voor elk project als voor algemene ontwikkelingen die gelden voor alle ruimtelijke projecten worden via risicokaarten uitgebreide risicoanalyses gemaakt. Voor voorzienbare verliezen in de grondexploitatie zijn voorzieningen getroffen. De overige risico's zijn gekwantificeerd en worden gedekt door de reserve grondexploitatie. Daarnaast achten wij geen ongedekte risico's aanwezig.

c. *Bouwleges*

Risico:

Door de economische crisis wordt er minder gebouwd, worden bouwprojecten tegen lagere aanneemkosten gerealiseerd en is er sprake van vergunningvrije bouwwerken onder de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO). Door deze ontwikkelingen loopt de gemeente het risico dat de opbrengsten zullen tegenvallen.

Beheersingsmaatregelen:

Door het volgen van tendensen op de markt op zowel landelijk al lokaal niveau en het behoudend ramen proberen we het niet realiseren van de opbrengst bouwleges te beperken.

Ongedekt (deel van) risico:

Het hanteren van een behoudende en bestendige gedragslijn en daarbij het blijven volgen van de markt beperkt de risico's. Wij gaan er vanuit dat er geen ongedekt risico aanwezig is.

d. *Financieringsrisico's*

Risico:

Er ontstaan gaten in de begroting door financieringsrisico's. Tot de financieringsrisico's behoren: renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's, waarborgen en garanties.

Beheersingsmaatregelen:

De financieringsfunctie is omgeven door wettelijke kaders, een Treasurystatuut en maatregelen van AO en IC. Uit die regelingen en maatregelen blijkt de kwetsbaarheid van deze functie. Denk maar aan de oorzaken van de financieel-economische crisis en aan de forse verliezen die overheden hebben geleden door risicovolle financieringsactiviteiten. Gelukkig zijn deze risico's ons bespaard gebleven! Het sterkt ons in het beleid van behoudend uitzetten en het doen van zaken met een beperkte groep van solide financiers (tenminste AA-rating). We voeren verschillende beheersingsmaatregelen uit die wettelijk verplicht zijn en door de provincie als toezichthouder worden getoetst. Voor een uitvoerige beschrijving van het wettelijk kader, de risico's en de maatregelen in de financieringsfunctie verwijzen we naar de paragraaf Financiering.

Gewaarborgde geldleningen:

De gemeente staat vanuit het verleden garant voor diverse geldleningen. Ons huidige beleid is dat de gemeente geen garantstellingen verleent, tenzij er een zwaarwegend algemeen belang is. Garantieverzoeken worden doorverwezen naar waarborgfondsen. Voor een verdere toelichting Verwijzen wij u naar de paragraaf financiering.

Ongedekt (deel van) risico:

Algemeen geldt dat bij het verstrekken van leningen of garanties uit hoofde van de publieke taak zekerheden of garanties worden geëist. Risico's worden gelopen wanneer deze zekerheden of garanties onverwacht in waarde verminderen. Op dit moment verwachten wij geen ongedekte risico's op dit gebied.

e. Verbonden partijen en gemeenschappelijke regelingen

Risico:

De financiële positie van de sociale werkvoorzieningschappen (SW-bedrijven) is zeer zorgelijk. De wijze waarop de SW-bedrijven worden geëxploiteerd is van groot belang voor de eventuele bijdrage die de gemeente moet betalen. Financieel risico moet daarom niet worden uitgesloten. Naast een algemeen risico met betrekking tot de exploitatie van de NV Wezo, heeft de gemeente Dalfsen een specifiek risico ten aanzien van de uitvoeringsorganisatie Larcom in Ommen.

Bij de verzelfstandiging van Larcom in het jaar 2000, zijn afspraken gemaakt over de wachtgeldverplichtingen van het niet SW-personeel ("ambtelijke medewerkers"). Deze garantie loopt nog tot het jaar 2039, wanneer het laatste personeelslid de 65-jarige leeftijd bereikt. Het financiële risico kent een verloop van in totaal € 1,6 miljoen in 2007 tot € 0 in 2039. Dalfsen heeft een aandeel van ca. 8% in het totale wachtgeldrisico.

Beheersingsmaatregelen:

De bestaande relatie, afspraken en informatievoorziening met de verbonden partijen en de onderwijsinstellingen voldoen aan onze wensen.

Ongedekt (deel van) risico:

Voor het niet tijdig realiseren van de rijksmaatregelen en -bezuinigingen bij de Wezo en Larcom achten wij een ongedekt risico voor de weerstandscapaciteit aanwezig van circa € 128.000.

f. Wet Werk en Bijstand (WWB)

Inkomensdeel:

Algemeen risico:

Als gevolg van fouten in de uitvoering van de Wet werk en bijstand (WWB) inkomensdeel ontstaat een risico dat uitgaven hoger zijn dan was geraamd zonder dat deze worden gecompenseerd door rijksinkomsten.

Beheersingsmaatregelen:

De AO processen van de WWB zijn beschreven en worden jaarlijks geactualiseerd. Er worden controles gedaan op het proces (interne controleurs) en op de inhoud (kwaliteitsmedewerkers). Daarnaast houden we jaarlijkse rechtmatigheidscontroles op het WWB.

Ongedekt (deel van) risico:

We verwachten geen ongedekte risico's. Wel blijven we scherp door de actuele ontwikkelingen in het aantal uitkeringsgerechtigden te blijven volgen.

Werkdeel:

Risico's:

Als gevolg van fouten in de uitgaven van het WWB werkdeel ontstaat een risico dat er een teruggave of boete betaald moet worden aan het Rijk. Dit, bij overschrijding van de toegestane foutenmarges. Indien de rijksmiddelen niet worden uitgegeven moeten deze worden terugbetaald aan het Rijk.

Als de rijksmiddelen ontoereikend zijn om de re-integratietrajecten en andere uitstroombevorderende maatregelen te kunnen betalen, zal het budget uit gemeentelijke middelen moeten worden aangevuld.

Door de crisis stijgt het aantal bijstandsonvangers en daarmee ook de re-integratiekosten, die ten laste van het werkdeel WWB gebracht worden.

Beheersingsmaatregelen:

De AO en IC zijn op dezelfde wijze geregeld als hiervoor beschreven onder het inkomensdeel. Daarnaast houden we jaarlijkse rechtmatigheidscontroles op het WWB.

Ongedekt (deel van) risico:

Naast deze nadelen verwachten we geen andere (ongedekte) risico's.

De werkelijke omvang van de risico's, die de gemeente loopt bij de taakuitoefening, wordt bepaald door de kans dat het risico zich daadwerkelijk voordoet en de financiële schade die in dat geval optreedt. Met andere woorden: *Risico = Kans x Schade*

Het zowel kwalitatief als kwantitatief (in geld) inventariseren van risico's is geen eenvoudige zaak. Eén van de vragen die zich hierbij nadrukkelijk voordoet is hoe verfijnd een model moet zijn, waarbij met name de kosten-baten verhouding niet uit het oog verloren mag worden.

Samenvatting risicoprofiel

Wij zijn van mening dat het weerstandsvermogen van de gemeente Dalfsen zodanig is dat de uitvoering van taken geen direct structureel gevaar loopt. Gesteld kan worden dat de risico's binnen de normaal te achten grenzen liggen en dat alle risico's zich niet gelijktijdig voor zullen doen. Uiteraard moeten wij alert zijn op de ontwikkelingen van de diverse begrotingsposten en de daaraan verbonden risico's.

Paragraaf Klimaat en duurzaamheid

In 2011 is het Meerjarenprogramma Klimaat en Duurzaamheid 2009-2012 uitgebreid onder de loep genomen. Op basis van nieuwe inzichten is een nieuw Meerjarenprogramma Duurzaamheid opgesteld dat geldt voor de jaren 2012 en 2013. Dit programma heeft 5 speerpunten:

1. Duurzaam (T)huis,
2. Duurzaam Bedrijf,
3. Duurzame Energie,
4. Gemeentelijke Organisatie en
5. Monitoring.

In 2013 zal uitvoering worden gegeven aan de diverse projecten binnen deze speerpunten.

Monitoring

De CO₂-uitstoot cijfers over 2011 zijn inmiddels bekend en zijn te vinden in het Milieujaarverslag. In 2013 zal de volgende CO₂-scan worden uitgevoerd, waarbij de cijfers over 2012 leidend zijn, en net als in 2011 zal ook weer naar de effecten van de diverse projecten op de CO₂-uitstoot worden gekeken. Op basis hiervan zal het volgende Meerjarenprogramma (vanaf 2014) worden opgesteld.

Duurzaam (T)huis

In 2012 is met diverse partners samengewerkt aan een doorontwikkeling van Duurzaam (T)huis. De provincie wilde toe naar een uniforme aanpak voor heel Overijssel, de Overijsselse Aanpak 2.0 genoemd. Voor Dalfsen betekent dit dat vanaf eind 2012 de uitvoering en financiering van de duurzaamheidslening naar de provincie is gegaan. De provincie financiert de duurzaamheidslening voor 100%. Daarnaast is per 1 oktober 2012 een subsidieregeling voor woningverbetering via de provincie beschikbaar. De gemeente Dalfsen ontvangt een aanvullend bedrag van € 80.000,- voor het uitvoeren van het Energieloket. De aanpak van Duurzaam (T)huis en de uitvoering van Duurzaam (T)huis wordt door de provincie als voorbeeld voor Overijssel gezien. Deze aanpak blijft in handen van Dalfsen. Dalfsen werkt wel mee aan een verdere uitrol van de aanpak over Overijssel. Doel van de Overijsselse Aanpak 2.0 is het bewerkstelligen van een markttransitie op het gebied van duurzaam verbouwen. Na 2015 zal de markt zelf het verduurzamen van de bestaande bouw moeten kunnen oppakken.

Energie neutrale nieuwbouwwijken

De raad heeft eind 2011 vastgesteld dat Dalfsen de ambitie heeft om alleen nog energie neutrale nieuwbouwwijken te realiseren. Er zijn meerdere mogelijkheden (zowel collectief als individueel) om dit te bereiken, en deze zullen in de energievisies per wijk verder worden uitgewerkt. In 2012/2013 zullen de eerste kavels in de divers duurzame wijken worden uitgegeven en zal ook een start worden gemaakt met de aanleg van individuele of collectieve duurzame energiesystemen.

Demowoningen bestaande bouw en nieuwbouw

Duurzaam bouwen speelt zowel in de bestaande bouw als in de nieuwbouw. Ontzorgen en verleiden is het devies van de gemeente in deze. Om inwoners van Dalfsen te verleiden om duurzaam te bouwen is het van belang dat er voorbeeldwoningen zijn, waar inwoners een kijkje kunnen nemen en inspiratie kunnen opdoen. De duurzame demowoningen bestaande bouw zijn inmiddels gereed en hebben in 2012 nog tweemaal de deuren voor publiek open gedaan. In 2013 is dit project afgerond.

In 2012 zijn ook de eerste demowoningen voor de nieuwbouw gerealiseerd. Het gaat hierbij om 4 sociale koopwoningen met een EPC van 0,3 in Oudleusen, een energieneutrale 2¹-kapper in Lemelerveld, vijf à zes rijwoningen met een EPC van 0,0 in Nieuwleusen en een vrijstaande energieneutrale woning.

Duurzaam Bedrijf

Binnen de gemeente zijn diverse bedrijven actief met duurzaam ondernemen. In 2012 is het project 'Duurzaam Bedrijf' gestart om een nieuwe impuls te geven aan energiebesparing bij bedrijven. Het project loopt door in 2013 en richt zich op het uitvoeren van energiescans en het via maatwerk begeleiden van ondernemers bij het realiseren van energiebesparende maatregelen. Daarnaast is het doel om ondernemers met elkaar in contact te brengen en bijeenkomsten te beleggen voor en door lokale bedrijven rond duurzame producten en diensten.

Verder zal ook in het traject van vergunningverlening en handhaving meer aandacht worden besteed aan energiebesparing en kansen voor duurzame energie.

Zonne-energie

Begin 2012 is er een succesvolle actie geweest, waarbij zowel voor particulieren (i.s.m. ROVA) als voor bedrijven (i.s.m. provincie) een collectieve inkoop van zonnepanelen en een subsidieregeling is opgezet. Zonnepanelen worden steeds goedkoper, waardoor de verwachting is dat binnen niet al te lange tijd deze ook zonder subsidie rendabel zijn. Daarom worden de ontwikkelingen op de markt afgewacht en wordt gekeken waar in 2013 behoefte aan is. Wellicht wordt in 2013 een tweede collectieve inkoopronde georganiseerd.

Lokaal Duurzaam Energiebedrijf Dalfsen

Het projectvoorstel Lokaal Duurzaam Energie Bedrijf (LDEB) is op 5 maart 2012 door het college goedgekeurd. Het college heeft de opdracht gegeven om nog in 2012 een LDEB te realiseren. Dit LDEB moet in staat zijn om grootschalige DE-projecten te ontwikkelen, uitvoeren, onderhouden en beheren. Tegelijkertijd kunnen ook energiebesparingsprojecten, zoals Duurzaam (T)huis, en energiediensten onder het LDEB gaan vallen. Per 1 mei 2012 is een extern projectleider aan de slag om het LDEB te realiseren. Per 1 maart 2013 moet het LDEB operatief zijn.

Duurzame landbouw

Vanuit de projectgroep Duurzaamheid worden de mogelijkheden onderzocht om agrariërs te stimuleren om de eigen bedrijfsvoering te verduurzamen. We zien dat agrariërs veel aandacht hebben voor energiebesparing in en om het eigen bedrijf. Daarnaast is er veel interesse voor zonne-energie. Zonne-energie is zonder korting of subsidie op dit moment echter niet rendabel voor de meeste agrariërs. We zien mogelijkheden om te ondersteunen, maar zullen echter ook realistisch moeten kijken naar de beschikbare middelen om agrariërs steun te kunnen bieden.

Bewustwording en educatie

Om inwoners daadwerkelijk te kunnen bewegen om maatregelen te nemen om duurzamer te leven, werken en recreëren, is het noodzakelijk dat bewustzijn wordt gecreëerd. De gemeente Dalfsen zet daarom ook in 2013 in op educatie en bewustwording. In 2013 wil Dalfsen deelnemen aan Earth Hour, de Dag van de Duurzaamheid en de Nacht van de Nacht en de Europese Mobiliteitsweek waarbij wordt stilgestaan bij de gevolgen van menselijk handelen voor het klimaat en waarbij aandacht is voor duurzame initiatieven vanuit de samenleving.

Regionale samenwerking

Op het gebied van duurzaamheid werkt de gemeente Dalfsen samen met diverse gemeenten in de regio. We zien dat er zich kansen voordoen die beter regionaal kunnen worden opgepakt. In de Energieregio Noord-West Overijssel zitten de gemeenten Steenwijkerland, Staphorst, Zwartewaterland en Dalfsen. We hebben in 2011 gekeken naar de mogelijkheden om te komen tot een energieneutrale regio, in 2012 zijn de eerste projecten uitgevoerd om te komen tot deze energieneutrale regio. In maart is in samenwerking met de ROVA een collectieve inkoopactie voor zon-pv georganiseerd. Bijna 260 huishoudens hebben samen meer dan 1 MW aan capaciteit zonnepanelen aangevraagd. Het is bedoeling om in 2012 en 2013 meerdere gezamenlijke projecten op te pakken, waarbij telkens een gemeente trekker is. Zo denken we ook aan het uitrollen van het LDEB over de regio.

Binnen de Economische regio Zwolle werken diverse gemeenten in Overijssel, Gelderland, Flevoland en Drenthe samen om de regio Zwolle als een economisch onderscheidende regio te positioneren. Een van de thema's waarop dit bereikt moet worden is duurzaamheid. Dalfsen is trekker van het speerpunt zonne-energie en duwer bij het speerpunt bestaande bouw. In 2012/2013 zal de samenwerking verder uitgekristalliseerd worden en zullen de eerste projecten gestart worden.

Dalfsen werkt in DSZ-verband aan het uitrollen van Duurzaam (T)huis. In 2011 is Duurzaam (T)huis in Zwartewaterland opgestart en in 2012 is Staphorst aan de beurt. Steenwijkerland heeft aangegeven ook interesse te hebben in het aansluiten bij de gezamenlijke Duurzaam (T)huis aanpak. Naast een gezamenlijke website, www.duurzaamdsz.nl, wordt ook gekeken naar de mogelijkheden van centrale telefonische bereikbaarheid en onderlinge afstemming op het gebied van communicatie.

Met Hardenberg, Deventer en Ommen kijkt Dalfsen alvast een stapje verder. In 2012-2015 zal het project De Woningeigenaar Centraal binnen het landelijke programma Lokaal alle Lichten op Groen lopen. Het doel van deze samenwerking is om de voorlopers op het gebied van woningverbetering een stapje extra te laten zetten, door toe te werken naar energieneutraal renoveren.

Nieuwleusen Synergie

Op 20 en 21 januari 2012 vond de eindconferentie van het ontwikkelingstraject van Nieuwleusen Synergie plaats. In werkgroepen is eind 2011 hard gewerkt aan plannen voor een duurzaam Nieuwleusen. Dit heeft geresulteerd in de oprichting van de coöperatie Nieuwleusen Synergie met 7 project-/taakgroepen en een bestuur. Alle inwoners van Nieuwleusen kunnen lid worden van de coöperatie. Inmiddels zijn de eerste projecten (schooltuintjes en collectieve inkoop groene energie) gestart. In 2013 zal de gemeente Nieuwleusen Synergie begeleiden en ondersteunen waar nodig. Nieuwleusen Synergie heeft de verantwoordelijkheid om de plannen ook daadwerkelijk tot uitvoering te brengen.

Communicatie

In 2012 is de gezamenlijke website www.duurzaamdsz.nl gelanceerd. Deze website vormt het digitale energieloket voor de gemeenten Zwartewaterland, Staphorst en Dalfsen. In voorjaar 2013 zal wederom een duurzaamheidskrant worden uitgegeven. Tussendoor wordt gecommuniceerd d.m.v. persberichten, folders, posters en via social media.

Kaders klimaat en duurzaamheidsbeleid

- 1) In 2013 zal het Meerjarenprogramma Duurzaamheid 2014-2015 worden opgesteld. Als basis hiervoor wordt een uitgebreide CO2-scan gehouden, waarbij ook wordt gekeken naar de CO2-effecten van de diverse projecten.
- 2) In 2013 is Dalfsen overgestapt op de Overijsselse Aanpak 2.0 waarbij de Duurzaam (T)huis aanpak leidend is en verder zal worden doorontwikkeld.
- 3) In 2013 zullen de eerste energieneutrale woonwijken vorm krijgen en zullen de duurzame demowoningen nieuwbouw gereed zijn.

- 4) In 2013 zullen bij diverse bedrijven energiescans worden uitgevoerd. Daarnaast krijgen de bedrijven begeleiding bij het uitvoeren van maatregelen. Kennis over duurzaam ondernemen wordt gedeeld. Verder wordt via vergunningverlening en handhaving meer aandacht besteed aan energiebesparing en kansen voor duurzame energie.
- 5) In 2013 zal zowel bij agrariërs als op het brede vlak van zonne-energie continue gekeken worden naar de kansen en mogelijkheden. Zodra deze zich voordoen zal een project/activiteit worden gestart.
- 6) In 2013 is het Lokaal Duurzaam Energiebedrijf gereed.
- 7) In 2013 zal wederom aandacht besteed worden aan educatie en bewustwording. O.a. deelname aan de Nacht van de Nacht en de Europese Mobiliteitsweek staan op het programma. Ook wordt in het voorjaar van 2013 een nieuwe duurzaamheidskrant verwacht.
- 8) Op het gebied van duurzaamheid blijft regionale samenwerking belangrijke factor. Ook in 2013 wordt deze samenwerking (in diverse verbanden) voortgezet. Voordelen zijn slagkracht, diversiteit aan duurzame energieopties, grotere productie en afzetmogelijkheden en kennisuitwisseling.
- 9) In 2013 wordt Nieuwleusen Synergie, net als Duurzaam Hoonhorst, daar waar noodzakelijk ondersteund. De gemeente houdt een vinger aan de pols en denkt mee met deze burgerinitiatieven.
- 10) In 2013 zal de website www.duurzaamdsz.nl in werking zijn. Inwoners en bedrijven uit Dalfsen kunnen op deze website alle informatie over Duurzaam Dalfsen vinden.

Paragraaf Programma Dienstverlening

Algemeen

In 2011 is besloten de gemeentelijke dienstverlening verder te professionaliseren en toekomstbestendig te maken. Programma Dienstverlening brengt samenhang en structuur in de verbetering van de gemeentelijke dienstverlening. De focus van programma dienstverlening ligt bij zeven projecten:

- 1) Burgerparticipatie,
- 2) klantcontactcentrum,
- 3) Wijkteams,
- 4) Bedrijvenloket,
- 5) Klantgerichtheid,
- 6) Informatievoorziening en
- 7) Procesoptimalisatie (lean werken) en deregulering.

In april 2012 heeft het college de notitie *Dienstverlening, de burger wil service zien!* toegelicht in de raadscommissie. De inspanningen van het programma zijn gericht op het leveren van servicegerichte dienstverlening op basis van de behoefte van de burger (individueel en collectief). Een doelgerichte organisatie en efficiënte bedrijfsvoering zijn daarbij cruciaal. Een onderdeel van de notitie *Dienstverlening, de burger wil service zien!* is een concreet uitvoeringsprogramma, dat bestaat uit zeven projectplannen, één planning en één kostenoverzicht.

In 2012 zijn activiteiten uit het uitvoeringsprogramma (jaar 2012) opgepakt, waaronder de voorbereiding tot een klantcontactcentrum (onder andere inventarisatie klantvragen, definiëren frontoffice/backoffice), het verbeteren van de klantgerichtheid (nadruk op telefonische bereikbaarheid) en het vergroten van de burgerparticipatie, maar er zijn ook stappen gezet het gebied van informatievoorziening. Voorbeelden hiervan zijn de (door)ontwikkeling van de het digitaal loket van de website (e-formulieren), het zaakgericht werken en de basisregistraties WOZ, BAG, BGT en modernisering GBA. Ook voor het jaar 2013 is het uitvoeringsprogramma de leidraad voor uitvoering.

Burgerparticipatie

Uit het rapport Bestuurskrachtonderzoek en het onderzoek van de Rekenkamercommissie blijkt dat de gemeente Dalfsen de samenleving betreft bij de ontwikkeling en uitvoering van plannen en projecten, maar dat een planmatige aanpak van burgerparticipatie ontbreekt. Om onze organisatie een meer structurele en minder vrijblijvende aanpak van burgerparticipatie eigen te maken, is in 2012 een belangrijke basis gelegd met het gereedkomen van het handboek burgerparticipatie. Het handboek burgerparticipatie geeft handvatten om af te wegen of een project of nieuwe beleidsontwikkeling zich leent voor een interactief proces. In 2013 ligt de nadruk op toepassing in de praktijk. Zo krijgen bestuurders, management en medewerkers via scholing meer zicht hoe interactieve processen kunnen worden aangepakt.

Klantcontactcentrum

De Rijksoverheid wil de dienstverlening aan burgers verbeteren en de zelfredzaamheid van burgers vergroten door de dienstverlening van de gehele overheid zoveel mogelijk via de gemeenten aan te bieden. Oftewel gemeenten worden dé poort tot publieke dienstverlening. Om dit te organiseren, is het noodzakelijk om een professioneel klantcontactcentrum in te richten dat via vier kanalen toegankelijk is, die zowel kwalitatief als kwantitatief in staat is 80% van de klantvragen over gemeentelijke (en januari 2015: overheidsbrede) producten en diensten af te handelen. In 2012 is de voorbereiding tot een klantcontactcentrum (inventarisatie klantvragen, definiëren frontoffice/backoffice) opgepakt, in 2013 ligt de nadruk op keuzes maken voor en het implementeren van het kennisstelsel en klantvolgstelsel.

Wijkteams

De wijkteams willen op professionele en ondernemende wijze invulling geven aan de dienstverlening en het duurzaam beheer van de fysieke leefomgeving (bereikbaarheid kanalen, registratie klachten/meldingen, doorlooptijd, beslissingsbevoegdheid). De ontwikkeling tot een klantcontactcentrum en kanaalsturing zijn daarbij cruciale ontwikkelingen. Ook in 2013 wordt vanuit de wijkteams input geleverd voor de ontwikkeling tot een klantcontactcentrum.

Bedrijvenloket

Vanuit het economisch beleid is het bedrijvenloket synoniem met 'loket' voor ondernemers, waar zij onder meer bij de bedrijfscontactfunctionaris, met hun vragen over ondernemerszaken terecht kunnen. Het streven voor het project bedrijvenloket is een sterkere integrale zaakgerichte werkwijze. De ontwikkeling tot een klantcontactcentrum en kanaalsturing zijn daarvoor relevante ontwikkelingen. Ook in 2013 wordt vanuit de betrokken afdelingen, waaronder de bedrijfscontactfunctionaris, input geleverd voor de ontwikkeling tot een klantcontactcentrum.

Klantgerichtheid

De inspanningen van programma dienstverlening zijn gericht op het leveren van servicegerichte dienstverlening, waarbij de burger centraal wordt gesteld. Vaak gaat het bij klantgerichtheid om de beleving die een klant heeft over een bepaalde dienst of product. Beleving (van anderen) laat zich beïnvloeden door houding en gedrag van medewerkers, maar ook door regels en afspraken. Op basis van een vijftal klantprincipes, te weten bereikbaarheid/toegankelijkheid, persoonlijke aandacht, maatwerk, tijdigheid en duidelijkheid, worden activiteiten ontplooid om de houding en het gedrag van de medewerkers te beïnvloeden, zodat de positieve beleving van de klant toeneemt voor wat betreft klantgerichtheid en klanttevredenheid. Belangrijke stap is het opstellen/aanscherpen van de servicenormen voor elk kanaal aan de hand van de vijf klantprincipes. In 2013 wordt ingezet op bewustwording onder medewerkers en zullen verbetersuggesties voor de werkwijze in de praktijk worden aangebracht. Een van de speerpunten daarbij is de verbetering van de telefonische bereikbaarheid waar in 2012 onderzoek naar is gedaan. Een andere betreft het vervolg op de klantgerichtheidstrainingen waar in 2012 alle medewerkers en het management aan hebben deelgenomen.

Informatievoorziening

Om de gemeentelijke dienstverlening verder te professionaliseren en toekomstbestendig te maken is, naast servicegerichte medewerkers, een goede informatiehuishouding noodzakelijk. Het juist inrichten van informatiestromen waarbij betrouwbare gegevens van verschillende overheden worden uitgewisseld (basisregistraties) en beschikbare informatie bij verschillende afdelingen binnen het gemeentehuis optimaal worden gebruikt, is bovendien een belangrijke voorwaarde voor een goed functionerend klantcontactcentrum. Het Bedrijfsinformatieplan 2.0 (2012) omvat ontwikkelingen op onder andere het gebied van digitalisering, basisregistraties, kennissysteem/klantvolgsysteem klantcontactcentrum. In 2013 wordt uitvoering gegeven aan het bedrijfsinformatieplan 2.0.

Procesoptimalisatie (lean werken) en deregulering

Gemeente Dalfsen wil graag een efficiënte, planmatige organisatie zijn, die in control is. Procesoptimalisatie krijgt de komende drie jaar vorm door het LEAN management toe te passen op (primaire) werkprocessen. Door processen volgens deze methode opnieuw in te richten (optimaliseren) en verspillingen in het 'productieproces' te voorkomen, wordt een kortere doorlooptijd van de levering van diensten gerealiseerd. Dit komt de dienstverlening ten goede, maar daarnaast draagt LEAN werken bij aan het verminderen van de werkdruk in de organisatie. De verminderde personeelsformatie (bezuinigingstaakstelling) wordt uiteraard niet volledig gecompenseerd door LEAN werken, maar het helpt om de werkdruk binnen aanvaardbare grenzen te houden. In 2013 worden circa vier werkprocessen LEAN gemaakt, daarnaast wordt in de periode 2013-2015 nagedacht over de mogelijkheid om een light-versie aan te bieden en wordt onderzocht of we met de beschikbare incidentele middelen een aantal interne LEAN-adviseurs op kunnen leiden. Verder zal het LEAN-werken na verloop van tijd in de organisatie tot een normale manier van werken moeten uitgroeien.

Budgetten en verantwoording

De budgetten die bij de voorjaarsnota 2012 door de gemeenteraad zijn vrijgemaakt volstaan om het deel van de activiteiten dat in 2013 wordt uitgevoerd te bekostigen. Aangezien hier aanzienlijke budgetten mee gemoeid zijn, wordt halfjaarlijks over de resultaten gerapporteerd.

Hoofdstuk 4 Bijlagen

1. Kerngegevens

A. Sociale structuur	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013
Inwoners:			
<i>Totaal</i>	27.313	27.413	27.539
< 20 jaar	7.230	7.172	6.950
20 tm 64 jaar	15.688	15.716	15.489
65 t/m 74 jaar	2.940	3.024	2.850
75 jaar en ouder	1.455	1.501	2.250
Uitkeringsgerechtigden bijstand:			
IOAW	6	6	6
IOAZ	3	3	3
WAJONG	270	276	250
WAO	597	548	700
WAZ	59	48	60
WIA	105	128	100
WSW-ers	203	203	180
WWB	115	115	100

B. Fysieke structuur	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013
Opperlakte gemeente in hectare:	16.510	16.510	16.510
waarvan binnenwater	140	140	140
Aantal woningen totaal:	10.758	11.086	11.344
Waarvan recreatiewoningen:	426	426	426
wegen: km gemeentelijke wegen	508	508	508
km provinciale wegen	34	34	34

C. Personele gegevens	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013
Aantal fte's	181	184	179

D. Financiële structuur	Begroting 2013	Per inwoner
Algemene uitkering gemeentefonds	€ 20.205.000	€ 734

2. Overzicht lasten en baten 2013 tot en met 2016

Lasten programma	x € 1.000	2013	2014	2015	2016
1 Bestuur		6.609	6.360	6.005	6.189
2 Openbare orde en veiligheid		2.175	2.208	2.213	2.218
3 Beheer openbare ruimte		5.196	4.996	5.097	5.107
4 Economische zaken		534	535	537	538
5 Onderwijs		2.255	2.319	2.248	2.254
6 Cultuur, sport en recreatie		3.106	2.997	3.002	3.031
7 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening		13.270	13.632	13.738	13.803
8 Volksgezondheid en milieu		5.704	5.792	5.705	5.078
9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting		3.321	3.306	3.336	3.327
Totaal voor bestemming		42.170	42.145	41.881	41.545
Toevoeging reserves		4.228	4.154	4.116	4.102
Totaal na bestemming		46.398	46.299	45.997	45.647
Baten programma					
Baten programma	x € 1.000	2013	2014	2015	2016
1 Bestuur		29.635	29.880	29.501	29.955
2 Openbare orde en veiligheid		43	44	45	45
3 Beheer openbare ruimte		120	120	121	122
4 Economische zaken		491	492	493	494
5 Onderwijs		52	53	53	53
6 Cultuur, sport en recreatie		223	229	231	234
7 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening		5.815	5.826	5.837	5.842
8 Volksgezondheid en milieu		3.882	3.955	4.023	4.090
9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting		1.897	1.912	1.928	1.940
Totaal voor bestemming		42.158	42.511	42.232	42.775
Onttrekking reserves		4.267	4.074	3.800	3.031
Totaal na bestemming		46.425	46.585	46.032	45.806
Saldo programma					
Saldo programma	x € 1.000	2013	2014	2015	2016
1 Bestuur		23.026	23.520	23.496	23.766
2 Openbare orde en veiligheid		-2.132	-2.164	-2.168	-2.173
3 Beheer openbare ruimte		-5.076	-4.876	-4.976	-4.985
4 Economische zaken		-43	-43	-44	-44
5 Onderwijs		-2.203	-2.266	-2.195	-2.201
6 Cultuur, sport en recreatie		-2.883	-2.768	-2.771	-2.797
7 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening		-7.455	-7.806	-7.901	-7.961
8 Volksgezondheid en milieu		-1.822	-1.837	-1.682	-988
9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting		-1.424	-1.394	-1.408	-1.387
Totaal voor bestemming		-12	366	351	1.230
Saldo reserves		39	-80	-316	-1.071
Totaal na bestemming		27	286	35	159

3. Overzicht van de geraamde incidentele bedragen

Incidentele bedragen exploitatie	2013	2014	2015	2016
LASTEN				
Programma 1				
1. Klanttevredenheidsonderzoek			8.000	
2. Promotiefilm Dalfsen		8.500		
3. Kosten inhuur derden P&C	112.000	60.000	6.000	30.000
4. Programma dienstverlening kosten procesoptimalisatie (LEAN)	46.000	46.000	46.000	
5. Programma dienstverlening modernisering GBA		20.000		
6. Vergoedingen voormalig personeel (pre-vut)	108.000	108.000		
Programma 3				
7. Actualisatie meerjarenonderhoudsplan bruggen			6.000	6.000
8. Actualiseren wegenbeheernota		8.500		
Programma 5				
9. Leerlingenprognose			5.000	
10. Aanvullend onderhoud huisvesting openb. onderwijs	12.200	22.300		
11. Aanvullend onderhoud huisvesting bijzonder onderwijs		47.900		11.773
Programma 6				
12. Extra subsidie stichting zwembad Heidepark	13.600			
13. Stichting kunstwegen, extra subsidie	6.875			
Programma 8				
14. Ontwikkeling duurzaamheidsbeleid	50.000			
Totaal lasten	348.675	321.200	71.000	47.773
BATEN				
Programma 1				
3. Kosten P&C t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar	112.000	60.000	6.000	30.000
4. Kosten LEAN t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar	46.000	46.000	46.000	
5. Kosten GBA t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar		20.000		
6. Kosten Pre Vut t.l.v. Reserve Pre VUT	108.000	108.000		
Programma 6				
13. Subsidie St kunstwegen t.l.v. Reserve Kunst	6.875			
Programma 8				
14. Duurzaamheidsbeleid t.l.v. Reserve Milieu	50.000			
Totaal baten	322.875	234.000	52.000	30.000
Incidentele bedragen investeringen				
LASTEN				
Programma 1				
Vernieuwen vormgeving gemeentelijk intranet (2)	25.000			
Upgrade www.dalfsen.nl (3)	45.000			
Programma dienstverlening BGT (1)	40.000	15.000		
Programma 3				
Planvorming N340 + N377 (34)	50.000	10.000	10.000	
Renovatie straatverlichting (42)	50.000	50.000	120.000	120.000
Uitvoering groenstructuurplan (44)	40.000	40.000	40.000	40.000
Herinrichting/ opwaardering woonomgeving (38)	200.000	200.000	200.000	200.000
Programma 5				
Archeologisch beleidsplan evalueren (52)				20.000
Programma 8				
Maatregelen GRP (53)	704.000	830.000	729.000	100.000
Programma 9				
Landschapsbeleidsplan LOP (55)	32.200	17.500		
Uitvoeren projecten gebiedsgerichte ontwikkeling (56)	179.000	160.000	160.000	160.000
Opstellen woonvisie 2016 - 2020 (57)			30.000	
Totaal lasten	1.365.200	1.322.500	1.289.000	640.000

Incidentele bedragen investeringen	2013	2014	2015	2016
BATEN				
Programma 1				
Vernieuwen Intranet t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar	25.000			
Upgrade www.Dalfsen t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar	45.000			
Kosten BGT t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar	40.000	15.000		
Programma 3				
Planvorming N340 + N377 t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar	50.000	10.000	10.000	
Straatverlichting t.l.v. Reserve volkshuisvesting	50.000	50.000	120.000	120.000
Groenstructuurplan t.l.v. Reserve herstructurering openbaar groen	40.000	40.000	40.000	40.000
Woonomgeving t.l.v. Reserve volkshuisvesting	200.000	200.000	200.000	200.000
Programma 5				
Archeologisch beleidsplan t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar				20.000
Programma 8				
Maatregelen GRP t.l.v. Spaarvoorziening riolering	704.000	830.000	729.000	100.000
Programma 9				
Landschapsbeleidsplan t.l.v. Reserve ruimtelijke kwaliteit	32.200	17.500		
Gebiedsgerichte ontw t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar	179.000	160.000	160.000	160.000
Woonvisie t.l.v. Algemene reserve vrij besteedbaar			30.000	
Totaal baten	1.365.200	1.322.500	1.289.000	640.000

Toelichting incidentele bedragen exploitatie

3. Kosten inhuur derden Planning en Control (Raadsbesluit 24-09-2012)

Voor de periode 2013-2016 zijn deze budgetten beschikbaar gesteld om binnen Dalfsen P&C beter op de kaart te zetten. Na 4 jaar vind er een evaluatie plaats over eventuele verlenging.

4. Procesoptimalisatie (LEAN)

Bij de voorjaarsnota 2012 is t/m 2015 een bedrag van € 46.000 beschikbaar gesteld voor LEAN trajecten in het kader van het programma dienstverlening.

Toelichting incidentele bedragen exploitatie

De hier opgenomen incidentele bedragen hebben allemaal een relatie met het investeringsplan 2013-2016. Bij ieder onderdeel is tussen haakjes aangegeven met wel nummer uit het investeringsplan dit onderdeel correspondeert. De uitgebreide toelichting is in het investeringsplan terug te vinden.

4. Meerjarig overzicht reserves en voorzieningen

Naam reserve / voorziening	Saldo per 31-12-12	Rente toevoeging	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo per 31-12-13	Rente toevoeging	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo per 31-12-14
Algemene reserve									
Algemene reserve	4.000.000				4.000.000				4.000.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	5.604.877	2.011.174		697.000	6.919.051	1.926.200		519.500	8.325.751
Algemene reserve reeds bestemd	12.743.185			63.750	12.679.435			58.750	12.620.685
Totaal algemene reserve	22.348.062	2.011.174	0	760.750	23.598.486	1.926.200	0	578.250	24.946.436
					0				
Bestemmingsreserves geblokkeerd									
Gemeentehuis bouw	10.214.768	510.738		793.380	9.932.126	496.606		777.924	9.650.808
Gemeentehuis installaties/inventaris	2.696.955	134.848		579.511	2.252.292	112.615		558.393	1.806.514
Gemeentehuis meubilair	269.830	13.492		57.980	225.342	11.267		55.867	180.742
Brandw eerkazerne en gemeentew erf	1.183.238	59.162		93.825	1.148.574	57.429		92.088	1.113.915
Kunstgrasvelden	1.154.274	57.714		140.117	1.071.871	53.594		135.844	989.621
Totaal bestemmingsres. geblokkeerd	15.519.065	775.953	0	1.664.813	14.630.205	731.510	0	1.620.116	13.741.600
Bestemmingsreserves									
Grote projecten	158.218				158.218				158.218
Grote projecten de Trefkoele	0				0				0
Milieu	1.436.813			75.000	1.361.813			25.000	1.336.813
Ruimtelijke kw aliteit	123.535			32.200	91.335			17.500	73.835
Organisatieontw ikkeling	161.613				161.613				161.613
Pre-vut	161.672			108.000	53.672			108.000	-54.328
Aandelen Vitens	1.370.096			152.000	1.218.096			152.000	1.066.096
Essent-gelden	1.129.613				1.129.613				1.129.613
Herstructuering openbaar groen	171.879			40.000	131.879			40.000	91.879
Kunst en cultuur	171.838			9.650	162.188			2.700	159.488
Maatschappelijke duurzaamheid	45.922				45.922				45.922
Riolering	-61.337				-61.337				-61.337
Riolering spaarvoorziening	0		575.047	704.000	-128.953		625.708	830.000	-333.245
Egalisatie reiniging	1.588.196			192.243	1.395.953			171.936	1.224.017
Volkshuisv. overdracht w oningbedrijf	4.822.755		287.515	200.000	4.910.270		263.556	200.000	4.973.826
Volkshuisvesting	2.230.118			328.750	1.901.368			328.750	1.572.618
Totaal bestemmingsreserves	13.510.932	0	862.562	1.841.843	12.531.651	0	889.264	1.875.886	11.545.029
Grondexploitatie									
Algemene reserve grondbedrijf	3.044.726	578.092			3.622.818	606.996			4.229.814
Bovenw ijkse voorzieningen	8.517.105				8.517.105				8.517.105
Totaal grondexploitatie	11.561.832	578.092	0	0	12.139.923	606.996	0	0	12.746.920
Voorzieningen									
Groot onderhoud gem. gebouwen	870.009		81.984	117.422	834.571		81.984	213.000	703.555
Wethouderspensiolen	637.707		100.000	95.281	642.426		100.000		742.426
Pensioen gew ezen w ethouders	833.916			167.979	665.936			167.979	497.957
Ongevallen personeel/brandw eer	42.194				42.194				42.194
Ongevallen personeel/brandw eer l	47.293				47.293				47.293
Totaal voorzieningen	2.431.118	0	181.984	380.682	2.232.420	0	181.984	380.979	2.033.425
TOTAAL GENERAAL	65.371.009	3.365.218	1.044.546	4.648.088	65.132.685	3.264.706	1.071.248	4.455.231	65.013.408

Naam reserve / voorziening	Saldo per 31-12-14	Rente toevoeging	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo per 31-12-15	Rente toevoeging	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo per 31-12-16
Algemene reserve									
Algemene reserve	4.000.000				4.000.000				4.000.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	8.325.751	1.879.673		472.000	9.733.424	1.855.525		410.000	11.178.949
Algemene reserve reeds bestemd	12.620.685			53.750	12.566.935			48.750	12.518.185
Totaal algemene reserve	24.946.436	1.879.673	0	525.750	26.300.359	1.855.525	0	458.750	27.697.134
Bestemmingsreserves geblokkeerd									
Gemeentehuis bouw	9.650.808	482.540		763.757	9.369.592	468.480		747.248	9.090.823
Gemeentehuis installaties/inventaris	1.806.514	90.326		536.104	1.360.735	68.037		513.815	914.957
Gemeentehuis meubilair	180.742	9.037		53.637	182.972	9.149		53.749	182.860
Brandw eerkazerne en gemeentew erf	1.113.915	55.696		90.350	1.079.261	53.963		88.613	1.044.611
Kunstgrasvelden	989.621	49.481		131.570	907.532	45.377		127.296	825.612
Totaal bestemmingsres. geblokkeerd	13.741.600	687.080	0	1.575.418	12.900.091	645.005	0	1.530.721	12.058.863
Bestemmingsreserves									
Grote projecten	158.218				158.218				158.218
Grote projecten de Trefkoele	0				0				0
Milieu	1.336.813			25.000	1.311.813			25.000	1.286.813
Ruimtelijke kw aliteit	73.835				73.835				73.835
Organisatieontw ikkeling	161.613				161.613				161.613
Pre-vut	-54.328				-54.328				-54.328
Aandelen Vitens	1.066.096			152.000	914.096			152.000	762.096
Essent-gelden	1.129.613				1.129.613				1.129.613
Herstructurering openbaar groen	91.879			40.000	51.879			40.000	11.879
Kunst en cultuur	159.488			2.700	156.788			2.700	154.088
Maatschappelijke duurzaamheid	45.922				45.922				45.922
Riolering	-61.337				-61.337				-61.337
Riolering spaarvoorziening	-333.245		672.349	729.000	-389.896		716.970	100.000	227.074
Egalisatie reiniging	1.224.017			151.432	1.072.585			122.710	949.875
Volkshuisv. overdracht w oningbedrijf	4.973.826		239.596	200.000	5.013.422		215.636	200.000	5.029.058
Volkshuisvesting	1.572.618			398.750	1.173.868			398.750	775.118
Totaal bestemmingsreserves	11.545.029	0	911.945	1.698.882	10.758.092	0	932.606	1.041.160	10.649.538
Grondexploitatie									
Algemene reserve grondbedrijf	4.229.814	637.346			4.867.160	669.213			5.536.373
Bovenw ijkse voorzieningen	8.517.105				8.517.105				8.517.105
Totaal grondexploitatie	12.746.920	637.346	0	0	13.384.266	669.213	0	0	14.053.479
Voorzieningen									
Groot onderhoud gem. gebouw en Wethouderspensiolen	703.555		81.984	110.000	675.539		81.984	66.500	691.023
Pensioen gew ezen w ethouders	742.426		100.000		842.426		100.000		942.426
Ongevallen personeel/brandw eer	497.957			167.979	329.978			167.979	161.998
Ongevallen personeel/brandw eer l	42.194				42.194				42.194
	47.293				47.293				47.293
Totaal voorzieningen	2.033.425	0	181.984	277.979	1.937.429	0	181.984	234.479	1.884.934
TOTAAL GENERAAL	65.013.408	3.204.099	1.093.929	4.078.029	65.280.237	3.169.743	1.114.590	3.265.110	66.343.948

5. EMU-saldo

x € 1.000

		2012	2013	2014
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	317	146	516
+2	Afschrijvingen ten laste van exploitatie	2.490	2.703	2.233
+3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten lasten van de exploitatie	182	182	182
-4	Investerings in (im)materiele vaste activa die op de balans worden geactiveerd	4.754	4.156	4.383
+5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0
+6a	Baten uit desinvesteringen in (im) materiele vaste (tegen verkoopprijs) voorzover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0
-7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d.	5.598	4.340	1.860
+8a	Baten bouwgrondexploitatie:	10.253	9.909	6.789
-9	Betalingen ten laste van de voorzieningen	342	339	342
-10	Betalingen die niet via de exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de andere genoemde posten	0	0	0
11b	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	0	0	0
	Berekend EMU-saldo	2.548	4.105	3.135

